

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS

SOCIOLOGIJOS KATEDRA

Jūratė Jaskelevičiūtė

**KRIKŠČIONIŠKA PILIGRIMYSTĖ KAIP ŠIUOLAIKINIO MOBILUMO FORMA.
JONO PAULIAUS II – OJO PILIGRIMŲ CENTRO ATVEJIS**

Magistro baigiamasis darbas

Socialinės antropologijos studijų programa, valstybinis kodas 621L60001

Antropologijos studijų kryptis

Vadovas (-ė) doc. dr. Jolanta Kuznecovienė _____
(Moksl. Laipsnis, vardas, pavardė) (Parašas) (Data)

Apginta SMF prof. dr. Jonas Ruškus _____
(Fakulteto/studijų instituto dekanas/direktorius) (Parašas) (Data)

Kaunas, 2014

TURINYS

SANTRAUKA	4
SUMMARY	5
ĮVADAS	6
I. TEORINĖ PRIEIGA	11
1. Mobilumas kaip gyvenimo ir mąstymo būdas	11
1.1 Bendrosios kelionių prasmės ir sampratos šiuolaikinėje visuomenėje.....	11
1.1.1 Turizmo samprata.....	14
1.1.2 Klajūnų ir autostopininkų fenomenas.....	16
1.2. Tradicinė piligrimystės samprata – šventumo, religinio tapatumo ir vertybiškumo aspektai.....	17
1.2.1. Piligriminių kelionių mastai ir motyvai.....	20
1.2.2 Piligriminės ir kitos kelionės: skirtumai ir panašumai.....	22
2. Modernybės iššūkiai tradicinei piligrimystės sampratai	24
2.1 Sekuliarizacijos reiškinio įtaka piligrimystei.....	24
2.2 Piligriminių kelionių sampratos kaita ir ribų išnykimas modernioje visuomenėje.....	26
2.3 Individualizmas ir bendruomeniškumas šiuolaikinėje visuomenėje.....	28
II. ETNOGRAFINĖ METODOLOGIJA IR LAUKO TYRIMO PRISTATYMAS	30
III. TYRIMO DUOMENŲ APTARIMAS IR INTERPRETAVIMAS	33
1. Jono Pauliaus II – ojo piligrimų centro praeitis ir dabartis kelionių organizavimo perspektyvoje	33
2. Piligriminė kelionė kaip būdas judėti ir atsidurti kitur, arba piligriminių kelionių prasmė žmogaus gyvenime	36
2.1 Piligriminių kelionių specifiškumas ir išorinės jaunų žmonių motyvacijos bei paskatos vykti į jas.....	37
2.2 Kodėl keliauji ir kodėl piligrimystė? Individualios piligriminių kelionių reikšmės: tarp poilsio ir religingumo.....	41
2.3 Piligrimystė kaip gyvenimo būdas arba troškimo keliauti ir religingumo samplaika.....	47
3. Santykis su „kitais“ piligrimystės kontekste	49
3.1 Pasiruošimas piligriminei kelionei: kassavaitiniai susitikimai „centriukyje“ ir asmeninio pasiruošimo patirtis.....	49
3.2 Bendrakeleivių tapimas bendruomene.....	53
3.3 Artimųjų (ne)palaikymas renkantis piligrimines keliones ir visuomenės reakcija į	

piligrimystę.....	55
4. Piligriminės kelionės užsienyje.....	59
4.1 <i>Taize</i> kaimelio fenomenas.....	62
4.2 <i>Taize</i> žiemos susitikimai: „pasitikėjimo piligrimystė žemėje“ arba „būdas kitaip sutikti naujus metus“.....	65
4.2.1 Piligrimų priėmimas į šeimas: „tai žmonių meilės ženklas“.....	65
4.2.2 „Laudate omnes gentes“ arba skirtingų kultūrų susidūrimas „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste.....	67
4.3. Kitos jaunimo tarpe populiariausios piligrimystės vietos užsienyje.....	70
5. Jaunimo piligriminės kelionės/žygiai po Lietuvoje esančias šventas vietas bei išvykos į vienuolynus.....	74
IŠVADOS.....	77
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	79

SANTRAUKA

Raktiniai žodžiai: Piligrimystė, mobilumas, tapatumas, religija, turizmas, jaunimas, patirtis.

Tyrimo **objektas:** Piligrimystė.

Pagrindinis darbo **problema** išreiškiantis klausimas: Kokias prasmes piligriminėms kelionėms suteikia šiuolaikinis jaunimas?

Kiti klausimai formuojami problemai atskleisti: Kiek šiuolaikinis piligrimų mobilumas siejamas su vertybinėmis nuostatomis? Kokie galimi piligriminių kelionių motyvai? Kokios piligriminių kelionių sąsajos su kitų rūšių kelionėmis?

Teoriniai tyrimo klausimai keliami remiantis religijos ir socialinių mokslų teoretikų diskusijomis apie piligrimystę sekuliariame šiuolaikiniame pasaulyje bei jos tradicines formas ir turinius, taip pat apie piligrimystės ir kitų keliavimo formų skirtumus ir sąsajas mobilumo kontekste.

Darbą sudaro trys dalys:

Pirmojoje - teorinėje darbo dalyje aptariama mobilumo samprata. Labiausiai orientuojamasi į fizinio mobilumo suvokimą ir bendrąsias kelionių prasmes žmogaus gyvenime. Aptariama turizmo samprata, kadangi tai plačiausia šiuolaikinių žmonių judėjimo forma ir ji atskleidžia daugybę fizinio judėjimo aspektų. Pateikiama klajūnų apibrėžtis, tam, kad kelionių prasmę suvokimas taptų dar aiškesnis. Plačiausiai nagrinėjama piligrimystės samprata, mastas, motyvai, atskleidžiamos jos sąsajos su kitų rūšių kelionėmis.

Antrojoje dalyje pristatoma etnografinė metodologija ir lauko tyrimas.

Trečiojoje dalyje pateikiama ir analizuojama etnografinė medžiaga, aiškinamasi kaip į piligrimines keliones vykstantys jauni žmonės konstruoja ir išreiškia savo tapatumą šiuolaikinės piligrimystės kontekste, kokias prasmes ir motyvus jie suteikia tokio pobūdžio kelionėms. Piligriminės kelionės pristatomos kaip šiuolaikinės mobilumo formos koncepcija. Analizuojama kaip formuojasi piligriminėse kelionėse dalyvaujančių jaunuolių santykis tarpusavyje bei su visuomene per pasaulėžiūros ir vertybių sąsajas. Aiškinamasi kiek tai turi įtakos jų tapatumui ir savivokai.

Lauko tyrimas buvo vykdomas *Jono Pauliaus II – ojo Piligrimų centre* įsikūrusiame Kaune ir piligriminės kelionės metu Strasbūre Prancūzijoje. Tyrimas buvo vykdomas 2013 11 07 – 2014 04 03 laikotarpiu. Jo metu buvo vykdomas dalyvaujамasis stebėjimas, rašomas etnografinis dienoraštis ir imami interviu.

SUMMARY

Pilgrimage as a contemporary form of mobility. Case study of John Paul the II's centre of pilgrimage.

Keywords: Pilgrimage, mobility, identity, religion, tourism, youth, experience.

Study object: Pilgrimage.

The main problem of the thesis: What meanings pilgrimage gives today's youth?

Other questions to define the problem: How many modern pilgrims mobility associated with the values and attitudes? What are the possible reasons for pilgrimages? What pilgrimages interfaces with other modes of travel?

Theoretical questions are based on religion and social theorists debate about secular pilgrimage in the modern world and the traditional forms and contents, as well as a pilgrimage and other forms of travel, and the differences between the interfaces in the context of mobility.

The paper consists of three parts:

The first - the theoretical part of the paper discusses the concept of mobility. Most focus on the perception of physical mobility and general travel meanings of human life. It discusses the concept of tourism as it is the most extensive form of the modern movement of people and it reveals many aspects of physical movement. Available nomads definition, in order to travel the perception of meaning becomes even clearer. The most widely examined pilgrimage concepts, scope, motives, revealed its interface with other types of kelsonémis.

The second part presents an ethnographic methodology and field study.

The third part presents and analyzes the ethnographic material, examines how the pilgrimages within young people construct and express their identities in the context of the modern pilgrimage, and the meanings that they give the reasons for this kind of trip. Pilgrimages are presented as contemporary forms of mobility concept. Analyzing the formation of young people participating in trekking pilgriminèse relationship with each other and with the public through the worldview and values of links. Examines how much it affects their identity and self-awareness.

Field research was carried out by John Paul II - nd pilgrim center located in in Kaunas and pilgrimage in France Strasbourg The study conducted between the time of 2013 11 07-2014 04 03. It was carried out participatory observation, is written ethnographic diary and interviews are conducted.

IVADAS

Šiuolaikiniame pasaulyje vis didėjančios mobilumo galimybės yra svarbus visuomenės kaitos bruožas. Universalia laikyta įvairių mobilumo išraiškų turinių koncepcija šiuolaikinės visuomenės yra kvieštinuojama, tokiu atveju išeina už tradicinėmis laikytų mobilumo formų ribų. Tai reiškia, jog šiuolaikinėje individualistinėje visuomenėje jauni žmonės ieško naujų saviidentifikacijos, tapatumo ir saviraiškos būdų. Šiems būdams reiškiantis, tradicinės mobilumo formos, tokios kaip piligrimystė, įgija naujas prasmes ir turinius. Kitaip tariant, nekinta mobilumo formos įvardijimas, pavadinimas ir plačiosios visuomenės supratimas apie jį, tačiau turinys taikosi prie modernybės diktuojamų tendencijų.

Piligrimystė tradiciškai vertinama kaip savanoriškas aktas išreiškiantis asmens įsitikinimus. Apie ją dažniausiai stereotipiškai kalbama kaip apie kelionę, į kurią išsiruosiama dėl vertybinių paskatų, noro pamatyti šventą vietą ir (ar) joje pasimelsti. Tačiau, kelionės motyvai ir jai suteikiamos prasmės gali būti įvairios. Jauni žmonės į piligrimines keliones gali vykti tiesiog vedami smalsumo, manydami, kad tai puikus šansas pakeliauti, įvardydami kelionę kaip savirealizaciją ar ieškodami papildomų pramogų. Šiuolaikinio mobilumo kontekste visos šios priežastys yra galimos ir priimtinos, tačiau jei dėl šių paskatų vykstama į piligriminę kelionę, tampa nebeaiškia universalia laikyta piligriminės kelionės koncepcija, tampa. Kitais žodžiais tariant, kelionės forma nesikeičia, o turiniui suteikiama daugybė skirtingų prasmų.

Šio darbo **tyrimo objektas** yra piligrimystė.

Mano nagrinėjama tema pasauliniu mastu nėra nauja, piligrimyste kaip šiuolaikine kelionių forma domimasi gan plačiai. Ją nagrinėja daug socialinių mokslų atstovų, tokių kaip Z. Bauman, A. Morinis, S. Coleman, J. Eade, W.H Swatos, E. Cohen, N.H Graburn ir t.t. Žinoma man svarbus ir platesnis šio reiškinio kontekstas. Remdamasi A. Jaworski ir C. Thurlow pateiksiu mobilumo kaip turizmo sampratą.

Lietuvoje piligrimystės temą plačiausiai nagrinėjo sociologas D. Liutikas. Tačiau, aš šiuo autoriumi nesiremiu, kadangi jo darbas labiau nei mano susijęs su Lietuvos kontekstu bei apima skirtingas amžiaus gupes, tuo tarpu aš orientuojuosi konkrečiai į jaunimą. Daugiau socialinių mokslų atstovų, kurie atkreiptų dėmesį į šiuolaikinius piligrimystės fenomeno turinius, ypač iš antropologinės perspektyvos, nėra. Todėl mūsų šalies kontekste antropologinė perspektyva yra aktuali ir verta aptarti. Šis tyrimas yra aktualus dar ir dėl to, jog mobilumas yra svarbi šiuolaikio žmogaus gyvenimo dalis. Mano tyrimo atveju tai ne tik žmogaus kaip asmens judėjimas tam tikromis kryptimis, bet ir idėjų, informacijos, kultūros sklaida bei žmogaus vertybinis formavimasis.

Kiti socialiniai ir humanitariniai mokslai atskirais aspektais tyrinėjo piligriminių kelionių reikšmę mobilumo kontekste. Tačiau kuo antropologija čia gali pasireikšti, kaip ji gali įtakoti

tyrimų aptariamąją temą raidą? Atsakymas slypi kitoniškoje šio mokslo metodologijoje. Pirmiausia, antropologas turėdamas lankstesnę ryšį su intervantais, savo atvejo analizės empirinio tyrimo metu gali gauti gilesnį turinį turinčius duomenis ir dėl to jo tyrimas labiau atspindės tiriamųjų suvokiamą tikrovę. Lankstumas šiuo atveju reiškia gebėjimą taikyti įvairiapusiškesnius metodus, tuo būdu randant atsakymus, kurių negali pateikti kiti socialiniai mokslai. Tai pat čia svarbus priėjimo prie tiriamųjų akcentas. Jis galimas derinant gausybę tyrimų metodikos variantų ir atsižvelgiant į pateikėjo asmenybę bei poreikius. Dėl tokių socialiniuose moksluose specifinių tyrimo aspektų jis tampa gilesnis. Atvejo studijos dėka paaiškėja ir daugybė nagrinėjamo reiškinio platesnio konteksto detalių.

Manau, kad piligrimystės tyrimai gali padėti atskleisti šiuolaikinio pasaulio raidos detales mobilumo perspektyvoje. Taip pat, piligrimystėje užsiimančių šiuolaikinių jaunuolių tyrimai gali padėti geriau suprasti šiuolaikinių žmonių savivokos, tapatumo ir savirealizacijos perspektyvas. Svarbu antropologinio tyrimo metu įsijausti į tų jaunų žmonių mintis ir požiūrį susijusį su piligrimystės patirtimi, nes tokiu būdu galima išžvelgti dažnai neesminiais atrodančius bendruomeniškumo ir šiuolaikinių žmonių prasmės ieškojimo aspektus.

Savo baigiamajame magistro darbe į piligrimystės reiškinį žvelgiu iš šiuolaikinio mobilumo perspektyvos ir remiuosi į piligrimines keliones vykstančio jaunimo patirtimi. Darbe siekiu kuo tiksliau atskleisti tiriamųjų piligriminės patirties aspektus, jų motyvus, vertybes ir požiūrį, kurie lemia jų gyvenimo išskirtinumą. Šių suvokimas padeda atskleisti naujus piligrimystės turinius.

Piligrimystė – tai viena iš daugybės galimų mobilumo formų. Ji tradicine prasme gali sietis su vertybiškumu ar religingumo išraiška, tačiau šiuolaikinio pasaulio kontekste ši įgija naujus turinius ir prasmes. Jauni žmonės į piligrimines keliones gali vykti tiesiog vedami smalsumo, manydami, kad tai puikus šansas pakeliauti, įvardydami tai kaip savirealizaciją ar tiesiog ieškodami papildomų pramogų. Šiuolaikinio mobilumo kontekste visos šios priežastys yra galimos ir priimtinos, tačiau jei į dėl tokių paskatų vykstama į piligriminę kelionę, tokiu atveju pati jos universalioji laikyta koncepcija tampa nebeaiškia.

Pagrindinis problemą išreiškiantis klausimas: Kokias prasmes piligriminėms kelionėms suteikia šiuolaikinis jaunimas?

Kiti klausimai formuojami problemai atskleisti: Kiek šiuolaikinis piligrimų mobilumas siejamas su vertybinėmis nuostatomis? Kokie galimi piligriminių kelionių motyvai? Kokios piligriminių kelionių sąsajos su kitų rūšių kelionėmis?

Teoriniai tyrimo klausimai keliami remiantis religijos ir socialinių mokslų teoretikų diskusijomis apie piligrimystę sekuliariame šiuolaikiniame pasaulyje bei jos tradicines formas ir turinius, taip pat apie piligrimystės ir kitų keliavimo formų skirtumus ir sąsajas mobilumo kontekste.

Šiame darbe aptarsiu piligrimystės kaip mobilumo formos kaitą ir jos poveikį šiuolaikinio jauno žmogaus savivokai ir tapatumui. Taigi, **tyrimo tikslas:** remiantis jaunų žmonių vykstančių į piligrimines keliones patirtimi nustatyti ir išanalizuoti piligrimystės, kaip šiuolaikinio mobilumo formos kaitos aspektus.

Darbo tikslui pasiekti keliami tokie **uždaviniai:**

1. Remiantis dalyvaujančiuoju stebėjimu bei kitų etnografinių metodų duomenimis nagrinėti, kaip į *piligrimines* keliones vykstantys jauni žmonės konstruoja ir išreiškia savo tapatumą šiuolaikinės piligrimystės kontekste, kokias prasmes ir motyvus jie suteikia tokio pobūdžio kelionėms.
2. Pristatyti piligriminės kelionės kaip šiuolaikinės mobilumo formos koncepciją bei savitumus modernybės kontekste.
3. Nustatyti kaip formuojasi piligriminėse kelionėse dalyvaujančių jaunuolių santykis tarpusavyje bei su visuomene, t.y analizuoti jų pasaulėžiūros, vertybių ir socialinės aplinkos sąsajas ir reikšmę jų tapatumui ir savivokai.

Lauko tyrimas buvo vykdomas *Jono Pauliaus II – ojo Piligrimų centre* įsikūrusiame Kaune. Tyrimą galima skirstyti į 3 etapus. Pirmasis vyko besiruošiant piligriminei kelionei. Tuo metu įsiliejau į grupę ir tapau jos dalimi. Intensyviausias ir pats produktyviausias tyrimo etapas buvo pati piligriminė kelionė kartu su minėtame centre besilankančiais jaunais žmonėmis. Grįžus iš kelionės ir toliau lankiausi organizacijoje ir buvau tarp tiriamųjų, juos stebėjau bei ėmiau interviu.

Tyrimo eiga ir metodologija:

- Lauko tyrimas buvo vykdomas 2013 11 07 – 2014 04 03 laikotarpiu.
- *Dalyvaujamas stebėjimas.* Šis metodas buvo naudojamas viso tyrimo metu.
2013 11 07 – 2013 12 19 kartu su piligrimais ruošiausi kelionei į Strasbūrą Prancūzijoje, kur vyko *Taize* žiemos susitikimas. Pasiruošimas padėjo geriau pažinti tiriamuosius bei daug sužinoti apie šios tradicinės piligriminės kelionės specifiką. Ji vyksta kasmet, tokiu pat metu, tačiau skirtingame Europos mieste. Pasiruošimas vykdavo kartą per savaitę, po *Taize pamaldėlių*, 7 kartus. Su tiriamaisiais šiuo etapu praleidau ~20 val.
2013 12 24 – 2014 01 03 keliavau į minėtą kelionę. Joje turėjau galimybę susipažinti su piligrimų kasdienybe ir surinkti daug įdomios informacijos. Kelionėje tarp tiriamųjų buvau nuolat.
2014 01 07 – 2014 04 03 toliau lankydavausi organizacijoje, stebėjau tiriamuosius bei ėmiau interviu. Su tiriamaisiais įskaitant interviu laiką praleidau ~42val.
- *Etnografinis dienoraštis.* Buvo rašomas kiekvieną kart grįžus iš pasiruošimo kelionei, kelionės metu grįžus į nakvynės vietą bei kiekvieną kart grįžus iš atvejo organizacijos.

- *Nestrūkturuotų interviu metodas*. Buvo taikomas nuolat būnant tarp tiriamųjų.
- *Giluminių pusiau struktūruotų interviu metodas*. Šiuo metodu apklausta dešimt 18 – 61 metų amžiaus žmonių: penki vyrai ir penkios moterys. Nors mano tyrimas orientuojasi į jaunimą, tačiau 61 metų amžiaus moterį pasirinkau kalbinti todėl, jog ji yra viena iš organizacijos įkūrimo idėjinių lyderių ir ten lankosi iki šiol, bei įtakoja tolesnę centro raidą.

Visi interviu buvo įrašomi, transkribuojami ir analizuojami. Didelė dalis anonimizuojama – pakeisti vardai. Neanonimizuotas yra tik atvejo organizacijos vadovas ir viena iš idėjinių organizacijos lyderių.

Plačiau lauko tyrimas bus pristatomas antrojoje darbo dalyje.

Norėčiau aptarti jau minėtas sąvokas. Jos ypač svarbios empirinėje dalyje, kadangi buvo girdimos nuolat interviu bei dalyvaujančiojo stebėjimo metu.

Taize, Taize bendruomenė – Prancūzijoje, Burgundijos pietinėje dalyje, netoli Liono esantis mažas miestelis. Jis būtų vienas iš eilinių to regiono vietų, pasižyminčių puikiu vynu, tačiau mano darbe ši sąvoką yra vartojama visai kita prasme. Nuo 1940 – ujų metų šio miestelio pavadinimas asocijuojasi su krikščioniška religine bendruomene priimančia jaunus žmones iš viso pasaulio.

Taize pamaldos – apsistoję *Taize* bendruomenėje jauni žmonės triskart per dieną eina į pamaldas. Tai nėra privaloma, tačiau daugelis eina. Ten šios pamaldos yra svarbiausia veikla. Lietuvos jaunimas dažnai jas mažiškai vadina pamaldėlėmis. Be maldos vykdomi ir kiti užsiėmimai nesusiję su dvasine veikla (malda, giedojimu ir pan.), pvz. žaidimai, buitės darbai ir pan. Šią pamaldumo formą galima praktikuoti ne tik tame miestelyje. Grįžę į savo šalis jauni žmonės organizuojasi melstis tokia forma. Tokia veikla užsiima ir mano atvejo organizacija.

Taize jaunimo žiemos susitikimai – tradiciniai kiekvienų metų paskutinėmis ir po jų sekančių metų pirmosiomis *Taize* bendruomenės rengiami jaunimo susitikimai. Kasmet organizuojami vis kitame Europos mieste. Susirenka dešimtys tūkstančių jaunuolių iš viso pasaulio. Dalyviai apgyvendinami šeimose, mokyklose, vienuolynuose. Renginio programa - ekumeninės *Taize* pamaldos milžiniškuose (pvz., parodų centro, kongresų) pastatuose, diskusijos, kultūrinė programa, tarpkultūrinis bendravimas.

Pasitikėjimo piligrimystė žemėje – tai ir lankymasis *Taize* kaimelyje ir vykimas į *Taize* susitikimus. Tai unikali piligrimystės forma sugalvota *Taize* bendruomenės brolių. Ji remiasi ne tik konkrečiu geografiniu tikslu, tačiau ir bendruomeniškumo, solidarumo kūrimu.

Jaunimas – asmenys nuo 14 iki 35 metų.

Darbo struktūrą sudaro įvadas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, trys pagrindinės dalys, kurių pirmoji skirta teorinei prieigai atskleisti, antroji tyrimo metodologijai, vietai bei specifikai atskleisti, trečioji tyrimo duomenų analizei bei interpretavimui. Taip pat išvados, literatūros sąrašas, šaltiniai bei priedai.

I. TEORINĖ PRIEIGA

Teorinėje darbo dalyje aptarsiu socialinių mokslų atstovų mintis ir įžvalgas mano nagrinėjama tema. Pirmiausia pateiksiu mobilumo sampratą, labiausiai orientuodamasi į fizinio mobilumo suvokimą ir bendrąsias kelionių prasmes žmogaus gyvenime. Tačiau nepaliksiu nuošalyje ir globalizacijos sampratos įtakojančios šiuolaikinio mobilumo perspektyvas. Tai padės mobilumą suvokti kaip daugiaprasmių reiškinį. Toliau aptarsiu turizmo sampratą, kadangi tai plačiausia šiuolaikinių žmonių judėjimo forma ir ji atskleidžia daugybę fizinio judėjimo aspektų. Turizmo perspektyva šiame darbe padės piligrimystę nagrinėti aiškesniame kontekste. Dar pateiksiu klajūnų apibrėžtį, tam, kad kelionių prasmę suvokimas taptų dar aiškesnis. O plačiausiai nagrinėsiu piligrimystės sampratas, mastą, motyvus ir atskleisiu jos sąsajas su kitų rūšių kelionėmis bei modernybės keliamus iššūkius šiai tradicine laikomai mobilumo formai.

1. Mobilumas kaip gyvenimo ir mąstymo būdas

1.1 Bendrosios kelionių prasmės ir sampratos šiuolaikinėje visuomenėje

Mobilumo sąvoka antropologijoje vartojama kaitos ir globalizacijos kontekste ir pirmiausia siejama su galimybe laisvai judėti. Taigi, jį galima įvardyti kaip žmogaus būvio vietos keitimą ir tuo pačiu sociokultūrinį susietumą. Pati bendra mobilumo koncepcija atskleidžia, jog žmonių gyvenimas nuolat kinta, nestovi vietoje. Šiame poskyryje plačiausiai bus akcentuojamos fizinio mobilumo koncepcijos, kurios paprastai įvardijamos kaip judėjimas tam tikra kryptimi ar kelionės. Taigi, pirmiausia reikėtų pabrėžti, jog kelionės, judėjimas turi tris dimensijas – visos kelionės turi savo laiką, vietą ir priežastį. Kelionė gali būti įvardijama kaip noras pakeisti aplinką, judėjimas darbo reikalais, laisvalaikio praleidimo būdas ar judėjimas dėl kitų asmeninių sumetimų, kurie priklauso nuo konkretaus individo poreikių. Kelionių prasmę imtis yra plati, tad redukuoti keliones į bendrą vardiklį yra sunku (Chambers 2000). Skirtingi autoriai mobilumą ir kelionių tikslus pateikia įvairiomis apibrėžtimis ir išryškina vis kitokius jų aspektus. Vieni tyrėjai koncentruojasi į chronologinę, istorinę mobilumo fenomeno kaitą, lygindami anuometinį judėjimą su šiuolaikiniu, kiti daugiausia dėmesio skiria apžvelgti šiuolaikines globalumo įtakotas tendencijas.

Antropologas John Tomlinson (2002) laikosi nuostatos, jog ikimoderniaisiais, laikais mobilumas dažniausiai buvo grindžiamas susisaistymu. Noras plėsti įtaką geografiniu mastu, apsprendė poreikį saistytis. Tai ne tik pirklių kelionės, tačiau ir karinės intervencijos, taip pat dvasininkų ar piligrimų kelionės. Tai prekių eksportas, noras plėsti savo teritorijas, taip pat žinių bei idėjų skleidimas. Kitais atvejais, nesant įvardytų siekių, susisiekimas nebuvo prioritetas, labiau

stengtąsi spręsti vietines problemas, o ne palaikyti tolimus ryšius (Tomlinson 2002). Tačiau, nors dažnas keliavimas anuomet buvo privilegija, bet autorius žvelgdamas iš kitos pusės teigia, jog nereikėtų nuvertinti ikimodernių visuomenių mobilumo, nes kaip ir anksčiau minėta, tuometiniai žmonės dažnai buvo suinteresuoti judėti. Žinoma, faktas, jog susisiekimas buvo sudėtingesnis ir užtrukdavo ilgiau taip pat svarbus to laikmečio kontekste. Ne kiekvienas ryždavosi ilgesnei kelionei. Jos buvo sunkios ir pavojingos. Atstumai ir kiti įvardyti veiksniai turėjo didelės įtakos apsisprendimui keliauti. Tai turėjo būti arba įsisenėjęs ir seniai propaguojamas gyvenimo būdas arba apsisprendimą keliauti turėdavo nulemti koks nors ne eilinis, neįprastas įvykis. Anot Tomlinson, šiuolaikinio mobilumo kontekste dažnai mūsų veiklumas būna apribotas. Mes nepajuntame, kai pavyzdžiui skrydžio metu įveikiame realų nuotolį (Tomlinson 2002). Lygindamas ikimodernų mobilumą ir šiuolaikinį autorius apibendrinamas teigia, jog laikotarpius skiria ne tik mobilumo praktikos intensyvumo kitimas ar pats šio reiškinio suvokimas, tačiau ir tai, jog globalizacijos įtakotas šiuolaikinis žmogus, sėdėdamas namuose gali jaustis tarsi keliaujantis kai naudojami moderniomis technologijomis.

Ne vienas autorius kalbėdamas apie mobilumą išryškina mintį, jog kelionės šiuolaikinėje visuomenėje taip pat išlieka ne tik žmogaus kaip asmens judėjimas tam tikra kryptimi, bet ir idėjų, informacijos, kultūros sklaida (Tomlinson 2002; Appadurai 1996; Bauman 2007). Tačiau, šiuolaikinis mobilumas skiriasi nuo ankstesniais laikais buvusio tuo, jog pasižymi dideliu organizuotumu.

Mobilumas šiandieniniam žmogui suteikia ir saviraiškos ar tapatumo paieškos galimybes. Jost Krippendorf (1987) išskiria keletą dažniausiai pasitaikančių priežasčių keliauti. Jis fizinio mobilumo priežastis suredukuoja į keletą aspektų. Šio mokslininko nuomone keliauti modernioje visuomenėje trokštama norint atgauti jėgas, socialiai integruotis, pabėgti nuo kasdienybės, bendrauti, dėl laisvės ir apsisprendimo teisės bei akiračio praplėtimo (Krippendorf 1987). Tačiau, nors kelionių tikslai ir turiniai tampa vis individualesni, tačiau jie visvien išlieka konkrečiu ir apčiuopiamu dalyku. Visos fizinio judėjimo formos ir tikslai šiais laikais yra priimtini.

Žymus sociologas Zygmunt Bauman (2007) analizuodamas globalizacijos fenomeną, aptardamas keliones ir jų prasmes pateikia mintį, jog atstumai šiuolaikinėje visuomenėje reiškia vis mažiau. Daugelis tikriausiai sutiktų, jog atstumų trumpėjimą laiko prasme ir spartesnį mobilumą iš techninės pusės, pirmiausia lėmė transporto pažanga. Dar naujesnis fenomenas – internetas – taip pat įvairiapusiškai skatina fizinį žmonių judėjimą. Interneto atsiradimas pakeitė atstumo, kurį reikia įveikti sampratą. Šiuolaikinėje visuomenėje žodžiai *arti* – *toli* tampa reliatyviomis sąvokomis apsprendžiamomis žmogaus norų ir materialinių pajėgumų (Bauman 2007). Nors galimybės yra didžiulės, lygiai kaip ir ikimoderniais laikais, dabartinėmis sąlygomis „išsiruoti“, labai toli“ reiškia atsidurti už savo akiračio, ne savo vietoje, ne savo stichijoje, už savo komforto zonos ribų bei

šauktis bėdų ir bijoti nelaimės““ (Bauman 2007). Nors erdvė išlaisvina iš kūno suvaržymų, tačiau toli nuo įprastos aplinkos, žmogus ilgą laiką gali jaustis nepritampantis, svetimas ir pan.

Kitas šiuolaikinis teoretikas Arjun Appadurai koncentravosi ties globalizacijos studijomis, jo darbai laikomi vienu ištakingiausių, nagrinėjant šiuolaikinio mobilumo reiškinį. Jis teigia, jog mobilumas ir jo generuojami dalykai, tokie kaip technologijos, kapitalas, ideologijos ir pan. persmelkia ir formuoja šiuolaikinį gyvenimą (Appadurai 1996). Autorius pasiūlė išskirti penkias globalaus kultūrinio srauto dimensijas (*ethnoscape*, *technoscape*, *finanscape*, *mediascape* ir *finanscape*) (Appadurai 2002). Man aktualiausia pirmoji – *ethnoscape*. Ji apima visą žmonių imtį visame žemės rutulyje. Į šią sampratą jis sutalpina ir mobilias žmonių grupes ir nemigruojančias bendruomenes. Tačiau, anot Appadurai, net pastovios bendruomenės negali būti pralenkiamos globalizacijos ir yra įtakojamos mobilumo reiškinio. Taip atsitinka, kadangi mobilumo įtaka pasireiškia per galimybę suprasti, jog kiti juda, tai yra per santykį su jais (Appadurai 2002).

Antropologo Ulf Hannerz (2000) požiūrio taškas į mobilumą labai panašus kaip jo kolegos Appadurai (1996). Įvairios mobilumo formos, anot autoriaus reiškiasi per žmogaus ir kultūros srauto analizę. Hannerz teigia, jog atskiros kultūros kontaktuoja ir susimaišo per sudėtingus ir daugialypius srautus, įtakotus mobilumo (Hannerz 2000). Pirmiausia, anot autoriaus, žmonių mobilumo srautai sukuria naujas jungtis visame pasaulyje. Taigi, judėjimas suteikia naujų ryšių ir naujos erdvės pažinimo galimybę. Apie kultūrinius globalizacijos įtakotus srautus šiuo metu kalba ne tik antropologai, šiuo reiškiniumi domisi ir kitų socialinių mokslų specialistai, tai jau tapo gana plačiai eskaluojamu, tarpdisciplininiu klausimu. Hannerz įsitikinęs, jog mobilumo tema padeda atskleisti mūsų mąstymo apie kultūrą kontekstus (Hannerz 2000).

Mimi Sheller (2011) svarstydamą apie mobilumą pirmiausia pabrėžia, jog tai nėra šių laikų „išradimas“ ir įvardija tą reiškinį kaip dinamišką, sudėtingų procesų įtakojamą fenomeną. Ši autorė, kartu su sociologu John Urry nagrinėja šiuolaikinio mobilumo paradigmas ir teigia, jog visų pirma technologiniai ir geopolitiniai pokyčiai padidino mobilumo apimtį ir greičius (Sheller, Urry 2006). Jų manymu kelionės daro didelę įtaką žmonių sampratai apie save ir kitus. Tokiu atveju įvairiapusiškai plečiamas akiratis ir vyksta tarpkultūrinis dialogas. Urry taip pat sutinka su aukščiau aptartųjų antropologų mintimis, jog šiuolaikinė visuomenė yra charakterizuojama pagal kapitalo srautą, darbo, prekių, informacijos sklaidą (Urry 2000). Autorius teigia, jog šiuolaikinė visuomenė yra keliaujanti visuomenė, o šiuolaikinis pasaulis yra neįsivaizduojamas be naujų tolimų nuotolių transporto priemonių bei kelionių. Toks apibendrinimas dar kartą parodo globalizacijos mastą šiuolaikinėje visuomenėje ir mobilumo galimybes ne tik prasme, tačiau ir saistymosi informacijos, prekiu ar kitokių srautų prasme.

Taigi, visais laikais žmonės keliavo. Pirmiausia jie judėdavo ieškodami geresnio būvio savo genčiai. Vėliau, dėl karinių ar prekybos tikslų. O bėgant laikmečiams mobilumo formos ir turiniai

vis kito, darydamiesi visi sudetingesniais ir platesniais. Na iš tiesų kelionių priežastys gali būti įvairios, tačiau šiais laikais dažnai tai tik motyvai, dažnai ne visai atskleidžiantys tikrąją kelionės intenciją. Norint išskirti kelionių rūšis, reikia aiškiai apibrėžti kiekvieno keliautojo tapatumą. Z. Bauman pateikė mano nuomone įdomų ir daugelį kelionių prasmių atskleidžiantį keliautojų suskirstymą. Tai turistai, klajūnai (galima versti bastūnai), autostopininkai, bei piligrimai (dėl šio kyla labai aktualus klausimas, nes skirtingoje literatūroje piligrimai gali būti įvardijami ir kaip religiniai turistai). Šis suskirstymas padės man atsieti piligrimystę nuo kitų kelionių formų. Minėtas kelionių formas ir piligrimų vietą mobilumo kontekste pateiksiu darbo eigoje. Pirmiausia aptarsiu pačią plačiausią iš įvardintųjų – turizmo sampratą.

1.1.1 Turizmo samprata

Reikėtų pabrėžti, jog turizmas laikomas pramogine kelione, priklausomai nuo asmens pomėgių ir poreikių. Tai yra viena iš labiausiai paplitusių fizinių kelionių formų, todėl šiame kontekste prieš imant nagrinėti piligrimystės naratyvus, verta aptarti turizmo aspektus mobilumo perspektyvoje. Iš turizmo masto – galima suprasti, jog tai yra plati industrija ir ši verslo šaka yra viena iš sparčiausiai besivystančių visame pasaulyje. Lietuvių autorių 2009 metais sudarytame aiškinamajame turizmo terminų žodyne radau pateiktas 47 turizmo rūšis (autorių kolektyvas 2009). Jų visų šio darbo kontekste vardyti neverta, kadangi čia svarbi bendra turizmo samprata. Tačiau, iš tiesų į šią kategoriją telpa daug fizinio judėjimo formų. Nors atrodytų, jog turizmu stereotipiškai turėtume vadinti žinomų ir atraktyvių vietų lankymą poilsio/atsipalaidavimo tikslais, tačiau iš tiesų tai yra visa tai kas netelpa į auksčiau paminėtų ir toliau aptariamų klajūnų, piligrimų ir autostopininkų kategorijas, kurias plačiau aptarsiu darbo eigoje.

Nors kaip jau minėjau tų keliasdešimt rūšių vardyti neverta, tačiau jos gali būti siauriau kategorizuojamos, apibrėžiant konkrečius turistų poreikius, motyvaciją ir tikslus. Iš antropologinės perspektyvos turizmo suvokimas yra susijęs ne tik su mobilumu kaip tokio, tačiau vartojamas ir vietinių – nevietinių susidūrimo atraktyvių zonų ir poilsio kontekste. Taigi, šios srities tyrėjams svarbi turistų ir vietinių gyventojų sąveika ir sociokultūriniai jos padariniai.

Kai kurie autoriai mano, jog ši kelionių rūšis yra labai plati, tad sunku išvesti teorijas ir visas turizmo apraiškas apjungti viena samprata (Crang ir Franklin 2001). Tačiau pavyzdžiui Urry teigia, jog turizmas globalizacijos kontekste yra įdomus ir vertas aptarti fenomenas (Urry 2002). Kritinis įvairių socialinių mokslų atstovų turizmo tyrinėjimas padeda giliau ir „emiškiau“ suvokti šį reiškinį.

Bauman (1996) teigia, jog turizmas ne tik atspindi socioekoniminius santykius tarp valstybių, bet tai yra ir instrumentas kurti tokiems santykiams. Šis autorius pateikia mintį, kad turizmas yra globalios mados inspiruotas besiplečiantis išvietinimas (Bauman 1996). Tačiau, išvietinimas

nebūtinai turi būti laikomas modernybės pasekme. Greičiausiai visais laikais jis gyvavo vienokia ar kitokia forma. Didelės apimties turizmo pradžia galima laikyti meta, kai kelionės tapo prieinamos daugumai visuomenės gyventojų, ne tik elitui.

C. Thurlow ir Adam Jaworski savo knygoje plačiai aprašo turizmo diskursus. Šie du autoriai mobilumo formą apibūdina kaip trumpalaikių santykių apraiškas (Thurlow ir Jaworski 2000) ir turizmą suskirstė į keturis tipus: *verslo turizmą, akademinį turizmą, nevyriausybinų organizacijų savanorių turizmą ir malonumų turizmą*. Į dalykines, su darbo reikalais susijusias keliones vykstantys asmenys vadinami *verslo turistais* (Thurlow, Jaworski 2010). Verslo turizmas susijęs su poreikiu investuoti kitoje šalyje ar komandiruotėmis turint intenciją plėsti tarptautinių ryšių tinklą. Verslo turizmo dėka pinigai neužsistovi konkrečioje rinkoje, jie generuojami po visą pasaulį. *Akademinių turistų* tipui priskiriami dėstytojai ir studentai migruojantys per aukštojo mokslo įstaigas. Taip sukuriama papildoma galimybė tarpkultūriniam žinių srautui (Thurlow, Jaworski 2010). Šis reiškinys sparčiai plinta visame pasaulyje. Būti akademiniais turistais yra populiaru. Šie žmonės laikomi privilegijuotais keliautojais, kadangi turi galimybę ne tik plėsti akiratį teoriškai, bet ir praktine prasme gali susipažinti su kitomis kultūromis, „pamatyti pasaulio“. Dažnai tokios kelionės nėra nuostolingos konkrečiam asmeniui. Jie dažnai gauna stipendijas, yra pigiai apgyvendinami, pigiau suteikiamos ir kitokios paslaugos. Šiuos žmones galime vadinti turistais, nes jie taip pat nori pamatyti – išvysti kažką nematyto. NGO (nevyriausybinų organizacijų) savanoriai šių autorių taip pat įvardijami kaip tam tikro tipo turistai. Jie be atlygio dirba, tačiau pusvelčiui arba visai nemokamai keliauja. Tokia alternatyva dažnai vilioja jaunos, studijas baigusius arba neapsisprendusius ką veikti po vidurinės mokyklos žmones. *Malonumų turistai* yra plačiausiai žinoma ir lengviausiai išskiriama bei apibrėžiama turizmo forma. Tai tiesiog atsipalaiduoti ir pailsėti trokštantys asmenys.

Antropologas Edward M. Bruner (2001) besidomintis kultūrinių turistų (tų, kurie nori pailsėti, pakeisti aplinką, bet nori ne tik „drybsoti“ paplūdimyje, bet renkasi keliones kur jiems būtų įdomu apsilankyti ir daug ką pamatyti) fenomenu teigia, jog žmonės keliauja, nes mano, jog unikali, sava patirtis daug vertingesnė nei išgirstas pasakojimas apie svajonių kraštą.

Turistas yra socialinis vaidmuo, kurį žmogus atlieka būdamas tokio pobūdžio kelionėje. Aplink jį esantys asmenys, tokie kaip gidas, tuo metu taip pat turi tam tikrą vaidmenį, dažniausiai tai žinovo vaidmuo. Santykiai tarp turistų ir vietinių visada yra struktūrizuoti ir apspręsti kiekvienos iš pusių suinteresuotumo. Vietiniai turistus gali pašiepti, o pastarieji manyti, kad vietiniai keisti, nesuprantami. Bruner tyrinėdamas turistus atvykstančius į Indoneziją atskleidė, jog vietiniai turistams nori parodyti ne kaip iš tiesų yra, bet kaip atvykėliai nori matyti, įsivaizduoja, kad turėtų būti. Autoriaus nuomone autentiškumo problema tokiu atveju yra iššūkis. Istorikas Daniel J. Boorstin (1992) antrina Bruner teigdamas, jog šiuolaikinius turistus labiausiai galima

pritrauki dirbtiniais reginiais, o ne autentiška aplinka. Dėl to vietiniai, trokšdami daugiau naudoti kuria daugiau neautentiškų atrakcijų patikliems turistams, taip juos nutolinant nuo autentiškų erdvių bei vietinių žmonių. Šiam autoriui atrodo keista, jog žmonės renkasi apgyvendinimą ir pramogas, kurios primena įprastą namų aplinką. Tačiau antropologams tai yra suvokiamas fenomenas. Turistai tiesiog ieško atpažįstamų ženklų svetimame pasaulyje (McCabe 2005). Dean MacCannel taip pat turizmo sferoje mato neautentiškumą. Spartus vaizdų kitimas ir neplanuoti įspūdžiai tai dalis šiuolaikinių žmonių turistinių kelionių palydovų. Iš tiesų daugelį turistų domina vietinių žmonių kitoniškumas ir jų kasdienybė, tačiau į jų buitį šiais laikais įsiliesti nelengva, tad vykdomos įvairios autentiškumo simuliacijos (MacCannel 1992).

Kaip tegia Bruner, visos detalės kelionės metu turistui gali būti svarbios, kad ir vietinio turgelio pardavėjo veidas ar elgesys gali turistui įsirežti į atmintį, nes tai buvo kitaip nei jis pratęs matyti. Turistai gali patirti sunkumų, jiems gali nepatikti šalis. Aplinka, tačiau jie dažnai būna linkę tą slėpti „tam, kad nesusigadinti atostogų, poilsio“. Turistų pasakojimai apie kelionę dažnai gali būti pagražinti (Bruner 2001).

Turistai tarpusavyje gali skirtis tuo, kokio supratimo apie lankomą šalį ir matomus žmones jie nori, ar nori suprasti juos ir jų kultūrą ar tiesiog ignoruoti jų kitoniškumą ir mėgautis gamtine aplinka. Kai kurie iš jų galbūt skaito mokslinę literatūrą apie keliones, galbūt pavarto kelionių žurnalus, o kiti visai nepasidomėję vyksta į svečių šalį. Turistai š vakarų vyksta į trečiojo pasaulio šalis ieškodami egzotikos. Kuo toliau turistas vyksta tuo jam labiau rūpi, kokių nors suvenyrų, taip pat renka prisiminimui visokius gautus menkniekius – bilietus, atvirukus, skrajutes ir t.t. (Bruner 2001).

Turistai visada siekia kuo daugiau pamatyti arba patirti naujų dalykų. Žmonės turintys galimybę keliauti ir tapti turistais, anot Bauman brangina tokios rūšies laisvę ir autonomiją. Jie taip išpildo platesnės erdvės troškimą. Turistai išsiruošia į kelionę, nes jiems namuose nuobodu, jų dabartinė aplinka nėra pakankamai patraukli, per daug viskas pažįstama ir per mažai netikėtumų (Bauman 1996). Sprendimą palikti namus įtakoja sprendimas daugiau pamatyti, o namų ilgesį ramina suvokimas, kad grįši. Turistai yra privilegijuoti keliautojai, kadangi jie bet koku atveju „parsigauna“ į įprastą aplinką (Bauman 1996).

1.1.2 Klajūnų ir autostopininkų fenomenas

Yra kelionių, kurias turizmu pavadinti sunku, kadangi pagal pobūdį jos netelpa į šią kategoriją. Z. Bauman fiziniam judėjimui, netelpančiam į plačią turizmo apibrėžtį pateikė „klajūnų“ ir „autostopininkų“ sampratas. Jomis naudojasi ir kiti socialinių mokslų atstovai.

Tarp turistų ir klajūnų esantį atotrūkį sukūrė postmoderni visuomenė teikianti ir pripažįstanti

visiško pasirinkimo laisvę (Bauman 1996). Autoriaus manymu turistai ir klajūnai tai viso šiuolaikinio gyvenimo atspindys. Taip pat, jis turistus laiko šviesa arba saule, o klajūnus tamsa arba mėnuliais. Turistai mano, kad jų gyvenimo būdas ilsėtis, atostogauti retai yra šaunus, kadangi esi užtikrintas, kad grįši ir sugrįžti su naujomis jėgomis. Klajūnai yra atstumiantys ta prasme, jog ignoruoja visuomenės normas, jos požiūriu elgiasi nepriimtinais ir mėgsta nepamatuotą riziką. Tokių palyginimų ir apibūdinimų kontekste turistai klajūnus laiko mažų mažiausiai keistuoliais. Pasak Baumano, klajūnai trokšta visuomet judėti, jaustis laisvi ir nebeturėti tam tikro lygio savikontrolės, kadangi iš tiesų jaučiasi vieniši ir visur svetimi. Klajūnų būtį apsprendžia vietinių žmonių požiūris į juos ir jų domėjimasis naujos aplinkos bruožais ir išskirtinumais. Tokio tipo keliautojams daug patogiau keliauti ne tik todėl, jog nebijo beveik neabejotinai laukiančių fizinių sunkumų, tačiau ir dėl to, kad jie vengia prisirišti prie žmonių ir aplinkos, o tai palengvina psichologinį būvį dėl ilgesio ir galimo lokalumo troškimo. Klajūnai mano, kad visur yra nesvetinga, o ieškoti ramios užuovėjos yra bergždžia, neverta tam eikvoti laiko ar kitų žmogiškųjų išteklių. Jie mano, jog žmogus laimingesnis nuolat keisdamas aplinką, o išvykimas ir sugrįžimas sukelia daug įvairių problemų. Kasdienybė klajūnus baugina. Baumanas juos labai tiesiogiai kaip priešingybę pateikia turistams, pastaruosius iš klajūnų perspektyvos apibrėždamas kaip būtinai turinčius grįžti į „namus“ ir tiems „namams“ vergaujančius. Klajūnų judėjimo kryptys būna nenuspėjamos, jie neturi susidėliotų maršrutų ir jiems tai patinka. Kiekviena vieta klajūnui yra tik laikina ir jis nežino kiek laiko ten užsibus. Autorius pastebi, kad šiuolaikinėje visuomenėje itin sparčiai daugėja tokį pasirinkimą – būti nuolatiniais keliautojai padariusių žmonių.

Kita kategorija – autostopininkai – Bauman'o apibrėžiami gana siaurai, kadangi autostopininkai yra tie patys klajūnai, tačiau *tranzuoja* ir klajūnams priimtino gyvenimo būdo nepropaguojantys asmenys. Autorius lygindamas šias dvi kategorijas pirmiausia pateikia mintį, jog klajūnai tuo pačiu gali būti ir autostopininkais (ir labai dažnai būna), bet nebūtinai autostopininkas yra klajūnas. Autostopininkai tai taip pat savitą, gana alternatyvų mąstymą turintys žmonės. Keliauti autostopu gali paskatinti noras, kitaip – įdomiau keliauti numatytu maršrutu arba tikslas pigiai pamatyti pasaulį. Tokie žmonės dažniausiai būna jauni ir drąsūs, o jei vyresni, tai toks keliavimo būdas jau yra tapęs jų gyvenimo būdu. (Bauman 1996: 7 – 14).

1.2 Tradicinė piligrimystės samprata – šventumo, religinio tapatumo ir vertybiškumo aspektai

Piligrimystė egzistuoja visose didžiosiose pasaulio religijose (budizme, induizme, islame, judaizme ir krikščionybėje). Ši religingumo išraiška egzistuoja nuo pat pirmųjų išpažinėjų atsiradimo. Tradicinė piligrimystės forma reikšdavosi ir reiškiasi išėjimu iš savo komforto zonos ir

fizine ir psichologine prasme, judėjimu nepažįstamomis kryptimis, apmąstant savo tapatybę ir ieškant santykio su aukštesne būtybe, kuri dažniausiai įvardijama Dievo vardu. Piligriminių kelionių prasmė tradiciškai siejama ne tik su konkretaus geografinio tikslo pasiekimu, tačiau su noru kažką daugiau suprasti ar gauti pačios kelionės metu. Britų istorikas Richard Barber besidomintis viduramžių istorija, tuometinę piligrimystę apibrėžė kaip: „kelionę į tolimą, šventą tikslą [...], kelionę kartu ir į išorę (naują, nepažįstamą vietą) ir į vidų (geresnį savęs pažinimą), drąsiai žvelgiant į laukiančius fizinius sunkumus“ (Barber 1991: 5). Iš tiesų senovėje išsiruošus į kelią, pavojų tykojo daug. Šiais laikais jų – tokių kaip anuomet žinoma mažiau, tačiau kalbant apie piligrimystę kaip tokią tradicine prasme, pabrėžiamas kelionės kitur – išėjimo iš savo erdvės aspektas ir geografinio tikslo šventumas.

Vietos šventumo aspektas labai svarbus apibrėžiant piligrimines keliones tradicine prasme ir jas atskiriant nuo kitų rūšių kelionių. Antropologė Jill Dubisch (1995) svarstydamą apie piligrimystę pabrėžia konkrečios geografinės erdvės šventumą, siejant ją su tam tikros religijos tradicijos įvardytomis įvykiais toje erdvėje bei mąstant, jog materialus pasaulis toje vietoje manifestuosis į dvasinį. Taigi, vieta, tarkim miestas, tampa šventas susiejant juos su konkrečių religijų įkūrėjų, pradininkų ar šventųjų gyvenimu ir darbais. Pavyzdžiui tokia vieta kaip Šventoji Žemė yra minima Naujajame ir Senajame testamentuose, kaip religijos atsiradimą ir raidą įtakojusi geografinė erdvė, todėl ji laikoma šventa. Meka yra musulmonų pranašo Mahometo miestas. Gali būti ir taip, jog skirtingose religijose bus laikoma šventa ta pati vieta, tik dėl skirtingų priežasčių. Pavyzdžiui indų miestas Aodhija yra galimai Indų dievo Ramos gimimo vieta ir dėl to induistams šventa, tačiau musulmonams ji taip pat svarbi, nes tame mieste pastatyta mečetė buvo tyčia apgriauta. Taigi, piligrimystė gali būti siejama su fiziniu dievybės buvimu kažkuriuo laikotarpiu, konkrečioje erdvėje. Piligrimai būdami šventoje vietoje ne tik apmąsto savo išpažįstamo tikėjimo ištakas, tačiau jiems svarbūs ir materealūs, tam kraštovaizdžiui ar kultūrai būdingi elementai, nes dievybė ar pranašas galimai taip pat ten vaikščiojo.

Antropologams svarbu ištirti žmogaus ar grupės vertybes, norint kuo objektyviau suvokti jų išskirtinumą, unikalumą ir vietą visuomenėje. Prieš nagrinėjant religinių vertybių sampratą pirmiausia reikėtų pabrėžti, jog bet kokios asmens išpažįstamos vertybės nusako jo įsitikinimus ir apsprendžia elgesį. Žmogus negimsta jau turėdamas tam tikras vertybes. Peter Berger ir Thomas Luckmann (1999) teigia, jog formuojantis asmens pasauliui, svarbų vaidmenį vaidina jam reikšmingi *kiti*, pirmiausia tai yra tėvai. Taigi, žmogų šiuo vertybių atžvilgiu labai įtakoja aplinka, kurioje jis gimsta. Tai autoriai vadina „pirmine socializacija“. Vėliau asmeniui augant ir bręstant jo įsitikinimus įtakoja ir kita aplinka į kurią jis turi arba pasirenka išeiti, t.y mokykla, vėliau galbūt aukštoji mokymo įstaiga arba darbovietė. Berger ir Luckmann (1999) šį etapą vadina „antrine socializacija“. Čia gimdytojais ir kiti artimieji turi mažiau įtakos asmeniui renkantis kokias vertybes

propoguoti. Taigi, kai žmogus tampa suaugusiu jis prisiima visą atsakomybę už savo įsitikinimus ir vertybes bei jų skatinimą. Vertybių prasmė tuomet tampa subjektyvi, asmuo suvokia turįs laisvę rinktis reikštis pagal savo supratimą ir įsitikinimus.

Religinės vertybės pirmiausia siejasi su išpažįtamo tikėjimo doktrina ir kultūromis, kuriose religija gimė ar buvo perkelta. Dažniausiai religinės vertybės būna išdėstytos šventuosiuose raštuose ir yra perduodamos kaip tradicija iš kartos į kartą. Tačiau, jeigu tikinčiuoju save laikantis asmuo arba piligrimas ne visais aspektais angažuojasi su religine bendruomene tai vertybės gali sietis ne tik su išpažįtamo tikėjimo doktrina, tai gali būti ir individualaus dvasinio patyrimo ieškojimas. Tokiu atveju vertybės tampa dar subjektyvesnės, o jų hierarchija individualesnė. Religinės vertybės yra apspręstos ir kultūrinių aspektų.

Taigi, piligrimystė gali būti apibrėžiama kaip religinis aktas, nurodantis religinį tapatumą per vertybių hierarchiją. Prieš pradėdant aptarinėti piligrimystės fenomeną pirmiausia kaip vieną iš religinio tapatumo išraiškos formų reiktų pabrėžti, jog apskritai asmens tapatumas kaip toks yra formuojamas įvairių socialinių normų ir nusako kas ir kur žmonės yra. O konkrečios istorinės ir socialinės struktūros sukuria tapatumo tipus (tokius kaip religinis tapatumas), kurie yra patvirtinami per patirtį, empiriniu pažinimu, t.y tapatumo teorija nesuvokiama nepriskyrus tam tikrų savivokos elementų, tam tikram asmeniui, ar bendrų saistymosi elementų tam tikrai visuomenės grupei (Berger ir Luckmann 1999). Anot šių autorių žmogaus tapatumas asiskleidžia ir palieka pėdsakus jo individualioje, subjektyvioje tikrovėje, o konkretūs tapatumai formuojasi visuomenei kuriant tam tikras istorijas, kurios atskleidžia savivokos subtilumus bei santykį į kitą ir aplinką.

Piligrimystė yra viena iš religinio tapatumo formų, dėl to vaidina gana svarbų vaidmenį bet kurį iš tikėjimų išpažįstančiųjų gyvenime. Pirmiausia religinio tapatumo intensyvumas priklauso nuo asmeninių savybių ir bendruomenės įtakos. Kalbant apie religinio tapatumo raišką, dar XX a. pradžioje žinomas sociologas ir antropologas Emil Durheim (1999) pastebėjo, jog religiniai įsitikinimai ir veiksmai yra kartu ir grupinio ir individualaus pobūdžio. Taigi, piligrimo religingumas turi ir individualią ir socialinę reikšmes. Vien tik ta prasme, jog žmogus į piligriminę kelionę gali rinktis vykti vienas arba su grupe parodo jo orientavimąsi į individualias arba bendras patirtis, kas ir apsprendžia jo kaip piligrimo religingumo kryptį. Bendrų patirčių ieškojimas rodo tapatinimąsi su bendruomene, o individualios patirtys atskleidžia asmens tapatinimąsi su jo išpažįtamoje religijoje priimtinomis normomis. Pasak psichologo tyrinėjančio religinį tapatumą Benjamin Beit – Hallahmi (1989), kolektyvinė tapatybė jaučiama religinėse bendruomenėse yra įtakota įvairių procesų. Žmogus jausdamasis savarankišku individu priima sprendimą tapatintis su tam tikra, šiuo atveju religine grupe bei kartu vykti į piligrimines keliones ar dalyvauti tam tikruose ritualuose. Kitas autorius – Erik H. Erikson (1968) teigia, kad priklausymas grupei formuoja ne tik kolektyvinį, tačiau ir asmeninį tapatumą. Žmonės dažnai refleksiškai priskiria sau tokias savybes,

kurios priskiriamos grupei su kuria jis identifikuojasi. Taip yra ir religinio tapatumo atveju.

Religinis tapatumas siejamas ne tik su asmens ar bendru socialiniu tapatumu, tačiau ir su religingumo laipsniu, kuris parodo religinių vertybių ir normų laikymosi lygį. Kaip jau minėjau tradiciniame piligrimystės yra viena iš religinio tapatumo išraiškų. Šis apsprendžia asmens nuostatas įvairiais klausimais bei stipriai formuoja pasaulėžiūrą. Taigi, kitaip tariant į piligriminę kelionę vykstantis asmuo tradiciniame prasme tokiu veiksmu parodo savo religinį užsiangažavimą, kuris įtakoja jo nuostatas ir pasaulėžiūrą, o angažavimosi lygis nusako religinių vertybių ir normų laikymosi lygį. Piligriminė kelionė tradiciniame prasme, buvo tarsi tų vertybių ir normų apsvaistymas, taip pat ir įgyvendinimas kelionėje ir po jos.

Piligrimystės termino etimologija leidžia atsekti ir dar platesnes tradicines sampratas, kurios dabar nėra vartojamos. Sąvoka piligrimas (angl. pilgrim, it. pellegrino) kilo iš lotyniško peregrinus, reiškusio asmenį savo noru išvykusio iš savo miesto/valstybės, kad išvengtų jam gresiančios bausmės. Taip pat taip buvo galima įvardyti svetimšalį, neturėjusį piliečio teisių. Šios sampratos labiau apibrėžė apskritai keliautojo asmenį, o ne tik judančio žmogaus trokštančio atrasti save. Nors šiais laikais šios pateiktos mobilumo apraiškos mums nėra aktualios ir tuo labiau neįeina į piligrimystės apibrėžtį, tačiau atskleidžia vieną aspektą suvokiamą ir šiandieniniame kontekste – tai buvimas svetimumu, išėjusiu ieškoti naujų potyrių bei bėgimas nuo kasdienybės.

1.2.1. Piligriminių kelionių mastai ir motyvai

Kaip jau minėjau piligriminės kelionės egzistuoja visose didžiosiose religijose. Jos bendro žmonių mobilumo kontekste svarbios tiek dėl savo geografinio ir erdvinio masto, tiek dėl keliautojų priskiriamų piligrimams kiekio. Tradiciškai piligrimų motyvacija suvokiama kaip išskirtinai religinė, nes tokia ji buvo nuo pirmųjų piligriminių kelionių. Tačiau piligrimystės motyvų skalė yra labai plati. Ji varijuoja nuo stiprios religinės dimensijos iki sekuliarių motyvų.

Antropologai Ian Reader ir Tony Walter (1993) mano, jog į piligrimystės sampratą įeina didelis spektras motyvų. Autoriai piligrimystės motyvus apibrėžė keliais aspektais Religinis aspektas susijęs su santykiu su dievybe, o ne religinis – su turizmo ir grupinio socialumo fenomenais. Šie autoriai pastebėjo, jog moderniam pasaulyje piligrimystės idėja tapo atvira ir religinio ir sekuliaraus tipo vertybių išraiškoms. Kaip teigia Reader ir Walter: „kelionės idėja apskritai išeina už kasdienybės ribų, dėl skirtingų motyvų ieškant kažko naujo, pradedant nuo garbinimo baigiant paprasčiausiu smalsumu“ (Reader ir Walter 1993: 8). Anot šių autorių piligrimystės motyvaciją gali įtakoti socialinė aplinka ir konkrečiai kelionei keliami lūkesčiai. John Eade ir Michael J. Sallnow (1991) mano, jog piligriminių kelionių kryptys ir vietos išreiškia pačio fenomeno daugialypiškumą. Tai nurodo ir į motyvacijų skirtingumus. Taigi, tame diskurse išryškėja

ir pasaulietiniai - sekuliarūs ir religiniai piligrimystės diskursai.

Antropologas Alan Morinis išskyrė šešis pagrindinius piligriminių kelionių motyvus. Pirmasis – pamaldumas. Pagrindinis šio motyvo tiklas yra dievybės arba kažkokio tai objekto, t.y relikvijų, pastatų ar tarkim kraštovaizdžio garbinimas laikant juos šventais. Šis motyvas remiasi tikėjimu, jog į garbinamus objektus įsikūnyta arba jie turi šventą prasmę dėl kitų priežasčių. Antrasis motyvas – privalomybė. Kaip privalomą piligriminę kelionę autorius įvardija musulmonų kelionę į šventąjį miestą Meką, Hadžo metu. Kitas jo duotas pavyzdys yra privaloma viduramžių piligrimų kelionė į Santiago de Compostela kaip atgaila už nuodėmes. Trečiasis – klajonių troškimas. Klajonės tai tam tikra kelionių rūšis, neturint konkretaus geografinio tikslo. Anot autoriaus tai siejasi su vidiniu troškimu. Šiuo atveju judėjimas siejamas ne su geografiniu tikslu, o su piligrimo kaip tokio misijos vykdymą. Tai reiškia, kad piligrimas turi eiti, jis nuolatinis keliautojas. Ketvirtasis – norminė piligrimystė, kuri pasireiškia piligriminėmis kelionėmis tam tikrų švenčių progomis. Tai pvz. induistų religijoje reiškia kasmetinę procesiją, kuri atspindi kaitą per ritualų ciklus (Morinis 1992: 11). Penktasis – iniciacijų motyvas. Šis piligrimystės motyvas tamptai siejasi su normine piligrimyste. Kadangi piligrimystės esmė yra susijusi su idealų siekimu, o jeigu asmuo įvykdys jam teikiamas religines normas jis tą idealą pasieks. Taigi, iniciacijos piligriminėje kelionėje reiškia tam tikrų privalomų ritualų įvykdymą. Šeštasis – piligrimystė kaip instrumentas. Instrumentinė piligrimystė reiškia įsipareigojimą atlikti žemišką tikslą.

Pasak to paties autoriaus, piligrimystė apskritai yra susiskaldęs reiškinys, jis apima ir mitologiją ir ritualus ir tikėjimą ir psichologiją ir socialinius vaidmenis ir geografiją ir t.t. Anot autoriaus tiek viduramžiškoje, tiek modernioje piligrimystėje poreikis keliauti į tokio pobūdžio keliones siekiant išspręsti problemas arba savo tikėjimą įprasminti fiziškai. A.Morinis teigia, jog „kiekvienos piligrimystės ar šventos kelionės kertinis akmuo yra ieškoti kutūriškai patvirtintų idealų“ (Morinis 1992: 3).

Kiekvienoje iš didžiųjų religijų yra piligriminių kelionių kryptys, kuriomis keliaujama dėl įvairių motyvų, vieni jų grupiniai, kiti individualūs. Geografas Robert Stoddard (1997) mano, kad jei ir pirminė piligrimystės motyvacija yra religinė, tačiau ji išsiskaido į įvairius tipus, kurie dar ir persidengia tarpusavyje. Pavyzdžiui į piligriminę kelionę vykstama vykdant religinius priesakus, tačiau tuo pačiu dėkoti, kad gimė vaikas, gauti palaiminimą ar kažko prašyti. Pasak šio autoriaus motyvai gali tiek susipainioti, kad net būtų sunku atsekti religiškumą. O skirtingų religijų motyvus suredukuoti, anot jo beveik neįmanoma (Stoddard 1997).

Tačiau galima palyginti tarkim vieną iš islamo religijai būdingų piligriminių kelionių su krikščionybei svarbia vieta. Musulmonų piligriminės kelionės į Šventąjį miestą Meką siejasi su vietovės šventumu aptartu praeitame poskyryje ir su religine pareiga. Taigi, musulmonui piligriminė kelionė yra religinė pareiga, kurios reikalauja Koranas ir išpažinėjas ją privalo vykdyti.

Jeigu yra fiziškai ir psichiškai sveikas musulmonas turi bent kartą gyvenime, Hadžo laikotarpiu nuvykti į šventąjį miestą – Meką. Kiekvienais metais tą vietovę aplanko apie 5mln. musulmonų maldininkų.

Tačiau šiais laikais piligriminėse kelionėse nebūtinai turima ieškoti šventumo ar atlikti religinę pareigą, tai parodo kelionių į ispanijos miestą Santiago de Compostela motyvacijos, kurių variacijos gerokai skiriasi nuo piligrimystės į Meką motyvų. Skirtingai nei kelionė į šį miestą, krikščionims kelionė į Santiago de Compostela nėra būtina, nors dar kitaip ši piligriminė kelionė vadinama Šv. Jokūbo keliu, kuriuo šis šventasis evangelizuodamas ėjo ir krikščionims tai yra svarbu. Tačiau, antropologė Nancy L Frey (2004), atlikusi tyrimą apie tai teigia, jog ne tik krikščionys leidžiasi į šią kelionę, bet ir save laikantieji agnostikais, kartais pasitaiko ir budistų. Šiuolaikiniai piligrimai tame mieste nori išvysti garsiąją katedrą, o kelionės pėsčiomis arba dviračiu metu pasigrožėti kraštovaizdžiu. Taip pat piligriminė kelionė šiuo maršrutu yra puiki galimybė patikrinti savo ištvermę. Be to, įveikę visą 800 km. atstumą keliautojai gauna tai patvirtinanti sertifikatą. Šis piligriminių kelionių sulyginimas atskleidžia motyvacijų skirtumus. Piligrimystė į Meką išlaikė daug daugiau religinių aspektų, o Šv. Jokūbo kelias traukia ir individualius, dažnai ir ne religinius motyvus turinčius žmones. Šis pavyzdys parodė tradicinę religinio užsiangažavimo pusę ir šiuolaikinę - sekuliarią piligriminės kelionės dėl kitų įvairių priežasčių dalį.

1.2.2 Piligriminės ir kitos kelionės: skirtumai ir panašumai

Piligrimystė nutolina nuo kasdienybės, paskatina ir leidžia atsakyti į aktualius gyvenimo ar egzistencinius klausimus. Tačiau nors piligrimais įvardijami žmonės besilankantys vietose susijusiose su jų išpažįstamos religijos atsiradimu ir raida, pranašų ar šventųjų apsišventinimais bei gyvenimais, tačiau šiuolaikiniame pasaulyje piligrimystė tampa ir poilsio ar tiesiog bendro pažinimo forma.

Lygindama piligrimines keliones su kitomis labiausiai atkreipsiu dėmesį į skirtumus ir panašumus su viena kelionių rūšimi – turizmu, kadangi pastarasis yra viena plačiausiai žinomų ir apibrėžiamų fizinio mobilumo rūšių. Be to socialinių mokslų atstovai norėdami išryškinti kiekvieno iš šių kelionių tipų išskirtinumą jas lygina plačiame kontekste. Taip pat netgi yra įvardijama tokia kelionių rūšis kaip religinis turizmas, kuris tarsi simboliškai susieja piligrimystę su turizmu.

Šiuolaikiniame pasaulyje taip pat priimtina eiti į piligrimines keliones, nors iš pažiūros modernaus pasaulio greitis prieštarauja sakrališkumui. William H. Swatos (2006); Swatos ir David Tomasi (2002) pateikia mintį, jog piligrimystė yra tik viena iš religinio turizmo formų. Taigi, pagal šiuos autorius religiniu turizmu galime vadinti ir piligrimystę ir turizmą su intencija apžiūrėti religinį paveldą.

Pirmiausia sąsajas ir skirtumus tarp turizmo ir piligrimystės pradėjo nagrinėti antropologas besidomintis turizmo fenomenu MacCannell (1992, 1999). Autorius teigė, jog pagrindinė šių mobilumo rūšių sąsaja yra tokia, jog turistai kaip ir piligrimas ieško kažko neįprasto, kažko autentiško. Jis turizmą įvardijo kaip vieną pagrindinių šiuolaikinio mobilumo formų ir tuo pačiu kaip modernų pakaitalą religinėms kelionėms. Šis autorius išvelgia nemažai paralelių tarp turizmo ir piligrimystės. Turistai anot MacCannell įkvepia naujumo piligrimystės vietoms, atrasdami naujas prasmes, žvelgdami kitokiu žvilgsniu. Turistų atrakcija tampa naujų, ne sakralių prasmių ieškojimas piligriminėse vietose. Turistui ta vieta susižavėjimo objektu tampa estetinė prasme. Turistui piligriminės vietos neturi gilesnės dvasinės ar kultūrinės reikšmės. Jis iškraipo buvusio „rimto“ keliautojų įvaizdį ir tampa keliautoju dėl malonumų. Pasak šio autoriaus piligrimas jaučia dvasinę bendrystę su sakralia vieta, o turistai yra tam abejingi. Žinoma šis keliaudamas gali ieškoti prasmės, svarstyti apie savo gyvenimą, tačiau jo motyvai nebus apibrėžiami kaip inspiruoti tikėjimo arba dvasingumo ilgesio.

Kitas antropologas Nelson H. Graburn (1983) charakterizuoja turizmą kaip tam tikrus ritualus, tokiu atveju jis kaip ir piligrimystė gali būti traktuojamas kaip „šventa kelionė“. Tai savęs transformacija santykiyje su kažkuo išskirtiniu arba šventu. Pasak šio autoriaus turizmas tai individualus arba visuomeninis ritualas nusakantis sveikatinimosi tikslą, laisvės troškimą, savęs tobulinimą. Graburn (1983) turizmą sulygina viduramžių šventoms kelionėms, teigdamas, jog turistinė kelionė nėra eilinis įvykis, kadangi keliaujantieji palieka kasdienybę ir pasineria į kažko neįprasto ieškojimą.

Antropologas Eric Cohen (1998) griežtai kritikuoja visų socialinių mokslų atstovų, o tuo pačiu ir Graburn piligrimų prilyginimą turistams ir atvirkščiai. Cohen teigia, jog turistų prilyginimas moderniems piligrimams nėra teisingas ir, kad šios kelionių tipologijos turėtų būti išskirtos remiantis motyvacijų diferenciacija. Nors abi mobilumo formos reiškia judėjimą, tačiau Cohen kritikuodamas ir atskirdamas kelionių rūšis rašė, jog: „piligrimystė yra judėjimas į centrą, o įprasta – ne sakrali kelionė judėjimas į priešingą pusę – link *kito*“ (Cohen 1998). Taigi, pasak šio autoriaus piligriminė kelionė yra paremta savianalize, savęs pažinimu, o kitokio pobūdžio kelionė – judėjimas link *kito*, nesvarbu žmogaus ar objekto. Tarkim giminaičių lankymas yra kelionė link kitų žmonių, o turistinė kelionė link lankytinų, populiarių objektų. Keliaujant į svečių šalį susipažįstama su kitomis kultūromis, tai taip pat *kito*, atsieto nuo tam tikro asmens pažinimas. Modernus turizmas anot Cohen neturėtų būti tapatinamas su piligrimyste, jis turi būti suvokiamas kaip aukštos klasės žmonių bendravimo forma. Autorius taip teigia, jog turizmas asmeniui naudingas kaip ir piligrimystė, tik skiriasi tos naudos formos ir pasiekimo būdai. Turistui kelionės garantuoja laisvalaikį ir pabėgimą nuo rutinos. Cohen vis dėlto pripažįsta, kad tarp turizmo ir piligrimystės esti ir panašumų. Jo nuomone turistai keliaudami apžiūrėti meno, architektūros ar kitų

turistinės traukos objektų jiems atiduoda riutalinę pagarbą, panašiai kaip piligrimas gerbia šventas jam vietas ar objektus. Tačiau, tuo pačiu jis bando atskirti piligrimystę ir turizmą, remdamasis įžvalga, jog turistai ieško kitų kultūrų keistumų ir savitumų, jam savoji ne visada būna įdomi, ieško kažko naujo, piligrimas atvirkščiai žavisi savo išpažįstamos religijos palikimo kultūra ir ieško prasmės. Tiems, kurie keliauja ieškodami dvasinių patirčių pati kelionė tampa labai svarbiu procesu. MacCannell (1999) šiek tiek kitais suvokia turizmą teigdamas, jog turistai taip pat gali ieškoti prasmės, tačiau toks jo elgesys nėra motyvuotas religinio tikėjimo ir dvasingumo ilgesio.

Piligrimystės ir turizmo motyvacijos juos lyginant tampa dviprasmiškos, nes būna įtraukta didelė skalė aspektų pradedant estetika, baigiant atgaila. Jokiu būdu turizmas ir piligrimystė nėra priešingybės, kaip tik dažnai šios mobilumo formos gali persipinti. Pavyzdžiui religinė patirtis gali įvykti per estetikos, susižavėjimo jausmą, tad nėra pagrindo nustumti meno, kultūros ir pramogų į pasaulietinę - sekuliarią sferą. I. Reader ir T. Walter (1993) kaip didžiausią panašumą tarp turizmo ir religijos įvardija tai, jog tiek šiuolaikinis turistai tiek piligrimas yra privilegijuoti grįžti į ten iš kur išvyko – į namus. O trumpai apibrėžiant skirtingumą, didžiausias piligriminės kelionės skirtumas nuo turistinės yra tai, jog pagrindiniai piligrimystės tikslai yra dvasiniai, o turistinės kelionės pažintiniai.

2. Modernybės iššūkiai tradicinei piligrimystės sampratai

2.1 Sekuliarizacijos reiškinio įtaka piligrimystei

Apie sekuliarumą piligrimystėje šiame darbe užsiminiau aprašydama piligrimystės motyvus ir santykį su kitomis kelionėmis, šiame skyrelyje noriu šiek tiek plačiau aptarti sekuliarizacijos sąvoką ir išryškinti šventumo sampratą sekuliarizacijos kontekste, tokiu būdu pateikiant sekuliarizaciją kaip pagrindinį modernybės iššūkį piligrimystei. Piligrimystė šiuo atveju iliustruoja religingumo formų kaitą. Plačiai sekuliarizacijos nenagrinėsiu, nes ne toks mano darbo tikslas, tačiau pateiksiu keleto autorių teorijas ir mintis šia tema.

Taigi, sekuliarizacija yra gana plati sąvoka, įtakojanti procesus lemiančius religijos ir tuo pačiu tradicinės piligrimystės kaitą įvairiais lygmenimis, šiuolaikiniame pasaulyje. J. Kuznecovienė išskiria sekuliarizacijos tyrimo kryptis ir teorijas į tris grupes. Pasak autorės „Vieni mokslininkai sekuliarizaciją apibrėžia kaip laipsnišką, tačiau visišką religijos išnykimą, kiti – kaip religijos išstūmimo iš socialinio gyvenimo procesą, treči siūlo kalbėti ne apie sekuliarizaciją, bet religijos kaitą“ (Kuznecovienė, 2011: 11). Visi šie svarstymai aprėpia didelį spektrą galimybių į kurias žiūrint kritiškai ir diskutuojant gilėja sekuliarizacijos fenomeno suvokimas. Taigi, sekuliarizacijos procesą aptarsiu remdamasi šiomis trimis kryptimis, kadangi manymas, jog religija nyksta yra

klaidingas, nes nors religijos reikšmė viešajame gyvenime gali mažėti, tačiau nebūtinai ji išnyks, tik persikels į individualią erdvę.

Ties sekularizacijos kaip religijos nykimo principu fokusuojasi Steve Bruce. Kaip religijos nykimo priežastis pirmiausia jis įvardija individualizmą, liberaliąją demokratiją bei racionalizaciją. Įsivyravus minėtiems procesams anot Bruce pradėjo nykti tradicinės religingumo formos. Individualizmas įtakojo ir pakeitė bendruomeniškus religinius ritualus. Liberalioji demokratija skatino pasirinkimo laisvę, o racionalizacija įtakojo religijos tikslų kaitą (Bruce 2006). Šį autorių kritikuoja R. Stark teigdamas, jog kaita nebūtinai reiškia išnykimą. Vieni religingumo aspektai išnyksta, kiti išlieka, dar kiti transformuojasi ir įgavę naują formą gyvuoja toliau.

Ne iki galo tikslus yra ir mąstymas, jog šiuolaikinėje visuomenėje veikiama sekularizacijos religija nustumama tik į privačią erdvę ir ten gali sėkmingai funkcionuoti. Talal Asad teigia, jog religinę ir pasaulietinę sintezę reikėtų vertinti kritiškai, atsižvelgiant į įvairius veiksnius. Tai reiškia tinkamai suvokti sekularizacijos proceso sudėtingumą ir jo per daug nesupaprastinti. Ir iš tiesų religijos funkcionavimo asmeninėje erdvėje aspektas yra daug platesnis negu galima įsivaizduoti. Asad į šį reiškinį ir žvelgia plačiau, pabrėždamas ir istorinę sekularizacijos perspektyvą, žvelgiant ne tik į religijos išstūmimą į privačią erdvę, tačiau ir į Bažnyčios – valstybės (pasaulietinės kultūros) polių atskyrimą (Asad 1993). Autorius mano, kad religija, negali būti dirbtinai atskirta nuo kultūros. Ji tiesiog natūraliai prisitaiko prie visuomenės modernėjimo ir tai nebūtinai reiškia savitumo ir šventumo atsisakymą. Pačių religijų (ypač krikščionybės) struktūrų viduje vyksta savaiminės ir savalaikės transformacijos (Asad 1993), teologine kalba sakant – prisitaikymas prie šių laikų dvasios. Tai susiję su sekularizacijos proceso vaidmens kaita visuomenėje.

J. Casanova (2007) teigia, jog religijos įtaka tiek asmeniui, tiek visuomenei kažkuriais atvejais silpnėja, tačiau iš kitos pusės reikia atkreipti dėmesį ir į tai, jog atsiradusios naujos religingumo formos religijos įtaką stiprina. Taigi, anot šio autoriaus socialinių mokslų atstovai turėtų kreipti dėmesį ne tik į religijos nykimo aspektus, tačiau plačiau susidomėti naujų religinių formų atsiradimu, kurios keičia senąsias – nykstančias formas. Hervieu-Leger manymu šiuolaikinėje visuomenėje religingumo formos kinta, tačiau pati religijos esmė nenyksta, taigi sekularizacija nėra religijos nykimas. Taigi, kadangi sekularizacija apima tiek skirtingų viena kitą papildančių ir perdengiančių religijos kaitos formų, tad nereikėtų šio reiškinio vadinti religijos nykimu.

Sekularizacija liečia visas su religija susijusias sritis, tame tarpe ir pilgrimmystę. Tačiau kalbant apie pilgrimmystę reikėtų pabrėžti, jog sekularizacija labiausiai paveikė ją ta prasme, jog iš esmės padarė įtaką tradicinės pilgrimmystės sampratai. Poveikis pirmiausia pasireiškė tuo, jog dėl to į pilgrimmines keliones pradėta vykti ne tik dėl religinių motyvų, tačiau ir dėl sekuliarių – pasaulietinių. Galima teigti, jog formali, geografinė erdvinė pilgrimmystės vieta – ypač populiarios

vietos, gali būti ne tik religinių keliutojų traukos centru, tačiau visuomet šioje vietoje iškyla sakralumo ir sekuliarumo klausimas. Juk ta pati vieta kažkam šventa, o kažkam tai tik gražus, įspūdinis, populiarus tarp keliautojų objektas.

2.2 Pilgriminė kelionių sampratos kaita ir ribų išnykimas modernioje visuomenėje

Praeitame skyriuje pateikiau mobilumo apibrėžtis, tradicinę piligrimystės sampratą bei jos ryšius su kitų rūšių kelionėmis. Tačiau, mano lauko tyrimo kontekste taip pat svarbu išryškinti piligrimystės sampratos kaitą ir šio fenomeno tradicinių ribų išnykimą, apčiuopiamą ir matomą šiuolaikinio – globalaus pasaulio kontekste.

Lyginant su tradicinėmis piligrimystės išraiškomis šiuolaikinėje visuomenėje pilgriminės kelionės gali atskleisti daug didesnę motyvų įvairovę. Religiškai užsiangažavusių keliautojų gausu ir šiomis dienomis, tačiau turi būti konstatuojamas ir tas faktas, jog modernybė padiktavo ir kitokias šios mobilumo formos turinio apraiškas. Pilgrimais modernybės kontekste galime vadinti ir asmenis į religinę prasmę šventą vietą vykstančius ne tik dėl religinių paskatų, bet ir pasigrožėti naujais vaizdais ar ieškoti kitokių pramogų. Taigi, šiuolaikiniame pasaulyje piligrimystė gali būti apibrėžiama ir kaip tradicinė – religinė ir kaip pasaulietinė – sekuliari kelionė. Tokios apibrėžties atveju išryškėja pilgriminės kelionės tikslo subjektyvumas. Tradicinėje prasme pilgriminė kelionė specifinė tikėjimo akto išraiška. Šiuolaikine prasme piligrimystė labiau siejasi su individualiomis patirtimis, o ne bendru, tradiciniu reiškinio prasmės suvokimu. Tačiau, toks skirstymas sulaukia dviprasmiškų nuomonių, kyla daug diskusijų ar modernias piligrimystės apraiškas dar reikėtų vadinti piligrimyste ar įvardyti tiesiog kaip sekuliarią kelionę.

Pavyzdžiui etnologas Peter J. Margry (2008) abejoja ar pasaulietinę, ne religinę piligrimystę apskritai reikėtų vadinti piligrimyste. Jis teigia, jog mokslininkai laikosi per daug skirtingų požiūrių, kad galima būtų užtikrintai teigti, jog piligrimyste galima būtų vadinti ir šiuolaikines kelionių į šventas vietas formas, ne religiskai užsiangažavus, o dėl individualių paskatų. Pasak šio autoriaus, tradicinė piligrimystė ir pasaulietinė savyje neša per daug skirtingas prasmes, kad būtų aptariamoms kaip vienas konceptas.

Autoriai W. H. Swatos ir L. Tomasi (2002) nesvarsto ar šiuolaikinius piligrimus dera vadinti pilgrimais, jie tiesiog aptaria piligrimystės padėtį modernioje visuomenėje pirmiausia pateikdami faktą, jog pilgrimai šiuolaikinėje visuomenėje gali keliauti dėl daugelio priežasčių. Viena iš jų yra asmeninis poreikis paremtas tikėjimu, kad šventos vietos aplankymas gali padėti išgyti įvairaus pobūdžio ligų, teikti sielos nusiramimą ar išpildyti norus. Swatos ir Tomasi teigia, jog nepriklausomai nuo jų kultūros ar išpažįstamos religijos, kai kurie žmonės tiki, kad nuvykus į Lurdą ar Indijoje įbridus į Gango upę jie gaus visokeriopą, jiems reikalingą pagalbą. Tokiems asmenims

nesvarbu koks dievas jiems padeda ir kokia doktrina remiasi jo išpažinėjai. Tokie žmonės tiesiog tikisi jų trokštamo teigiamo rezultato.

Pasak kai kurių autorių (Digance 2003, Tomasi 2002) šiuo metu piligrimystės reiškinys išgyvena naują erą, kadangi tradicinės piligrimystės vietos sulaukia vis daugiau ir dėl įvairių priežasčių atvykstančių keliautojų. Tokio piligrimystės suaktyvėjimo kontekste natūraliai iškyla klausimas, ko tie žmonės ten ieško. Digance atkreipia dėmesį į tai, jog šiuo metu religiniai ir sekuliarūs piligrimai iš tiesų ieško tokių pačių patirčių, tik joms suteikia skirtingas prasmes, o jų įvykimui skirtingas priežastis (Digance 2003). Pavyzdžiui, religinis piligrimas, tikisi stebuklo ir prašo savo išpažįstamos dievybės, kad jis įvyktų, o sekuliarus piligrimas tiki, kad konkreti šventa laikoma vieta, pabuvimas joje jau automatiškai turi suteikti trokštamą dalyką. Tomasi (2002) pabrėžia, jog šiuolaikiniai keliautojai, nesvarbu keliaujantys dėl religinių ar sekuliarių paskatų piligriminėse kelionėse ieško autentiškumo. Anot šio autoriaus, piligrimystės populiarumas tarp religinių piligrimų parodo, jog religijų doktrinos ir teigiamos vertybės dar neprarado savo teigiamos prasmės, o populiarumas tarp sekuliarių individų rodo, jog šie ieško „fragmentiškos transcendencijos“ (Tomasi 2002). Tai reiškia, ne tai kad nuosekliai visose savo gyvenimo srityse yra religingi, o tai, kad tik tam tikroje erdvėje nori pajusti kažką antgamtiškumo, kad jiems neštų apčiuopiamos naudos.

Tatjana Schnell (2013) pastebi, jog daugelis šiuolaikinių piligrimų – vykstančiųjų į šventas vietas savo keliones pradeda tikrai ne dėl religinių paskatų ar inspiracijų, bet su poreikiu atsakyti sau į kamuojamus gyvenimiškus ar egzistencinius klausimus. Jiems religingumas ir religiniai įsitikinimai nerūpi. Autorės įsitikinimu šiuolaikiniai sekuliarūs piligrimai šventoje vietoje būna ne su atviru protu, daug tikisi gauti, bet nemoka įsiklausyti į vidinį balsą, kadangi protas užkimštas prašymais ir troškimais.

Antropologai Mary Lee ir Sydney Nolan'ai (1992) gana plačiai aprašo piligrimystės praktiką. Pirmiausia jie teigia, jog gana dažnai sunku atskirti šventą vietą, nuo kasdienišką – profanišką. Autoriai teigia, kad nesvarbu dėl kokių sau pačiam įsivardytų priežasčių asmuo keliauja į piligriminę kelionę, ritualai ir praktikos gali paskatinti vidinį pasikeitimą ar teologiniu terminu sakant atsivertimą. Nolan'ai kalbėdami apie piligrimystę ir jos religinę bei sekuliarią reikšmę pabrėžia, jog nesvarbu dėl kokių priežasčių žmogus vyksta į piligriminę kelionę, vistiek jis ekonomiškai prisideda prie jos kaip infrastruktūros gyvavimo.

Taigi, pateiktose teorijose aiškiai atsiskleidžia piligrimystės sampratos kaita. Nors kelionės dėl religinių paskatų yra seniausios ir labiausiai paplitusios (Kaelber 2006), tačiau šiuolaikinėje perspektyvoje ir jos įgauna kitokį atspalvį. Pati piligrimystė tampa jau ne tik religine kelione, tačiau įgauna vis kitokias, mano aptartas prasmes.

2.3 Individualizmas ir bendruomeniškumas šiuolaikinėje visuomenėje

Individualizmo ir bendruomeniškumo reiškiniai ir jų sąsajos socialiniuose moksluose yra aptariami gana plačiai. Jie šiuose moksluose svarbūs, kadangi tai yra visuomenės formavimosi atspindys. Individualizmas kaip toks remiasi asmeninių savybių išaukštinimu, asmens unikalumo pabrėžimu. Bendruomeniškumas abstrakčiai ir trumpai tariant, yra tam tikro lygio įsipareigojimas „kitam“ bendrąja prasme. Jokiu būdu nei vienas iš šių principų pats iš savęs nėra neigiamas, tačiau šiuolaikinėje visuomenėje daugeliui žmonių vis dėl to, kaip dėsto antropologas Louis Dumont (2002) priimtinesnis yra individualizmo principas, tačiau kas atsitinka, jog individualizmo persunktoje aplinkoje žmonės pradeda ieškoti bendraminčių? Kam žmogui to reikia, jei šiuolaikinėje visuomenėje priimtinesnis pirmasis variantas. Galbūt tai galėtų būti siejama tik su socializacija, galbūt žmonės jaučiasi vieniši, o tam tikros ideologinės grupės ar tiesiog bendraminčiai, padeda žmogui nesijaut atstumtam visuomenėje.

Šiame poskyryje ieškosiu atsakymo į įvardytus klausimus, taip pat šio darbo kontekste svarbu išryškinti individualizmo kaip modernybės išdavos įtaką žmonių susvetimėjimui, o jo pasekoje einantį atvirkštinį procesą – bendruomenės ieškojimą mobilumo kontekste, nekasdieniškuose vyksmuose pvz. kelionėse.

Bendruomeniškumo ir individualizmo aspektą aptarsiu remdamasi F. Teonies (1974) *Gemeinschaft* ir *Gesellschaft* teorija, kurioje jis lygina senovinį bendruomeniškumo modelį ir šiuolaikinę individualizmo raišką. Šie vokiški žodžiai tiesiogiai išversti negalimi, tačiau remiantis autoriumi juos įmanoma apibrėžti ir paaiškinti. *Gemeinschaft* kaip bendruomeniškumo suvokimas remiasi tuo, jog individualūs norai visuomet turi būti susieti su grupės poreikiais, akcentuojami bendri tikslai. Tuo tarpu *Gesellschaft* iliustruoja pilietinės visuomenės modelį kai individualizmas galimas demokratijos sąlygomis, kai visuomenė tarnauja savo narių poreikiams. Šiuo atveju individualizmas pastatytas ne ant bendrų nuostatų, o ant kiekvieno teisių ir pareigų atskirai.

Teonies bendruomeniško gyvenimo ir pilietinės visuomenės individualistinių nuostatų prieš pastatymas įkvėpė mokslininkus gilintis į skirtingus visuomenės organizavimosi modelius. Autorius šiuos du aptariamuosius principus, kadangi konkrečiai nesiverčia bando paaiškinti lygindamas tokius terminus kaip kolektyvizmas ir individualizmas, bendrumas ir autonomija. *Gemeinschaft* principas pasireiškia lojalumu grupei ir tradicinėms – ne šiuolaikinės visuomenės pagimdytomis „idėjoms“. Apskritai ankščiau žmonių socialinis gyvenimas net neturėjo galimybės būti individualistinis. *Gemeinschaft* ir *Gesellschaft* skirtumas išryškėja per visuomeninių ar individualių interesų paisymą. Žmogaus priimta perspektyva nesvarbu ji būtų kolektyvinė ar individuali visų pirma formuoja asmens požiūrį į „kitą“. Lemia etinių dilemų sprendimus, remiantis grupe arba tik savimi. Per tai žmogus suvokia save ir pasaulį, taigi yra labai didelis skirtumas su

kuo jis identifikuosis ir koku autoritetu pasitikės. Teonnie įdomu kaip tokie savivokos skirtumai atsirado. Autorius tai susiejo su elgesio skirtumų tyrinėjimu. Žmonės tampa individualistais, nes šiuolaikinės technologijos, tiek medicinos tiek kitose srityse leidžia jiems atsiriboti nuo kitų žmonių iki tam tikro momento, anksčiau to nebuvo galima padaryti, žmogus nuolat labai buvo priklausomas nuo kito. Šiais laikais kai jam patogiu individualistas gali tapti kolektyvo dalimi, kai to nereikia geba atsiriboti. Šiais laikais ugdyti ilgalaikius ryšius reikia stengtis, tai padeda tapatinimasis su kokia nors grupe pasirinktinai.

Nors mano darbo kontekste svarbios modernios individualizmo apraiškos, tačiau svarbu suvokti ir tai, jog kaip teigia minėtasis autorius, individualizmas nėra šių laikų reiškinys (Dumont, 2002: 30). Individualizmas visų pirma iškelia individo poreikius virš socialinės visumos. Nors žmogus vis laiką judėjo link individualizmo ir atsiribojimo nuo visiškos priklausomybės nuo grupės, tačiau palaipsniui grįžtama prie šaknų, vėl ieškoma bendruomeniškumo tapatinantis su religine grupe, ieškant bendraminčių, kad žmogus nesijaustų vienišas dėl savo minčių, ieško, kad kažkas patvirtintų jo mintis ir įtvirtintų jo pasitikėjimą savimi.

II. Etnografinė metodologija ir lauko tyrimo pristatymas

Lauko tyrimo tikslas: nustatyti ir išanalizuoti piligrimystės kaip šiuolaikinio mobilumo formos turinio specifiką ir kaitos aspektus, remiantis į piligrimines keliones vykstančių ir kita bendra veikla užsiimančių jaunuolių patirtimi. Svarbu kokias reikšmes piligriminėms kelionėms suteikia patys jaunieji piligrimai.

Tyrimo organizacija, laikotarpis ir tyrimo vietos kaita

Mano tyrimo organizacija yra *Jono Pauliaus II – ojo Piligrimų centras* įsikūręs Kauno mieste. Jame daugiausiai lankosi jauni (iki 35 m.) amžiaus žmonės. Tai nevyriausybinė, ne pelno siekianti organizacija. Ji teikia informaciją apie galimybes vykti į piligrimines keliones Lietuvoje bei užsienyje, taip pat jas organizuoja ir kviečia važiuoti kartu. Be pagrindinės savo veiklos ši organizacija dar skatina savanorišką veiklą bažnytinėse institucijose.

Tyrimas buvo vykdomas nuo 2013 11 07 iki 2014 04 03. Tyrimas buvo pradėtas minėtame *Piligrimų centre*, kartu su ten besilankančiais jaunais žmonėmis ruošiantis vykti į piligriminę kelionę ir tęsiamas pačioje piligriminėje kelionėje bei iš jos grįžus. Būtent toks tyrimo laikotarpis buvo pasirinktas, kadangi tokiu metu jaunimas iš viso pasaulio ruošiasi vykti į vieną iš populiariausių piligriminių kelionių jų tarpe – žiemos jaunimo susitikimą su broliais vienuoliais iš *Taize* bendruomenės. Prieš kelionę organizacijos patalpose tradiciškai vyko pasiruošimas, kurio metu kalbami ne tik praktiniai dalykai susiję su kelione, tačiau diskutuojama apie piligrimystės prasmę ir reikšmę jaunam žmogui. Aš jame dalyvavau, o vėliau vykau ir į pačią kelionę, kuri truko 10 dienų. *Taize* bendruomenės nariai baigiantis metams kviečia jaunimą iš viso pasaulio praleisti penkias dienas kuriame nors Europos mieste ir kartu kitaip - netradiciškai sutikti naujus metus. Šiomet vyko 36 – tasis ir šį kartą jaunimas keliavo į Prancūzijos – Vokietijos pasienyje įsikūrusį Strasbūro miestą. Grįžusi į Lietuvą dar tris mėnesius toliau dalyvavau organizacijos rengiamose *Taize* pamaldėse (tai minėtųjų brolių vienuolių įsikūrusių *Taize* miestelyje, esančiame Prancūzijoje, sugalvota krikščioniško pamaldumo forma skirta jaunimui). Taip pat ir kitose jų veiklose.

Tyrimo lauko pasirinkimas ir ėjimas į jį

Pasirinkta tema mane sudomino kai gavau pasiūlymą vykti į minėtąją piligriminę kelionę. Tema aktuali, įdomi ir į „lauką“ dėl minėto kvietimo įeiti nebuvo sunku.

Pirmą kartą apie Jono Pauliaus II - ojo Piligrimų centrą sužinojau ir jame apsilankiau būdama bakalauro studijose. Vėliau niekada nebuvo atėjusi į organizaciją iki tada kai pasirinkau joje vykdyti antropologinį „lauko“ tyrimą mane dominančia tema.

Taigi, eidama į „lauką“ kaip tyrėja – antropologė pirmiausia stengiuosi išlaikyti balansą tarp buvimo vietiniu ir nevietiniu (outsider and insider). Tai reiškia, kad tyrimo metu, jo eigoje, skirtingose veiklose stengiuosi būti skirtinguose įsitraukimo lygiuose. Vienais atvejais tapau dalyve, viena iš vadinamųjų vietinių (piligriminės kelionės patirtis), o kitais – stebėtoja (kasdienių veiklų kontekste buvau šalia ir viską fiksavau).

Tyrimo metodai

Dalyvaujantis stebėjimas.

Pusiau struktūruoti interviu.

Tyrimo dienoraštis.

Diktofonas.

Informantai

Interviu pradėjau imti jau grįžusi iš kelionės. Interviu metu apklausta dešimt 18 – 61 m. amžiaus žmonių. 5 vyrai ir 5 moterys. Taip pat būnant piligriminėje kelionėje daug kalbėtasi neformaliai.

Pagrindiniais savo informantais galėčiau įvardyti tris asmenis. Pirmiausia Tomą (23m.) (vardas pakeistas), kuris pakvietęs mane dalyvauti piligriminėje kelionėje įkvėpė antropologinį tyrimą vykdyti būtent piligrimystės tematika. Antra Danguolė (61m.), kuri yra šio *Piligrimų centro* viena iš idėjinųjų lyderių ir man labai puikiai perteikė šios organizacijos veiklos ypatumus anuomet, kai tik buvo įkurtas ir dabar bei visuomet klausdavo ar dar reikia pagalbos „ką dar galėčiau papasakoti“. Taip pat *Piligrimų centro* vadovą Mantą (28m.), kuris man pateikė daug įdomios informacijos tiek formalus tiek neformalių pokalbių metu ir kuris paskatino kitus jaunuosius piligrimus daugiau su manimi bendrauti, duoti interviu.

Kiti informantai, kurių visų vardai pakeisti yra jauni piligrimai su kuriais susipažinau tyrimo organizacijoje ir su kai kuriais iš jų vykau į piligriminę kelionę – Kęstutis (35 m.), Margarita (20 m.), Jurgita (23 m.), Solveiga (18 m.), Paulius (18 m.), Arvydas (22 m.) ir Irma (23 m.). Taip pat daug kalbėtasi neformaliai, tiek organizacijos patalpose, tiek kelionės metu.

Tyrėjo vaizdinys *Jono Pauliaus II* – ojo *Piligrimų centre* ir piligriminėje kelionėje

Be abejo tyrėjas turi kartu su tiriamaisiais dalyvauti įvairioje veikloje. Taigi, mokslininkas atliekantis tyrimą turi būti visapusiškai priimtas. Jis privalo stebėti visą vyksmą, įvairiais būdais ieškoti jį dominančių atsakymų. O interviu padeda ne tik artimiau susipažinti su tiriamaisiais, bet ir išsiaiškinti tyrėjui svarbius dalykus iš eminės perspektyvos. Taigi, tik atėjus į organizaciją į mane ten besilankantieji žiūrėjo kaip į bet kurį kitą *naująją*, t.y draugiškai, tačiau labai arti neprisileido.

Vėliau kai sužinojo, kad „aš čia ne šiaip sau“ einu, o atlieku tyrimą visiems buvo smalsu ką aš tirsiu ir kodėl pasirinkau būtent antropologijos studijas. Piligriminėje kelionėje jaučiausi gana natūraliai. Nuolat tyriau aplinką, neformaliuose pokalbiuose bandžiau temą pakreipti apie piligriminių kelionių patirtis. Plačiausiai apie tai neformaliai su manimi kalbėjo mergina su kuria apsigyvenau viename kambaryje. Kai ji užmigdavo aš visuomet prie stalinės lempos palinkdavau rašyti tyrimo dienoraščio.

Etinės problemos

Pirmiausia antropologas kaip tyrėjas atsakingas prieš save, prieš akademinę bendruomenę ir prieš tiriamuosius. Tad labai svarbu, kad etinių problemų kiltų kuo mažiau, o iškilus kuo skubiau jas spręsti. Mano atveju buvo tikimybė, kad problemų gali kilti dėl mano pačios religinių isitikinimų, tačiau kaip eigoje paaiškėjo, į tuos žmones ir į aplinką sugebu reaguoti profesionaliai, kaip tyrėja.

III. Tyrimo duomenų aptarimas ir interpretavimas

1. *Jono Pauliaus II – ojo Piligrimų centro praeitis ir dabartis kelionių organizavimo perspektyvoje*

Empirinė mano baigiamojo darbo dalis buvo atlikta būtent *Jono Pauliaus II – ojo Piligrimų centre*. Įsijungiau į šios organizacijos veiklą pradėjus tyrimą ir ruošiantis piligriminei kelionei, vėliau su ten besilankančiais jaunais žmonėmis į ją vykau, o grįžusi toliau joje vykdžiau savo baigiamojo darbo empirinę dalį. Tad norėtuosi pateikti bendrą šio centro vaizdą ilgametėje piligriminių kelionių organizavimo perspektyvoje. Apie aptariamojo centro veiklą teorinės informacijos yra labai mažai. Ji gana skurdžiai pateikiama pastarojo internetiniame puslapyje, tačiau to nepakako mano tyrimui. Norėjosi plačiau ir giliau pažvelgti į šios organizacijos istoriją ir raidą. Pasakojimai apie jo įsikūrimą sklinda žodine forma.

Šiuo atveju atspindėti organizacijos įtaką Lietuvos jauniems piligrimams man pagelbėjo neformalus pokalbis bei giluminiai interviu. Daugelis informantų galėjo ką nors pasakyti apie centro raidą, priklausomai kiek laiko ir kaip dažnai ten lankosi. Tačiau plačiausiai šiuo klausimu kalbėjo du informantai. Pirmoji - viena iš idėjinių centro lyderių Danguolė, antrasis – dabartinis jo koordinatorius – vadovas Mantas.

Paprašyta papasakoti apie šią organizaciją minėtoji informantė plačiai išdėstė kaip ir kokiam tikslui gimė idėja įkurti tokio pobūdžio centrą, ir kaip ji tapo jo dalimi. Moteris dalinosi, jog visa veikla prasidėjo nuo kelionių į *Taize* vietovę, nuo idėjos turėti vietą į kurią žmonės galėtų kreiptis jeigu norėtų vykti į tą kelionę:

Kažkada tai viskas prasidėjo nuo Taize kelionių būtent tai pati pradžia buvo (Danguolė, 61 m.)

Pradžioje organizacija tarpininkavo norintiems keliauti, susisiekdavo su *Taize* bendruomenės nariais, norint išsiaiškinti kada ir kuriam laikui galima atvykti ar kiek galėtų tam laikotarpiui priimti žmonių:

Mes iš brolių fakso būdu, toks susisiekimas buvo, (šypsosi) žinodavom visos Lietuvos keliones, kas važiuoja iš Klaipėdos, ar yra važiuojančių ir kokį mėnesį, kas vadovai ir jų koordinatės. Ir mes galėdavom pasakyt žmonėm, tai buvo centras visai Lietuvai kaip informacinis. Tiesiai iš Taize bendruomenės.(Danguolė, 61 m.)

Taip kalbėdama apie centro veiklos pradžią informantė mini „mergaites“, kurios būdamos

studentėmis inicijavo tokią idėją. Iš moters pasakojimo paaiškėjo, jog pastarosios vėliau pasitraukė iš šios veiklos. Informantė toliau dėstė, jog taip nutikus, ji kaip pati sako: „*kažkoku stebuklingu būdu*“, nes tai buvo visai neplanuota, tapo centro veiklos koordinatorė:

Pati tokia pradžia tai buvo 93 – tieji berods. „Mergaitės“ va ten taip pradėjo, kad ten taip nu po to 95 – tais kaip nu ten vyko kaip aš išvažiavau kelis kartus. [...]Jokių žmonių, tos senos komandos, kuri ten vežė į tą Taize nebuvo. Nu taip vat įvyko. Tai broliai paprašė vat ten, nu, kad vat aš ten padėčiau.(Danguolė, 61 m.)

Vėliau moteris nuoširdžiai ir plačiai dėstė apie tolesnę centro raidą, stengdamasi užfiksuoti smulkmenas. Ji ypatingai pabrėžė datas ir nevengė paminėti savo asmeninio santykio su transcendencija patirties:

90 – tais, tais metais ta grupytė, 92 – rais va kai sakiau į Budapeštą. Tada vadinosi Taize pasiruošimo centras. Pagrinde buvo tiesiogiai į Taize bendruomenę, buvo toks centras, kuris žinodavo apie visas keliones esančias Lietuvoje, pvz. į mūsų centrą skambina nu iš kokios Klaipėdos ir sako, kad nori važiuot į Taize. [...] Ir 94 – tais metais Dievas man prakalbo ir 95 – tais metais mes buvom dviese su tokiu Gintaru Česoniu. Dviese spalio 1 dieną. Nu vat taip įvyko, nežinau net kaip ten. (Danguolė, 61 m.)

Savo įsikūrimo pradžioje centras, kaip pasakoja Danguolė, vadinosi *Taize pasiruošimo centras*, kadangi jie veždavo tik į *Taize bendruomenę*, tačiau šios bendruomenės nariai prieštaravo tokiam pavadinimu ir jis buvo pakeistas į *Pasiruošimo piligrimystei centrą*. Moteris pasakoja, kad centro koordinatoriai neprieštaravo šiam, kaip supratau, primygtiniam siūlymui, nes jų tikslas padėti žmonėms išvykti į piligriminę kelionę, o ne reklamuoti *Taize bendruomenę*.

Taize bendruomenė, Taize broliai mums sakė, kad neturėtų būti kažkokių Taize pavadinimų kaip po, yra Taize bendruomenė Europoje viena ir tai yra. Kažkokių centrų Taize neturėtų būti. Ir tada mes galvojom tai kaip vadintųsi tas mūsų centras jeigu ne Taize pasiruošimo, nes mes tiktai pas juos vežam ir tai, kad žmonės Dievą atrastų. [...] Bet tai tada mum atėjo į galvą va būtent va kaip tavo klausimas apie pasiruošimą, tik mūsų va ta dalis, kad mes nu jau čia ruošiam tuos žmones, tai buvo Pasiruošimo piligrimystei centras. Mes atradom tokį pavadinimą, labai nuostabu ir mes tada vietoj to Taize to centro, pasiruošimo piligrimystei centrą. (Danguolė, 61 m.)

Taip pat ši informantė pasakojo kaip keitėsi ne tik ateinantys žmonės, bet ir kaip buvo kraustomasi į kitas, naujas patalpas, padovanotas Bažnyčios. Tai rodo aukščiausių Katalikų Bažnyčios vadovų suinteresuotumu jaunąja karta, tikintis, kad jie bus ištikimi nariai ir pritrauks kitų jaunų žmonių į šią veiklą. Iš mažų patalpų ši centrą perkėlė į didesnes. Šie dalykai pačiai informantei atrodo itin svarbūs ir verti pabrėžti. Moteris kalbėjo prislopintu balsu, jame jautėsi susijaudinimas ir stiprus užsiangažavimas religinei grupei:

Ir tai buvo labai daug metų iki, kiek mes čia dabar esam šešti, nuo 2009 – ujų. Kai vat atrestauravo šituos namus ir kai vyskupas ėmė ir pakvietė. Mes visada buvom Marijonų vienuolyno patalpose prie Gertrūdos bažnytėlės, ten rūsiuky. Bet tai va tą jaunimą pastebėjo va bažnyčia, kad va nestumdo močiučių. [...]. Ir taip galvoju, pastebėjo bažnyčia tą jaunimą, kuris tiek daug metų ten rūsiuky vis augo, vis vežė ten į Taize vis kitus ir kitus ir jų buvo daug, tų jaunų žmonių. [...]. Pakvietė, kad čia būtų daug jaunų žmonių. [...] Ir vyskupas atidavė gražiausią vietą, antrą aukštą, kur matosi lapai, katedros stogas maldos vietai. (Danguolė, 61 m.)

Viso pokalbio metu moteris minėjo, jog tai savanoriška veikla ir pasakė, jog centre tėra vienas darbuotojas, kuriuo tapo gana ilgai ir intensyviai šioje veikloje dalyvaujantis jaunas vyras:

Ir vieną iš mūsų įdarbino – Mantą. Tai pirmas ir vienintelis žmogus, kurio...[...] Tai vat čia vat Mantą pirmą įdarbino. Vat kaip po koordinatorių to piligrimų centro. (Danguolė, 61 m.)

Toliau kalbėdama informantė panaudoja frazę „širdžių darbas“, taip išreiškdamą mintį, jog jaunų žmonių noras įsitraukti į tokio pobūdžio veiklą ir jėgų suvienijimas gali sukurti galimybes tobulėti įsitraukiant į pasitekinimą teikiančią veiklą ir keliauti ne tik jiems patiems, bet ir kitiems jauniems žmonėms:

Tik širdžių darbas, širdžių darbas, kur tiek va metų, centriukui 19 metų bus spalio mėnesį. Tiek metų, dėl to, kad kiti išvažiuotų, kad va keliautų, kad... Subėga vat. Aš iš savo darbo iš mokyklos eidavau. Ten kiti iš universitetų. Ir tai buvo tokia vieta... Ir čia dabar ateina labai daug jaunų žmonių. Tai nu va ir tai daug daugiau žmonių ateina, tiesiog ateina nu dabar ir tie, kurie nebuvo Taize ir, kad čia yra tokie kur keliauja. (Danguolė, 61 m.)

Moteris pabrėžia, kad dabar suburti jaunus žmones lengviau ir dėl naujų technologijų, kurių nebuvo centrui pradėjus savo veiklą.

Nu galbūt žino, dabar daug informacijos yra. Tokios technologijos, ne tie metai ten 20 atgal, kai buvo pati pradžia, kai nebuvo mobilių. Buvo mūsų faksas ir tai buvo labai didelis dalykas. (Danguolė, 61 m.)

Paklausta ką šiuo metu veikia centre, pasakė, kad „jame tiesiog būna“. Kaip supratau, ji vis dar yra viena iš lyderių, yra įtakinga ir gerbiama. Moteris padeda koordinuoti veiklą, jauni žmonės klausia jos patarimų ar tikisi sulaukti pagalbos. Ji nevadina to darbu, jos ši veikla jau tarsi ir neįpareigoja. Jauni žmonės šią mano informantę vadina „močiuute“. Ji yra vyriausias centre besilankantis žmogus. Minėtas kreipinys nusako ne tik amžiaus skirtumų tarp ten besilankančio jaunimo ir šios moters, tačiau nurodo ir tam tikrą jos statusą organizacijoje.

Kitas minėtas informantas – Mantas, paklaustas apie centro istoriją pradžioje dėstė lygiai tą

patį ką galima rasti jų internetinėje svetainėje. Pasakė „nuoga“ faktą neapipintą jokiais asmeninės patirties aspektais. Tai parodo, jog jis atspindi oficialią organizacijos poziciją ir moka ją pristatyti.

2009 metais, piligrimų centras, vasario 1 dieną buvo įkurtas oficialiai Kauno arkivyskupo metropolito Sigito Tamkevičiaus. Vadovaujasi piligrimų centras Kauno arkivyskupijos II Sinodo nutarimais.(Mantas, 28 m.)

Tačiau neišsiplėtė paaiškinti kas yra „Kauno arkivyskupijos II Sinodo nutarimai“ ir ką jie numato.

Vėliau jis trumpai pasakė kaip susikūrė centras ir kiek laiko jis jau gyvuoja. Paminėjo, jog patys jauni iniciatyvūs žmonės tiesiog rinkdavosi konkrečioje vietoje, organizuodavosi piligrimines keliones ir kartu meldavosi:

Tačiau, jau aštuoniolika metų toks kaip piligrimų centras yra, šitas, nes prieš tai jisai savanorišku pagrindu veikė. Pats jaunimas rinkdavosi, meldavosi ir organizuodavo keliones kaip neformali, neformaliojo ugdymo grupelė, kur jei patys viską darydavo.(Mantas, 28 m.)

Jis pats prie veiklos prisijungė prieš dešimt metų, o nuo 2009 – jų oficialiai yra vienintelis organizacijos darbuotojas. Kiti žmonės organizacijoje veikia savanorišku pagrindu. Dėl to jie jaučiasi bendruomenės dalimi, jaučiasi reikalingi ir gerbiami.

Kaip minėjau apie organizacijos raidą kalbėjo ir kiti informantai, tačiau kadangi daugelis jų prie jos veiklos prisidėjo visai neseniai ir buvo linkę labiau pabrėžti dabartinę savo padėtį centre, tad jų mintys tik plačiau nušvietė dabartinę situaciją, kuri tarsi tampa atribota nuo praeities konteksto. Kai kuriems informantams organizacijos praeities sąsajos ir tęstinumas nerūpėjo, t.y apie tai tiesiog mažai žinojo arba nesureikšmino žinomų faktų.

2. Piligriminė kelionė kaip būdas judėti ir atsidurti kitur, arba piligriminių kelionių prasmė žmogaus gyvenime

Kaip jau minėjau teorinėje darbo dalyje piligriminės kelionės yra specifinė mobilumo forma. Daugelis autorių pabrėžė vis kitokias, tiek išorines tiek vidines piligrimystės motyvacijas. Šiame skyriuje, remiantis mano tyrimo duomenimis pirmiasia bus aptariama, kas įtakoja jaunų žmonių apsisprendimą keliauti būtent tokio pobūdžio kelionėse, kokia yra galima aplinkos įtaka ir kokie asmeniniai motyvai gali nulemti tokį pasiryžimą. Taip pat tyrimo metu išaiškėjo, jog piligrimystė jaunų žmonių tarpe dažnai pasireiškia kaip aistros kelionėms ir religingumo samplaika, neatsiejama gyvenimo dalimi. Paminėtus aspektus šiame skyriuje aptarsiu plačiau.

2.1 Piligriminių kelionių specifiškumas ir išorinės jaunų žmonių motyvacijos bei paskatos vykti į jas

Kiekvienas jaunas piligrimas paklaustas kodėl renkasi piligrimines keliones ir kuo pastarųjų nuomone jos skiriasi nuo kitų rūšių kelionių, remdamasis savo patirtimi šioje srityje, dalijasi įžvalgomis ir vardija skirtingus dalykus. Informantai pirmiausia pabrėžia, jog piligrimystė yra specifinis reiškinys ir be abejonės piligriminės kelionės išsiskiria iš kitų rūšių kelionių, jos yra daugiau nei laisvalaikio praleidimo būdas ar tam tikra pramoga:

[...] šita kelionė yra trupučiuką kitokia negu įprasta girdėti kažkur tai, ar pačiam yra tekę dalyvauti kažkur tai. Tai tiesiog laisvesnės kelionės ir žmonės keliauja su prasme. Ne tai, kad paturistaut ir kažką tai nufotografuot, bet kažko tai daugiau. (Tomas, 23 m.)

Tai turbūt ieškojimo kelionės. Kai kažko ieškai. Nes kiekvienoj kelionėj toks...aš visą laik stengiuos nenusistatyt ko ieškau, tam, kad už kažką melsiuos, kad pačioj kelionėj iš tikrųjų įeiti į tą troškimą, kuris dabar yra širdy.... (Jurgita, 23 m.)

Vienas iš jauniausių mano informantų tiesiogiai lygina pramogines – poilsines keliones su piligriminėmis. Vaikinas mano, jog pramoginės – poilsinės kelionės nuobodžios ir gana kasdieniškos. Tame šis informantas įžvelgia netgi beprasmybę. O piligriminėse kelionėse jį žavi užimtumo galimybės ir paskatos gilintis į save, aplinką bei įvairius kitus žmonių gyvenimo kokybę įtakančius veiksnius. Tai informanto manymu prasklaido monotoniją, nėra jaučiamas nuobodlys ar beprasmybė:

Piligrimų kelionės, bent jau mano nuožiūra yra tokios kad, padarytas grafikas, taip kad tau tikrai nebūtų nuobodu. O kitose, grafikas kitų kelionių tai dažniausiai būna toks, kad tu atvažiuoji, tu įsikuri, tau aprodo miestą, tau parodo kur pigiausias maistas arba pigiausias alkoholis ir.. viskas ir tau kokios likusios 3 dienos, tu nieko nedarai, tikrai tu eini tiesiog valgyti, gulėti plažėje ar dar ką nors. Tai būna beprasmiška. O piligriminėj kelionėj tave paskatina ieškoti toliau, tau užduoda vėl naują klausimą ir tu turi motyvą toliau kažką gilintis, ieškoti. Taigi, aš sakyčiau kad, piligriminė kelionė yra labai gerai, nes joje išmokstame vis naujo. (Paulius, 18 m.)

Tačiau, nepaisant to, jog piligriminė kelionė daugelio laikoma daugiau nei pramoga, dažnai pasitaiko į piligrimines keliones vykstanči žmonių, kurie keliauja vien tam, kad gerai ir santykinai pigiai praleistų laiką, pamatytų dar nematytus vaizdus, aplankyti dar nelankytą kraštą. Jiems dažnai nesvarbus bendrakeleivių kontekstas, tokie žmonės pasak informantų dažnai atsiriboja, bendrauja tik savo grupelėje ir žiūri į piligriminę kelionę kaip į pažintinę, pramoginę, vyksta vedini tik

smalsumo. Pasakodamos apie tokio tipo jaunųjų piligrimų kontingentą, kelios informantės pabrėžė, jog gana dažnai, žmonės į pirmąsias piligrimines keliones vykta vedini būtent smalsumo, ir vėliau arba vėl nori vykti, tačiau jau su kitomis intencijomis, arba tiesiog visai nebevyksta į tokio pobūdžio keliones:

[...] tarkim, mano nuomone pasitaiko ir tokių žmonių, kurie važiuoja, kad tiesiog važiuot. Kažkas pakvietė....O smagu, pakeliausiu ir taip toliau. Bet jie kitą kart jau gal nevažiuos....[...] (Margarita, 20 m.)

Galbūt dažnai tikrai būna, kad pataiko, kad čia va, o pigesnė kažkokia kelionė. Va čia tai išvažiuosim su šitais keistais. [...]. Ir labai dažnai taip pasitaiko. Ir tada nu arba užsikabina arba būna labai ten viskas aišku.... Ne. Iš tikrųjų tai kas išvažiuoja, tai visiem būna fainiai, tiktai, kad va tas toks grįžus būna, arba tiesiog kaip išvažiavęs kaip į paprastą kelionę, o būna, kad kažko trokšta. Ir užsidega tas. (Jurgita, 23 m.)

Kai kurie informantai neslepia, jog juos pačius vykti į pirmąją piligriminę kelionę taip pat pirmiausia paskatino ne dvasingumo ieškojimas, tačiau smalsumas ir tiesiog galimybė keliauti, tačiau jie susidomėjo šia veikla ir joje pasiliko.

Dabartinis *Jono Pauliaus II – ojo Piligrimų centro* vadovas pasakojo, jog netikėtas, dar mokyklos laikais gautas pasiūlymas vykti į piligriminę kelionę, iš pradžių atrodęs kaip tiesiog šauni pramoga, vėliau iš esmės pakeitė jo gyvenimą. Šis jaunas vyras tikina, jog tuomet atrado dalykus pakreipusius jo tolimesnį gyvenimą kita linkme:

[...]ir mes susigundėm ta kelione – Taize, gerti vyno, bet ten radom daug labai.... Mes tenais, tam vienuolyne supratom, kad galbūt yra Dievas ir galbūt būti krikščioniu nėra gėdinga ir gal nebūtinai prisigerti daug vyno, kad būtum apsvaigęs. Tai sužinojom, kad yra tokia šventoji dvasia, kad galima bandyti melstis ir tai buvo mano viena iš pirmų maldų. Tai ta Taize kelionė į Prancūziją, tarsi pakeitė mane ir tada pakeitė mano laisvalaikį, mano draugus pakeitė, mano netgi darbas ir mano žmona ir mano šeima.... (Mantas, 28 m.)

Kita informantė dalinosi, jog pirmą kartą į piligriminę kelionę vyko su draugių grupe ir nebuvo suinteresuota pamaldžiai keliauti ar ieškoti dvasingumo, tačiau ta veikla ją taip įtraukė, jog mergina buvo pasiryžusi toliau ją tęsti. Mergina pasakojo, jog jau po pirmosios kelionės, jos draugės buvo patenkintos išvyka, tačiau ne taip susižavėjusios jos koncepcija kaip mano informantė:

Nes nu mes pirmą kart išvažiavom tai šešios draugės ir man vienai ten tas užsidegė, kad aš kažko norėjau. Jom tai tiesiog nu buvo fainiai.[...] Bet nėra to tokio. Ir atrodydavo išprotėt galima...Aš atsiguldavau prisimenu ant žemės ir giedodavau Taize giesmes iš to nežinojimo ką daryt ir kur dėtis. Nes nu nebūdavo to tęstinumo. Nes dalintis norėdavosi ir tęsti ir tų pamaldų

norėdavosi..... (Jurgita, 23 m.)

Taigi, informantų išryškintas piligriminių kelionių specifiškumas ir jų įtaka galimai stipriai žmogaus mąstymo kaitai atskleidžia, jog piligriminės kelionės pakeičia daugelio jose sudalyvavusių jaunų žmonių mąstymą. Jie pradeda piligrimines keliones vertinti palankiau už poilsines, kadangi jų manymu piligrimystė teikia ir poilsį ir kartu galimybę apmąstyti dvasinius dalykus. Tačiau, taip pat svarbu pateikti išorinių veiksnių, skatinančių piligrimystę įtaką.

Jau minėtoji mano vyriausioji informantė, Danguolė, viena iš idėjinių *Jono Pauliaus Piligrimų centro* įkūrimo lyderių, tuo metu kai dirbo mokytoja ir buvo ką tik užsidedusi piligrimystės idėja kviesdavo savo mokinius keliauti piligriminėse kelionėse. Tad ji stengdavosi paskatinti jaunuolius vykti į tokio pobūdžio keliones. Tačiau informantė pažymi, jog, jauni žmonės labiau pasitiki bendraamžių rekomendacijomis, tad kol neateidavo kviesti jauni žmonės, prikalbinti mokinius sekdavosi sunkiai. Moteris įsitikinusi, jog jaunimui didžiausią įtaką daro bendraamžiai, jeigu jie pasirodys „kieti“ ir pasitikintys savimi, tai paveiks apsisprendimą keliauti į piligriminę kelionę. Taigi, paklausta kas paskatina jaunus žmones vykti į piligrimines keliones, Danguolė atsakė pabrėždama aplinkos įtaką, paraginimą ir tiesioginį kvietimą vykti:

Manau išgirsta tų, kurie buvo...ten ar kaimynų ar klasioko, kuris buvo ar atėję čionais (į Piligrimų centrą), vat jeigu kartais papuola. Va atsiveda kas pusbrolių, kas pusseserę, kas klasės draugą čia į tą vietą, į Piligrimų centrą. [...] Nu toks nuoširdus bendravimas. Tai ir vieni kitus kai pakviečia važiuoti ir važiuoja visi. Aš manau tai irgi pastūmėja. Nes aš kaip dirbau mokykloj tai nu aš labai taip pat kviesdavau, bet sunkiai girdėdavo, sunkiai būdavo, sunkiai būdavo. Bet kai ateidavo į mokyklą vat kažkas iš jaunimėlio su gitarom į klasę, va liudyti tikėjimo, tada kitaip įvykdavo. Tada pradėdavo girdėt, kad čia yra kitaip, yra tokių – jų bendraamžių, kurie kažkaip kitaip gyvena, jie čia tikintys Dievu... Jie čia kalba, jie čia kažkur važiuoja, kviečia važiuot. (Danguolė, 61 m.).

Kiti informantai, paklausti kas konkrečiai jaunus žmones skatina piligrimystei, pirmiausia taip pat pradėjo vardyti išorines priežastis, tačiau pasakojo koku būdu ir kokiomis aplinkybėmis patys buvo pakviesti.

Vienas iš pagrindinių mano informantų – Tomas kaip ir Danguolė mano, jog draugų ir kitų patikimų žmonių įtaka renkantis vykti į piligriminę kelionę yra nemaža. Informanto nuomone, jei kvietimas bus nuoširdus ir paremtas sava patirtimi, kviečiamasis tikrai susimastys apie vykimą į piligriminę kelionę:

Geriausiai veikia tai draugų pasakojimai. Jei jau bent vienas buvo draugas tai jis jau grįžęs papasakos savo draugams. Tai bus geriausia reklama, geriausias liudijimas. Tiesiog jeigu yra noro tai yra labai lengva žmogų įtikinti arba jam tiesiog pasiūlyti kelionę, jeigu žmogus tikrai ieško

kažko. [...] Tiesiog paprasti dalykai, paprasta reklama. Nuoširdi, ne tai kaip per televizorių, bet iš patikimų lūpų pasakyta, kad ta kelionė tikrai buvo verta to. (Tomas, 23 m.)

Tomas taip pat pasakoja ir savo patirtį. Vaikinas juokaudamas tikina, kad jį nesunku prikaltinti išbandyti kažką naujo, šiuo atveju vykti į piligriminę kelionę. Šis informantas jau buvo įsitraukęs į krišćionišką veiklą, tad šis pasiūlymas, jam buvo natūrali krikščioniško gyvenimo ąsa:

Mmmm. Aš esu labai sukalbamas. Ir man labai lengva įpiršt kažkokią tais nuomonę, per daug nesiginčiju (juokiasi). Ir kadangi [...] man pasiūlė piligriminę kelionę tai aš ten ir sutikau... (Tomas, 23 m.)

Informantė Solveiga pasakoja, kad ją kaip jos manymu ir daugelį užsiimti piligrimyste paskatino draugai. Merginos teigimu žmonės pradėję vykti į piligrimines keliones arba tęsia šią veiklą, arba apleidžia, būna visaip:

O tai sužinojau per draugus, tai aš manau kad tikrai, nu moksleiviai ir studentai eina į piligrimines keliones, kad jiems šalia kažkas kalba apie tai. Ir jie užsikabina arba tiesiog girdi ir vėliau užsikabina, arba ne. [...] Gal, dėl to kad yra kitų draugų eina į piligrimines keliones ir labai stipriai agituoja juos. (Solveiga, 18 m.)

Jau minėtasis Tomas prieš tai jau lankydavosi kituose *Piligrimų centro* organizuojamuose renginiuose, savanoriavo ir todėl pakviestas į piligriminę kelionę ir kitą kart, lengvai sutiko. Jis pasakojo, kad į pirmąją piligriminę kelionę nuvyko atsitiktinai, o vėliau jau sąmoningai įsijungė į papildomą *Piligrimų centro* veiklą, ko pasekoje savanorystė ir piligrimystė tapo jo gyvenimo dalimi:

Atėjau į piligrimų centrą savanoriaut su žmonėm su proto negalia. Ir ten susipažinau, kad vyksta labai daug veiklų, piligriminės kelionės į Taizę, į Baltriškes, į Šiluvą, savanorystės beveik visur. Tai tai taip paprastai labai ir atėjau, tiesiog išgirdęs kad vyksta kažkas Lietuvoj nuostabaus, nusprendžiau pabandyti. (Tomas, 23 m.)

Paklaustas kaip apskritai jauni žmonės sužino apie piligrimines keliones Tomas atsakė, jog:

[...] būna skelbimai po pamaldų, kad apie piligrimines keliones, artėjančias, ir kviečia užsiregistruot. [...] Kažkas per pažįstamus, per draugus sužinai ir keliauji. (Tomas, 23 m.)

Informantė Margarita dalijasi mintimis, jog jos nuomone apie piligrimines keliones trūksta informacijos viešojoje erdvėje:

[...] aš pati apie šią piligriminę kelionę sužinojau per kažką interneto gelmes, o taip, kad tiesiog išviešinta šita, paviėšinta labai plačiai skelbimai apie šitas piligrimines keliones nėra. Tai galbūt kitiem žmonėm taip pat irgi to trūksta. (Margarita, 20 m.)

Taigi, iš informantų pasisakymų matosi, jog jie piligrimystės fenomeną kaip tokį, koks jis jų nuomone turėtų būti, suvokia gana tradicine prasme, tačiau supranta ir reflektuoja atvejus kai į piligriminę kelionę vykstama su intencijomis papramogauti ar tiesiog pailsėti. Piligriminių kelionių specifiškumą tiriamieji pabrėžė, pateikdami piligrimystę kaip siūlančią kažką daugiau, t.y gilesnes prasmes, galimybes ieškoti ir atrasti save, gilinti tikėjimą. Taip pat pabrėžiamas geresnis organizuotumas lyginant su kelionių agentūrų siūlomomis poilsinėmis kelionėmis, kadangi kelionių agentūra gali tik sudaryti maršrutą, užsakyti gyvenamąją vietą bei pateikti lankytinų vietų sąrašą. Informanto Pauliaus manymu, tai neužtikrina, kad nebus nuobodu, o štai piligriminių kelionių metu (informantas turėjo mintyje Taize jaunimo žiemos susitikimus) vykstantys užsiėmimai jaunimui labai priimtini ir neleidžia nuobodžiauti. Mano darbe svarbus ir išorinis piligrimystės motyvacijos aspektas, t.y svarbu suprasti kodėl žmogus kviečiamas į piligriminę kelionę sutinka, arba kodėl jis pats ieško galimybių vykti, kas jam daro įtaką. Informantai teigia, jog dažniausiai vykti į piligrimines keliones išoriškai skatina draugai ar kiti gerai pažįstami žmonės.

2.2 Kodėl keliauji ir kodėl piligrimystė? Individualios piligriminių kelionių reikšmės: tarp poilsio ir religingumo

Tyrimo metu paaiškėjo, jog jauni žmonės vykstantys į piligrimines keliones apie tai kokia jų prasmė jiems individualiai, dažnai susimąsto kai būna keliavę jau ne vienoje tokio tipo kelionėje. Analizuojant piligriminėms kelionėms suteikiamas prasmes labai svarbu palyginti piligriminių kelionių „naujokų“ (kaip įvardija patys tiriamieji) ir senai šia veikla užsiimančių asmenų patirtis. Į piligrimines keliones vykstantys pirmus kartus dažnai jaučiasi pasimetę arba stengiasi gilintis į toje aplinkoje girdimas mintis. Kai į piligriminę kelionę vykstama ne pirmą kartą didelio pasimetimo nejaučiama. Tokie žmonės jaučiasi užtikrinti savo pasirinkimu ir mielai savo patirtimi bei patarimais kaip gerai jaustis dalijasi su „naujokais“. Taigi, tokioje perspektyvoje išryškėja dvi mąstymo, reikšmių piligriminėms kelionėms suteikimo kryptys, kurias aptarsiu tolesniame dėstyme.

Kaip minėjau praeitame poskyryje, dažnai pasitaiko, jog į pirmąją piligriminę kelionę jaunas žmogus vyksta vedamas smalsumo. Ir jeigu jis nėra religiškai užsiangažavęs, tad apie gilesnę – ne pramoginę, o dvasinę prasmę tuo metu negalvoja. Jauna informantė Margarita, pasakodama apie savo pirmąją kelionę netikėtai įvykusią jai dar besimokant mokykloje, paatvirauja, jog žvelgiant iš šiandieninės perspektyvos tuo metu ji būdama labai jauna mergina piligrimystei nesuteikė gilios

prasmės ir jos pačios nuomone, tikrai buvo per jauna tokio tipo kelionėms:

[...] ta kelionė nepaliko turbūt didelio tokio įspūdžio kaip šita (piligriminė kelionė į kurią autorė vyko kaip tyrėja) (autorės pastaba), matyt buvau nepakankamai pribrendus tokiom kelionėm. Nu iš tikrųjų 9 klasė tai čia dar, kaip sakyti...nu tikrai buvo ne mano amžiuoj. Reikėjo suaugti. Ir dvasiškai biškį paaugti, ne tik..ne tik protu, bet ir siela. (Margarita, 20 m.)

O štai kitu atveju, kai žmogus išvykęs į piligriminę kelionę suvokia jos specifiškumą, tuomet piligriminėms kelionėms, reflektuojant save ir aplinką suteikiamos netgi egzistencinės prasmės. *Piligrimų centro* vadovas ir ilgametis piligrimas Mantas įsitikinęs, jog kai žmogus supranta į kokio tipo kelionę keliauja, tuomet jam neberūpi pramogos – jis nori suvokti kuo daugiau egzistencinių dalykų, būna atviras naujiems potyriams ir mintims.

Taip pat jo nuomone dar vienas svarbus, nors nebūtinai privalomas piligriminės kelionės aspektas yra nuovargis. Nuovargis visuomet paaštrina žmogaus pojūčius. Kai žmogus būna pavargęs jis jaučia kiekvieną kūno raumenį, kūnas signalizuoja norįs pailsėti. Sulaukęs poilsio kūnas atsipalaiduoja, tam nutikus santykis su aplinka pasidaro jautresnis, kiekvienas dirgiklis, garsas, judesys tampa keletą kartų stipresniais. Minėto informanto atveju šv. Mišios jame sužadino ir gilesnius dvasinius išgyvenimus, kurie nusilpusiam kūnui atrodo stipriau juntami ir dėl to prasmingesni. Remdamasis savo patirtimi Mantas pasakoja, jog pavargęs žmogus yra jautresnis aplinkai ir atviresnis egzistencinių dalykų suvokimui:

Manau, kad taip pusiau juokais kalbant tai privaloma pavargt, nes tik pavargęs kūnas, jis yra jautresnis. Jeigu pavargęs kūnas, jautresnė siela. mano gražiausias[...] Mišios buvo kai aš ėjau į Šiluvą pesčiomis ir mes skubėjom į Mišias, todėl greitai reikėjo eit. Su vienu draugu, mes dvieme ėjom. Ir taip aš pavargau, kad man nutrynė kojas iki kraujų ir aš...nes mes skubėjom, ir ėjom ten dvi dienas. Ir aš kritau ant žemės toj Šiluvoj ant bažnyčios grindų ir mano buvo labiausiai išgyventos Mišios, nes aš buvau taip pavargęs... toks atviras ir jautrus, kas vyksta eucharistijoj. Tai aš manau, kad pavargti yra labai gera, tada tu esi jautresnis viskam. Bet žinoma nebūtina sąlyga. Žinoma nebūtina sąlyga... Kartais piligriminės kelionės būna automobiliais, mašinom, bet jeigu yra geras dvasios tėvas, jeigu tu supranti. Jeigu yra pasidalinimas kažkoks, tai gali būt, gali būt irgi labai šauni kelionė.(Mantas, 28 m.)

Be abejo Mantas neatmeta galimybės, jog į piligriminę kelionę žmonės gali vykti pailsėti ar pramogauti, tačiau yra įsitikinęs, jog tokios rūšies kelionės suteikia išskirtinę progą ne tik atsipūsti nuo kasdienybės, tačiau ir mąstyti plačiau. Informantas mano, jog tik pramogų norintys bendrakeleiviai, vykstantys į piligriminės kelionės yra neįdomūs ir nuobodūs. Mantas įsitikinęs, jog jie patys nusivilia, kai trokšdami tik pasilinksminimų suvokia, kad tie, kurie ieško gilesnių prasmų, iš kelionės grįžta ir labiau pasitikintys savimi ne tik pailsėję nuo kasdienybės. Ne tik pramogų piligriminėje kelionėje trokštančius jaunos, t.y anot informanto, važiuojančius ne „šiaip sau“

žmones jis įvardija kaip „ieškančius“. Manto nuomone su tokiais žmonėmis daug įdomiau ir keliauti ir bendrauti. Informantas įsitikinęs, jog nebūtinai „tikėjimo“ reikia ieškoti. Jis žodžiu „ieškojimas“ įvardija domėjimąsi aplinka ir kas joje tuo metu vyksta. Mantas mano, jog žmogus nuvykęs į piligriminę kelionę privalo atsiverti, kitaip tai jam tebus paprasta išvyka toliau už savo kasdienybės ribų. Atvirumas pasak šio informanto garantuoja, jog piligriminė kelionė duos didžiausią naudą, kokios tikisi į ją vykstantis jaunas žmogus:

Tai va tie tokie, piligrimai, kurie ieško, labai gera su jais keliaut. Jie yra ieškantys. Ieškantis žmogus yra labai įdomūs. O tie žmonės, kurie neieško, o važiuoja šiaip sau..tai. Tai neįdomu su jais (šypsosi). Nu tu būni šalia žmogaus ir jis neįdomus, nes jam..nu jis neieško, žino tai ką žino ir daugiau nesigilina arba jam neįdomu, jis neieško daugiau nieko. Nebūtinai tikėjimo, bet šiaip... Tai vat labai įdomu su tais žmonėmis, kurie yra atviri ir ieško. Tas, kuris uždaras arba labai toks nu kategoriškas ar kaip čia. O į piligrimines keliones dažniausiai renkasi tie, kurie yra atviri. Nes reikia drąsos ir atvirumo... Aišku būna ir atsitiktinių žmonių, kurie nuoširdžiai nesupranta kur atsidūrė...(Mantas, 28 m.)

Taigi, aptariamasis – piligriminėms kelionėms suteikiamų reikšmių aspektas yra susijęs ir su pačia mobilumo prasme. Manau tam, kad suvokti kodėl žmogus pasirenka būtent tokią - mobilią pramogų ieškojimo ar pamaldumo formą kaip piligrimystę, pirmiausia reikia jo paklausti, kodėl tu apskritai keliauji ir vėliau tikslinti klausimą, teiraujantis – kodėl būtent piligrimystė? Būdama tarp tiriamųjų ir su jais bendraudama tiek interviu metu, tiek neformaliai, šiuos klausimus akcentavau, tikėdamasi iš atsakymų suprasti nemažą skalę individualių piligrimystei suteikiamų prasmų bei suvokti kokią reikšmę pačiame mobilumo kontekste turi piligrimystė.

Paklausti kodėl apskritai visais laikais žmonės keliavo, judėjo, kodėl toks poreikis egzistavo ir egzistuoja, o dėl vis besiplečiančių galimybių dar ir didėja, informantai pateikia įdomių minčių išreiškiančių jų asmeninį požiūrį į mobilumo reikšmę žmogaus gyvenime. Jie teigia, jog pirmiausia mobilumas suteikia galimybę „pažinti kitas kultūras“, atitrūkti nuo kasdienybės, ieškoti naujų patirčių, draugų bei pramogų.

Pasaulio judėjimo metafora atspindi visos žmonijos tobulėjimo faktą. Ne tik žmonės kaip asmenys juda, tačiau ir visa žmonija nestovi vietoje. Judėjimas – mobilumas yra neatsiejamas „žingsnių“ tikraja ir perkeltine šio žodžio prasme. Žodžiai „niekada nestovi“ atspindi pačią mobilumo prasmę. Pasak informantės Margaritos pasaulio judėjimas yra nuolatinis procesas, o pažanga įtakoja dar spartesnį judėjimą, tad ir žmogus turi „neužsisedėti“, nes tokiu atveju jo tobulėjimas tampa lėtas arba gali visai sustoti:

Žmonės keliauja vien dėl to gal, kad neužsisedėt toj vienoj vietoj, pažinti kitas kultūras ir pamatyti, kad pasaulis nuolat juda, tobulėja ir žengia tiesiog sparčiais žingsniais į priekį. Niekad nestovi...(Margarita, 20 m.)

„Žmogus juda tam, kad nestovėtų vienoj vietoj“. Informantas Paulius įsitikinęs, jog „žmogaus gyvenimas per trumpas, tam, kad stovėtų, nejudėtų“. Jo įsitikinimu žmogui labai reikalingos naujos patirtys, o jos lengvai gaunamos kelionėje. Aplinkos pakeitimas praplečia požiūrį, o naujų potyrių išgyvenimai nuveja nuobodulį:

Kodėl žmonės keliauja? Nes gal jiems atsibosta ta pati aplinka, nes jei pabūni ilgiau vienoje vietoje tu suvoki tą dalyką.[...] Žmogaus gyvenimas tiesiog yra per trumpas, kad žmogus tiesiog vienoj vietoj nieko nedarytų, tiesiog tiesiog būtų, stovėtų vietoj. Tiesiog reikia keliauti, ne dėl to kad užsistovėtum, dėl to, bet, dėl to kad tu patirtum kažką naujo, kažką naujo išgyventum ir kelionėje tu vistiek išgyveni kažką naujo. Ir taip yra ir labai gerai.(Paulius, 18 m.)

Jaunam žmogui anot informanto Arvydo kelionės yra labai priimtinas būdas visokeriopai plėsti akiratį:

Keliauti įdomu, linksma, tai yra labai jaunam žmogui apskritai labai patrauklu, nes jisai nori ieškoti atrasti, pažinimo džiaugsmas yra labai didelis ir norint tu dar galbūt gal neturi draugų arba turi, bet nori dar daugiau turėti draugų. Nu ir žodžiu labai yra toks priimtinas būdas augti galbūt, turiu omenyje visom prasmėm...(Arvydas, 22 m.)

Taigi, bendras kelionių suvokimas ir požiūris į jas, piligrimine veikla užsiimančių žmonių yra gana tradicinis, tačiau įdomus. Dalindamiesi asmenime kelionių bendrąja prasme patirtimi kai kurie tiriamieji pabrėžė ir savo kaip jauno amžiaus pranašumą, kiti akiračio plėtimą bei tiesiog išreiškė džiaugsmą, kad turi tokią galimybę – keliauti:

Labai yra daug priežasčių kodėl keliauju. [...] Kadangi dar esu jaunas, kadangi nelabai dar įsidirbau savam darbe tai aš manau, kad pats tas laikas yra keliauti. Keliavimo dažniausiai yra du etapai: kol dar esi jaunas ir kai gauni pensiją. Tai kai pensiją gauni tai keliavimas turbūt ne..ne toks įdomus kaip dabar. Aš manau, kad pats laikas keliauti. Mmmm. Tai ir keliauju.(Tomas, 23 m.)

Kodėl keliauju? Visų pirma tai čia yra grynai kaip mano mėgstama veikla. Man labai patinka neužsisedėti vienoj vietoj, pakeist aplinką. Kadangi labai nemėgstu rutinos ir kaip pasakyt esu kosmopolitas žmogus. Nesu grynai prisirišus prie Lietuvos, prie savo gimtojo miesto, todėl man kelionės suteikia daugiau energijos ir tiesiog plečiu savo požiūrį į gyvenimą.(Margarita, 20 m.)

Bendrosios kelionių prasmės, dėl piligrimystės specifiškumo žinoma skiriasi nuo piligriminės kelionės suteikiamų prasmų, tačiau šiuolaikinėje visuomenėje jos dažnai ir persipina, konkrečiai piligrimystei palikdamos tik kai kuriuos su dvasingumu susijusius aspektus. Būdama tarp tiriamųjų ir su jais bendraudama suvokiau, jog piligrimystės reiškinių kaita neišvengiama, kadangi jauni žmonės į pasaulį žvelgia kupini naujų idėjų. Ir be abejo svarbus

aspektas yra tas, kad galimybės pavyzdžiui palyginus su tų jaunų žmonių tėvų turėtomis galimybėmis yra milžiniškos.

Piligrimystę jau sąmoningai suvokdami kokio tai pobūdžio kelionė jauni žmonės renkasi todėl, jog pradeda tapatintis su religine grupe ir piligriminės kelionės suvokia kaip dar vieną papildomą būdą išreikšti savo religingumą, tikėjimą bei užtvirtinti tapatumą. Kai asmuo pradeda laikyti save tikinčiu, religingu, teologiniu terminu tariant *atsiverčia*, jis pradeda lankytis ten kur gali sutikti bendraminčių. Piligrimystę skatina noras plačiau suvokti ir įprasminti tą *atsivertimo* patirtį:

Labiausiai tai turbūt tas tikėjimo ieškojimas. Nes,... kai tu ieškai.. vieno ar kito dalyko tu atsistoji bažnyčioj ir jeigu pavyzdžiui nerandi bendruomenės, tu bandai eiti į tuos žygius ir bandai atrasti tas bendruomenes, vienas, kitas.(Solveiga, 18 m.)

Piligrimystę paskatino atsivertimas ir ieškojimas Dievo vis giliau ir giliau.(Paulius, 18 m.)

Jauni žmonės renkasi piligrimystę tikėdamasis ne tik praplėsti bendraminčių – draugų ratą. Piligriminės kelionės jiems reiškia ir savo tikėjimo įprasminimą ir pabuvimą senai pažįstamų draugų ar bendraminčių būryje. Fizinis nuovargis dažnai jiems nublanksta prieš taip norėtas ir gautas religines patirtis, kurios anot jų pasireiškia „dvasiniu“ poilsiu:

Piligriminės kelionės man reiškia iš tikrųjų labai tikrai daug. Emm. Visų pirma tai nuostabų laiką su draugais. Tą lengvesnį laiką su malda. Nes kartais melstis būna visiems sunku. [...] Tai tikrai nuostabus laikas kartu su savim su Dievu, su draugais. Ir nors fiziškai pavargsti, bet atsigauni visais kitais būdais. Pasiilsį.(Tomas, 23 m.)

Dvasinės kelionės man visą laiką asocijuojasi su dvasiniu išsiliejimu, pailsėjimu ir ramybe sielai.(Margarita, 20 m.)

Jau minėtasis sekuliaros ir religinės kelionės persipynimas ryškiausias „išėjimo iš kasdienybės“ kontekste. Nuovargio nuo kasdienybės aspektas pasireiškia įvairių rūšių kelionių motyvacijose. Piligriminės kelionės ne išimtis. Kasdienybė – rutina gali kankinti bet kokių pažiūrų žmogų. Šiuo atveju piligrimystė masina ne poilsinės kelionės trokštančius žmones. Piligriminės kelionės anot informanto Arvydo puikus, nors ir „keistuoliškas“ , tačiau būdas pabėgti nuo kasdienybės.

Piligriminė kelionė man reiškia, kad tu išeisi iš savo kasdienybės, kad tu, nu vities mokaisi, aišku kas pusmetį tau keičiasi paskaitos, bet bendrai žiūrint tai tu vistiek eini į paskaitas, eini į egzaminus, eini namo, mokais, važinėji su autobusu į paskaitas nu žodžiu viskas atrodo labai rutiniška.[...] O kelionė yra tai ko tu nedarai kiekvieną dieną, tu atrandi nukeliavęs kitoj šalyje kažkur, kitoj vietoj gyveni galbūt pas žmones, kažkaip šeimoj, ne savo lovoj, su galbūt gyveni

apskritai tik toj kelionei kur susipažinai su tuo žmogum. Būna viskas visiškai kitaip negu tu pratęs. Ir, man tai reiškia, kad tai nėra kasdienybė ir kad, nu kažkas toks, keistuoliškas dalykas, tos piligiminės kelionės.(Arvydas, 22 m.)

Žinoma, labai įdomu girdėti, jog skirtingi žmonės suteikia kelionėms, piligrimystei ir apskritai mobilumui kaip tokiam vis kitokias reikšmes ir prasmes. Tačiau, juk pasaulyje yra žmonių, kuriems mobilumas nėra itin aktualus, jie tiesiog nemėgsta keliauti. Informanto Kęstučio nuomone žmonės nekeliauti pasirenka dėl tingumo ir abejingumo pasauliui. Bet juk, kaip ir buvo minėta teorinėje darbo dalyje, žmogus šiuolaikinėje visuomenėje ir nejudėdamas, o sėdėdamas namuose pažangių technologijų dėka, gali pasijausti tarsi kelionėje. Tačiau Kęstutis mano, jog virtuali kelionė niekada nepakeis realios.

Nenoras keliaut.... Ką aš žinau... Galbūt... Tingėjimas kažkoks. Bet aš manau, tie žmonės... Jeigu juos kas nors per prievartą išvežtų iš namų, jie paskui džiaugtųsi. Nes kol tu išjudi iš vietos...paskiau džiaugies, bet va būt toksai vat tas ai...ai...žinai... Tada aišku pasiteisinimai, kad ten.. ar ten pinigų neturiu ar ten kažko neturiu. [...] Tai...Nu va. Tai nežinau gal tų žmonių, kurie nemėgsta keliauti, gal jų reikėtų paklausti kodėl. Gal jiems per teliką geriau matyt, kokį travel kanalą. Ten gal daugiau apkeliauja, bet tai nėra taip tikra. (Kęstutis, 35 m.)

Mantas teigia, jog pasirinkimą nekeliauti gali įtakoti baimė ir nepasitikėjimas savimi. Jo nuomone žmogus kelionėje parodo savo „tikrąjį veidą“, „silpnąsias savybes“ o kai kurie to vengia:

Manau yra baimė, prisirišimas prie...prie savo aplinkos. Ir gal kažkokie kompleksai. Kažkokie kompleksai...Nes kelionėje žmogus...sako pasiimk darugą į kelionę, tai tada sužinosi ar jis draugas. Nes tikrai kelionėje žmogus atsiveria, jis parodo savo tikrąjį veidą. Tai jeigu žmogus bijo atsiverti ir bijo parodyti savo tikrąjį veidą, savo silpnumą jeigu žmogus bijo parodyt, savo silpnumą, tai jis nekeliauja. Nes kelionėj kiekvienas žmogus parodo savo silpnąsias savybes. Aš taip manau. Mano nuomone. Gal taip nėra...(Mantas, 28 m.)

Taigi, piligriminėse kelionėse tik pramogų dažniausiai ieško *naujokai*, o šiek tiek vyresni ar daugiau patirties turintys piligrimai piligrimystę įvardija kaip fenomeną turintį įtakos žmogaus pasaulėžiūrai – tiek religiniam formavimuisi, tiek bendram suvokimui apie kitas kultūras. Piligrimystę informantai iš kitų rūšių kelionių išskiria pabrėždami jos „dvasinių ieškojimų“ pobūdį. Jauniesiems piligrimams jos reiškia ne tik pabuvimą tarp bendraminčių, tačiau ir ramybę bei galimybę plačiau mąstyti. Kitų rūšių kelionės su piligrimyste plačiausiai siejasi per kasdienybės aspektą. Šis fenomenas kaip toks išnyksta vos tik asmeniui pasitraukus ir savo įprastos aplinkos, tai yra pradėjus bet kokio pobūdžio kelionę. Kelionės pasirinkimas pagal pobūdį būna grindžiamas poreikių argumentais, t.y asmuo laisvai renkasi kelionės rūšį pagal savo poreikius, norus ar įsitikinimus. O štai nenoras judėti piligrimų yra siejamas su baime ar netgi tingėjimu. Tačiau kaip

ten bebūtų žmogus turi pasirinkimą ir visi mobilumo ir nemobilumo aspektai šiuolaikinėje visuomenėje yra pateisinami ir priimtini.

2.3 Piligrimystė kaip gyvenimo būdas arba troškimo keliauti ir religingumo samplaika

Kai kuriems žmonėms, ypač tiems, kurie plačiau įsitraukia į piligrimystės veiklą ilgainiui tai tampa gyvenimo būdu. Tuomet jauni žmonės jau ne kartą į metus, suradę laiko keliauja, tačiau nuolat randa progų ir būdų vykti į kokią nors piligriminę kelionę, nesvarbu vieni ar su draugais – bendraminčiais. Vieniems tai tapo gyvenimo būdu, nes piligrimystėje jie atrado terpę saviraiškai, o kitiems, todėl, kad labai patraukli piligrimystės idėja kaip kelionės ir bendraminčių ieškojimo samplaika. Daugeliui tiriamųjų bet kokios kelionės, dar prieš atrandant piligrimystę kėlė džiaugsmą, tačiau susidūrus su piligriminėmis kelionėmis, pačios kelionės suvokimas pakito, kadangi atrado piligrimystę kaip išskirtinio pobūdžio mobilumo raišką. Taigi, meilė kelionėms ir religinių patirčių ieškojimas skatina užsiimti piligrimyste, o ji tuo pačiu apjungia poreikį keliauti ir religiškai angažuotis.

Vieno iš mano pagrindinių informantų jau nemažai minėto, *Piligrimų centro* koordinatoriaus – vadovo Manto gyvenimas galima sakyti labiausiai atspindi troškimo keliauti ir religingumo samplaikos principą. Jaunas vyras jau nuo pat pirmųjų pokalbio minučių prisipažino, jog labai mėgsta keliauti, o kai nuvyko į pirmąją savo piligriminę kelionę, poilsinės kelionės jam tapo nuobodžios ir neypatingos.

Aš anksčiau kai dar mažiau keliaudavau piligriminėse kelionėse, tai labai mėgdavau sėst ant dviračio ir nuvažiuot į Nidą iš Kauno 300km. kokius nors. Arba mėgdavau... mėgdavau ir eiti, vaikščiot, keliaut. Nu tai pėsčiom vaikščioti. Tai mano buvo svajonė apkeliaut visą pasaulį.[...] Tai keliaudavau ir anksčiau kiek galimybės leidžia, kai pradėjau tarsi svanoriauti, vat tos piligriminės kelionės man ir tapo, aš kitaip neįsivaizduoju kelionės. Poilsines keliones labai sunku įsivaizduot man dabar.(Mantas, 28 m.)

Meilė kelionėms ir religingumą šio žmogaus gyvenime susiejo netikėta išvyka į tradicinę jaunimo kelionę į Taize kaimelį Prancūzijoje. Vėliau piligriminių kelionių organizavimas tapo jo darbu, tuo šis žmogus be galo džiaugėsi ir laikė tai atsitiktinumu jo gyvenimą padariusiu „tokiu, koks jis turi būt“, t.y jo darbas pradėjo tapti sietis su poilsiu ir tuo būdu tai tapo gyvenimo būdu.

Tarp tiriamųjų atsirado ir daugiau tokių asmenų, kurie išsireiškė ir pasakojo apie piligrimystę taip, jog tame kontekste galima šį fenomeną interpretuoti kaip jų gyvenimo būdą. Informantas Kęstutis laiko save religingu nuo pat vaikystės, jį tėvai auklėjo katalikiškai, o šis niekuomet neprotestavo, taigi visos religingumo išraiškos, taip pat ir piligrimystė šiam žmogui yra pažįstamos

ir artimos. Paklaustas apie tai ar mėgsta keliauti šis informantas iš karto pradėjo pasakoti apie piligrimines keliones. Žinoma tai gali rodyti ir tai, jog žmogus manė, jog man reikia būtent tokio atsakymo, tačiau bendrame jo pasakojimo kontekste ryškėja stiprus religinis angažavimasis. Jis į mano klausimą atsakė klausimu bei patvirtino, jog piligrimystė be abejo įtakoja žmogaus gyvenimą taip pat patikino, kad piligriminė kelionė, irgi „yra poilsis“, kadangi keičiasi aplinka.

O kaip kitaip dar galim keliaut nei į piligriminę kelionę? [...], kaip ir bet kokia kita patirtis piligrimystė įtakoja žmogaus gyvenimą, manąjį irgi. [...] kad į užsienį važiuot vien dėl poilsio kažkaip neteko, nes nu ta piligriminė kelionė irgi yra poilsis, nes vistiek ir kelias yra kits ir aplinka ir vis kita. (Kęstutis, 35 m.)

Taigi, minėtam informantui tiek pati katalikybė kaip religija, tiek su ja susijusios religingumo išraiškos tamptariai siejasi su jo gyvenimo būdu. Gyvenimo būdo sąvoka dažniausiai siejama su asmens galimybėmis, pasaulėžiūra ir vertybinėmis nuostatomis. Tam tikras gyvenimo būdas atsispindi asmens savęs pateikime ir jo kasdienybėje bei veikloje. Mano informantų gyvenimo būdas reiškiasi per tapatinimąsi su religine bendruomene ir jos organizuojama bei vykdoma veikla.

Apie piligrimines keliones kaip apie gyvenimo būdą kalbėjo ir viena jauna moteris, buvusi grupės vadove piligriminėje kelionėje į *Taize* žiemos susitikimą Strasbūre, į kurį aš vykau kaip tyrėja. Piligrimystę neformalaus ne asmeninio pokalbio metu ji tiesiogiai pavadino savo gyvenimo būdu. Aš (tyrėja) ir dar keli žmonės iš mūsų autobuso sėdėjome sporto salėje ir laukėme kol reiks eit pietauti. Kadangi, minėtoji mergina, pavadinsiu ją Milda, mano nuomone yra drąsi ir tikrai nemažai kalbanti, o kiti, šalia sėdintys žmonės buvo pavargę nuo pasivaikščiojimų po miestą, aš jos paklausiau: „Kodėl tu važiuoji į piligrimines keliones“? Ji atsakė: Iš tikrųjų, tai vos išvažiavau į Strasbūrą, žinai dabar ir mokslai ir darbas, visai neseniai pradėjau dirbt. Kai pasakiau *šefei*, kad noriu išvažiuoti savaitei, ji nelabai draugiškai į mane pažiūrėjo. Bet man tas pats, kad ir atleis, aš jai pasakiau „piligrimystė yra mano gyvenimo būdas, aš tikrai visada važiuoju ir šį kartą taip pat važiuosiu“... . Taigi, šis pokalbis, kurio ištrauką pateikiau man labai gerai įsiminė. Jis parodė, jog piligrimystė kai kuriems žmonėms gali tapti gyvenimo būdu ar bent jau jų gyvenimuose gali būti prioritetiniu dalyku, jų saviraiškos erdve. Kai gyvenimo būdas persipina su piligrimyste, tuomet piligriminės kelionės nuolat kartojasi ir vykstama vis į tas pačias vietas. Kiekvienas jaunas žmogus vadinantis save piligrimu įsitikinęs, jog piligrimystė labai įtakojo ar net iš esmės pakeitė jų gyvenimus, kai kuriems tapo gyvenimo būdu, apsprendusiu jų vertybines nuostatas ir pasaulėžiūrą.

Dar vienam informantui Arvydui, piligrimystė taip pat užima didelę dalį jo laisvalaikio. Šis vaikinai į piligrimines keliones nevengia keliauti ne tik su grupe, tačiau ir vienas – individualiai. Tai mano manymu parodo dar didesnę suinteresuotumą tokio pobūdžio kelionėmis. Pasak informanto jam piligrimystė patraukli ir ja dažnai užsiima, kadangi tai skatina ne tik gilesnę savęs

pažinimą, naujų religinių pojūčių ieškojimą, tačiau ir saviugdą, susivaldymą, kito žmogaus, kuris nelabai patinka, tačiau keliauja toje pačioje grupėje priėmimą:

[...] keliaudamas ne tik pažįsti skirtingas erdves, nuvažiuoji vienur, nuvažiuoji kitur ir tu tikrai pažysti viskas gerai, bet tu taip pat tu pažysti save toliau.[...] O jeigu keliauju kelionę dar ilgesnę, kaip pavyzdžiui žiemos susitikimai tai autobuse turim 50 žmonių vienam autobuse ir tie žmonės kartais tampa nepatogūs. Su kuriais tu gal šiaip nebūtum. Tai tu pažysti toliau, galvoji ir matai taip tu elgiesi, gali save ugdyti, kad kartais jeigu tau nepatinka kaip tu elgiesi su žmonėmis tai, tu gali tada nu save kažkaip taisyti gal nežinau. Ugdyti, skatinti, kitaip elgtis su tais kurie ne iškart patinka žmonės. Tai kelionė būtų man savęs pažinimas... Ir galbūt santykis su Dievu, atnaujinimas nes nu kažkaip kelionėje jaučiasi Dievo veikimas labiau negu įprastai. Gal mes tampame jautresni, gal aš tampu jautresnis kelionėje ir tada man atrodo tas Dievas dar labiau čia negu įprastai.(Arvydas,22 m.)

Šis informantas, būdamas jaunas, tačiau turėdamas nemažą piligriminių kelionių patirtį pateikia piligrimystę kaip keliones, kuriose galima ne tik savo religingumą demonstruoti, tačiau santykiyje su kitais pažinti save bei patenkinti troškimą keliauti.

Iš tyrimo duomenų galima teigti, jog piligrimystė gyvenimo būdu jauniems žmonėms gali tapti ankstesnio religinio užsiąngavimo pasekoje, kai noras keliauti, jauno žmogaus troškimas pamatyti pasaulį susisieja su galimybe išreikšti savo religingumą. Tuomet piligriminės kelionės, tokiems žmonėms tampa priimtinausiomis ir patraukliausiomis alternatyvomis siekiant įgyvendinti savo siekius ir norus. Piligrimystė kaip gyvenimo būdas atspindi žmonių pasiryžimą keliauti specifiško pobūdžio kelionėse, siekiant iki galo identifikuoti ar pagilinti savo požiūrį bei įsitikinimus.

3. Santykis su „kitais“ piligrimystės kontekste

Prieš tai jau šiek tiek užsiminiau apie santykius su kitais piligrimystės kontekste, šiame skyriuje pateiksiu visą skalę visuomenėje vyraujančių nuostatų piligrimystės atžvilgiu. Tai yra aptarsiu „vidinius“, piligrimystėje užsiimančių žmonių santykius. Papasakosiu kaip grupėje yra ruošiamasi kelionėms bei kaip iš piligrimų formuojasi bendruomenės ir kam jų reikia. Taip pat pateiksiu „išorinių“ santykių analizę, t.y apžvelgsiu piligrimystėje neužsiimančių artimųjų bei kitų visuomenės narių požiūrį į šiuolaikinį piligrimystės fenomeną.

3.1 Pasiruošimas piligriminei kelionei: kassavaitiniai susitikimai „centriukyje“ ir asmeninio pasiruošimo patirtis

Kaip ir kiekvienos kelionės, piligriminės kelionės turi savo priešistores, susijusias su

pasiruošimu vykti į tam tikro pobūdžio kelionę. Šiuo atveju pateiksiu savo tyrimo medžiagą, atskleidžiančią grupinius pasiruošimus piligriminėms kelionėms, kurie padeda suvokti piligrimystės specifiką ir skatina pačiam mąstyti – „ar man to reikia ir kodėl man to reikia?“ Aš pati dalyvavau visuose septyniuose pasiruošimo susitikimuose ir „iš vidaus“ mačiau kaip jie vyksta, apie ką ten yra kalbama ir kaip žmonės ten jaučiasi. Šiame skyriuje tai ir aprašysiu.

Kaip jau minėjau tyrimo vietos pristatyme tyrimą pradėjau 2013 11 07. Tą dieną ir įvyko pirmasis grupės vyksiančios į *Taize* žiemos susitikimą Strasbūre susitikimas. Pirmąjį ir vis visus kitus kartus rinkomės *Piligrimų centro* patalpose esančioje nedidelėje salytėje. Tiesa, žmonių pirmąjį kartą atėjo nedaug ir kaip vėliau paaiškėjo, keletas iš jų pasirodė tik vedini smalsumo, pažiūrėti kokia kompanija ar verta vykti. Pirmasis susitikimas paliko gana slogų įspūdį. Pažinojau tik mane į grupę įvedusį asmenį, daugiau nei vieno žmogaus. Grupės vadovai (vienam 23m., kitai 24m.) labai entuziastingai dalijosi įspūdziais iš kitų piligriminių kelionių – *Taize* žiemos susitikimų, taip pat žaidėme susipažinimo žaidimą. Ore tvyrojusi įtampa truputį atslūgo. Šis susitikimas, kaip ir visi po to buvę truko apie 1 val.

Į kitą susitikimą vykusį lapkričio 14 dienąėjau dienąėjau ramesne širdimi, vis masčiau, jog tikrai įdomi patirtis turėtų būti ta piligrimystė. Antrajame susitikime kalbėjomės apie vieno žmogaus – kaip individo apsisprendimą būti geram ir teisingam. Žiūrėjom tai iliustruojantį trumpą video pavadinimu: „The power of one“ - „Vieno galia“. Toliau sekė diskusija, tiksliau tai būtų galima pavadinti vadovų monologu, nes būsimieji ir esamieji piligrimai vis dar buvo ne itin kalbūs. Po kiekvieno susitikimo buvo pateikiama ir vis primenama praktinė informacija apie būtinybę pasitikrinti asmens tapatybės kortelės galiojimo laiką, pasidaryti europos draudimo kortelę ir nepamiršti atnešti bent nedidelio įnašo už kelionę.

Kitos savaitės susitikimo metu lapkričio 21 dieną buvo kur kas linksmiau, būsimieji piligrimai susitikimo metu vaišinosi kakava, buvo šilta ir jauku. Susitikimo tema skambėjo taip: „Tas, kuris laimingas, savo laime užkrės kitus“. Vadovai šiam kartui sugalvojo užduotį eiti į lauką ir šypsotis nepažįstamiems žmonėms, priverčiant juos nusišypsoti atgal. Taigi, pasidalinome į nedideles grupes ir išėjome į lauką. Mano grupelėje buvęs vaikinai, artimiausioje paruošime nupirko bandelių ir jomis grįžęs į *Piligrimų centrą* dalinosi, jaukusis džiaugsmas tęsėsi. Susitikimas buvo fotografuojamas. Pagaliau grupė pro truputį „lipdosi“, kaip išsireiškė grupės vadovė. Žmonės tarpusavyje pradėjo intensyviau ir aktyviau bendrauti.

Lapkričio 28 dienos susitikime buvo tikras chaosas, vadovai sugalvojo užsiėmimą, grupinius žaidimus, kad žmonių grupelė parodytų vienybę atlikdama uždotis, prizo nebuvo, tačiau būsimieji piligrimai turėjo suprasti, jog piligriminėje kelionėje reikia laikytis kartu ir vieni kitiems padėti. Gruodžio 5 dienos susitikimo metu buvo pakviestas kunigas pakalbėti tema „Nebijok daryti dalykų, kurie atrodo neįmanomi“. Taigi, susitikimai jau įsibėgėjo, nenumaldomai artėjo diena kai

išvyksime. Paskutiniojo pasiruošimo susitikimo vykusio gruodžio 19 dieną metu labiausiai buvo pabrėžiami praktiniai klausimai. Visi buvo pakilios nuotaikos ir su nekantrumu laukė kelionės.

Visi piligrimai vykę į šią kelionę buvo jauno, bet gana skirtingo amžiaus, skirtumas, nors ir nedidelis kartais iš tiesų jausdavosi. Jaunesni, tikrai mažiau subrendę, vadovai jiems ne vieną kartą turėjo priminti apie taisykles, galiojančias kelionės metu, nes buvo pasitaikę įvairių nemalonių incidentų, pvz. alkoholis piligriminės kelionės metu yra labai nepageidaujamas, o tarp jaunuolių, ypač nepilnamečių draudžiamas, tačiau būta, kad juo piknaudžiauta. Toje, kurioje aš vykau, to nepasitaikė.

Kaip supratau iš neformalių pokalbių su vadovais, panašūs pasiruošimai vyksta prieš kiekvieną ilgesnę piligriminę kelionę, šiuos susitikimus organizuoja būtent *Jono Pauliaus II – ojo Piligrimų centras*.

Aprašiau savo išpūdžius ir tiriamųjų nuotaikas pasiruošimo piligriminei kelionei susitikimų metu. Tačiau, žinoma svarbios ne tik jų nuotaikos matomos stebint žmonių elgesį, jų mintys taip pat svarbios. Pasiruošimo susitikimų metu, kaip mačiau dalyvaujančiojo stebėjimo metu bei pasakojo informantai, apie tą konkrečią piligriminę kelionę galima sužinoti daug. Visada prieš susitikimus vyksta pamaldėlės – po pamaldėlių giedama trumpa giesmė, tad malda grupinio pasiruošimo piligriminei kelionei kontekste taip pat svarbi. Taip pat visi mielai dalijasi patirtimi, vyksta kitokie įvairūs užsiėmimai, tačiau vadovai susitikimų metu visada pabrėždavo, jog kol „pats nenuvažiuosi į piligriminę kelionę, tol nesuprasi kas tai yra“. Nors kaip ankščiau minėjau, jie kiekvieno susitikimo metu nuolat girdavo Taize susitikimus, ragino nebijoti iššūkių bei pasitikėti savimi ir Dievu. Tai rodo religinį angažavimąsi ir didelį norą, kad kitiems taip pat patiktų tose piligriminėse kelionėse kaip ir jiems patinka. Informantų klausiau, ar jų nuomone reikia ir svarbu prieš piligriminę kelionę ruoštis grupėje ir be abejo asmeniškai. Taigi, tie grupiniai pasiruošimai, kaip jie dažnai įvardija „centriukyje“ tiriamųjų nuomone yra naudingi ir jie mielai juose lankosi bei pasakoja kitiems. Svarbiausia dalykai, kuriuos įvardijo informantai tai pasiruošimo susitikimų metu yra suteikiama galimybė susipažinti su kartu važiuojančiais žmonėmis ir galimybė suprasti kur tu atsidursi, kokioj aplinkoj būsi:

[...] iš tikrųjų tie pasiruošimai centriukyje, tom ilgom kelionėm yra labai svarbūs. Nes tu pažįsti susipažįsti ne tik su tuo kitu žmogumi, bet ir koks kelionės tikslas. Nes išokęs į traukinį viduryje kelionės, nežinosi koks jos tikslas... (Solveiga, 18 m.)

[...] Jie žino kur važiuoja. Tai vat galima ir filmą, nu tiksliau ir pažiūrim ten trumpą ir ten aptaria ir kaip ten bus ir kai ten gali nebūti, kuo skirias dabar, kad mes ne turistai, kaip mes čia važiuosim, kad va malda sukalbėsime, pagiedosim. Nu, kad viską ir viskas tampa tarytum va toks pasiruošimas. Paprastai darom tuos aštuonis susitikimus, nu du mėnesius ruošiamės. Ar septynis nu jau mažiausiai. Ir pati grupė susiformuoja, gal kažkas jau nebevažiuoja ar kas nori į ją įeiti, tai

vėlgi va taip. Viskas susideda.(Danguolė, 61 m.)

Tai piligrimų centre mes dalinamės patirtim. Tai kiekvienas savo patirtis perduoda kitiem ir susitinkam, grupelės, dalinamės, liudijimai, ruošiamės, žiūrim filmukus...(Mantas, 28 m.)

Žinoma, į kelionę vyko ir dalis tokių žmonių, kurie pasiruošimo susitikimuose nedalyvavo, tačiau nors vadovų teigimu, dalyvavimas pageidautinas, bet būna daromos išimtys „tai nėra labai priimtina, vistiek mes norim, kad žmogus vaikščiotų į susitikimus ir pats geriau jaustųsi, ir mes, nes esam už jį atsakingi, bet jeigu žmogus jau ne kartą važiavo ir yra patikimas - patikrintas, tai, kad ir vieną kartą ateis, galės važiuot, aišku turi būti kažkokia priežastis neatėjimo, o ne šiaip tingiu“.

Asmeninė pasiruošimo patirtis be abejo skiriasi nuo grupinės. Ji labiau pasižymi ne moraliniu pasiruošimo aspektu, o pasirūpinimu kelionėje reikalingais daiktais, galvojant apie materialius kelionės rūpesčius.

Nu aišku tokiam kaip Jokūbo keliui tai reikėjo pasiruošt, pasižiūrėt, pagalvojant apie avalynę apie tai ko neštis ko nesinešt, nes vistiek mėnesį pesčiom eit, kad bet ko neprisiimtum. Nu vistiek galvoji... O su laiku atsiranda tam tikra patirtis ką imt, ko neimt, kad neapsikraut daiktais. Na va. Nu jeigu vistiek iš ansčiau sužinai, tai kartais ir pasitaupyt reikia. Vistiek būna išlaidų.(Kęstutis,35 m.)

Informantas Arvydas pasakoja niekaip kitaip, t.y asmeniškai nesiruošiantis, tik eina į pasiruošimo susitikimus ir tikina, jog jeigu jų nebūtų, būtų sunku išeiti iš kasdienybės ir galvoti apie kelionę. Jo manymu pasiruošimo susitikimai labai naudingi dėl jau kitų informantų minėtų priežasčių, atsiremiančių į susipažinimą su bendrakeleiviais, o to pasekoje nesijautimą nepritampančiu grupėje.

Ir vienintelis dalykas, kada aš pasiruošiu, tai kada ateinu į tą pasiruošimą su grupe, nes apie tai nespėju pagalvoti čia apie tą kelionę ir taip toliau. Tai ištikrujų nesiruošiu asmeniškai. [...] Labai, labai yra naudingi. Nes tu, atėjas prisimeni, kad tu esi užsirašęs į kelionę ir prisimeni, kad tu nori keliauti ir prisimeni kad bus linksma ir pamatai žmones su kuriais keliausi ir dar kokia nors tema būna įdomi, kuri parinkta per susitikimą. Tai leidžia susimąstyti taip, labai naudinga.(Arvydas, 22 m.)

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog pasiruošimo piligriminėms kelionėms aspektas tiek grupiniu tiek individualiu lygmeniu yra svarbus dalykas pirmiausia dėl kelionės pobūdžio. Pasiruošimo specifika remiasi tarpusavio pažinimu per bendravimą, įvairiomis religingumo išraiškomis bei suvokimu ko aš galiu tikėtis nuvykęs į ta piligriminę kelionę. Bendrakeleiviai labai

svarbi piligriminės kelionės dalis yra todėl, jog tie žmonės ne tik vyksta į tą pačią geografinę vietą, vykdamas į piligriminę kelionę žmogus turi dalyvauti tam tikroje programoje, yra tam tikra disciplina, tad bendrakeiviai labiau įtakoja asmens nuotaikas ir mintis. Religinumo išraiškos piligriminėje kelionėje yra būtinos, todėl, jog tai vienas iš kelių piligriminių kelionių specifškumą, išskirtinumą išoriškai nurodančių principų. Grupinio pasiruošimo piligriminėms kelionėms metu, dar tokio tipo išvykoje nebuvęs asmuo turi galimybę iš bendrakeivių ir vadovų pasakojimų susidaryti įspūdį ko nuvykus tikėtis, bei kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Asmeninis pasiruošimas piligriminei kelionei pasireiškia per individualų žmogaus nusistatymą (vidinę nuostatą) tokios rūšies kelionės atžvilgiu ir tinkamu apsirūpinimu kelionėje būtiniais daiktais.

3.2 Bendrakeivių tapimas bendruomene

Praeitame poskyryje aptariau pasiruošimo piligriminei kelionei kontekstą ir dažnai minėjau bendrakeivių svarbą tokio pobūdžio kelionėse. Šiame poskyryje plačiau nagrinėsiu bendrakeivių fenomeną piligrimystės kontekste aptardama per intensyvų bendravimą į bendruomenę išsirutuliojusius santykius tarp bendrakeivių. Kodėl taip nutinka? Ar visuomet tai nutinka? Kokie veiksniai tai įtakoja?

Ilgėliau bendraujant su informantais nejučiom pradėjau juos grupuoti į rečiau į piligrimines keliones vykstančius piligrimyste bei tarpusavyje po piligriminės kelionės nebendraujančius ir į tuos, kurie ne tik piligriminės kelionės metu, bet ir grįžus iš jos tikina priklausantys jaunų žmonių užsiimančių piligrimyste bendruomenei. Tie žmonės jaučiasi kaip bendruomenė bendros patirties ir bendramintiškumo kontekste.

Jau ruošiantis piligriminei kelionei iš *Piligrimų centro* besilankančių žmonių elgesio buvo galima suprasti, kurie čia *naujokai* ir, kurie lankosi seniai ir jau yra bendruomenė, kaip viena mergina išsireiškė „branduolys“. Tą „branduolį“ sudaro nebūtinai vyresni piligrimai, prisideda visi norintys ir mokantys bendrauti bei prisidėti įvairiose ne tik su piligrimyste susijusiose veiklose. Žinoma, tie „neaktyvieji“ nėra visiškai nustumiami į šalį. Jie gali pasyviau dalyvauti *Piligrimų centro* veikloje. Tokiu atveju jie nebus traktuojami kaip bendruomenės dalis, tačiau mielai priimami ir su jais bendraujama.

Aš kaip tyrėja šiame kontekste buvau labai draugiškai pakviesta dalyvauti „centriuko“, t.y. *Piligrimų centro* organizuojamose bendruomenės Šv. Mišiose, vadinasi tie žmonės norėjo, kad nelikčiau nuošalyje ir pamatyčiau kaip jie bendrauja ir grupuojasi. Kaip man paaiškino viena iš bendruomenės narių: „mes tiesiog čia susitinkam, kad nepamest ryšio, kad susitikt visiems, kad kažką į ateitį planuot“. Taigi, tokie susitikimai ir bendra malda, talpinantys tuos žmones į bendruomenę kyla iš poreikio toliau bendrauti ir po piligriminės kelionės, kadangi anot informantės

Jugitos, aplinkiniai nesupranta piligriminės kelionės specifikos ir tuomet nelieka su kuo pasidalinti įspūdžiais:

Tai kai atsirado bendruomenė po piligriminės kelionės. Nes tada supratau kaip svarbu yra tęsti tą piligrimystę, kad nesibaigia niekas ten autobuse ar į Taize nuvažiuoji ir viskas.[...] Nes nu nebūdavo to tęstinumo. Nes dalintis norėdavosi ir tęsti ir tų pamaldų norėdavosi. Ir atrodo nueini į bažnyčią ir, kad ir sekmadienį, kad ir paprastą dieną, norisi giedot, kad ir...Taize man toks giedojimo labai stiprus. Norisi giedot ir nieks negieda (šiek tiek susigraudina). Toks atsitojęs vienas giedi. Nu neturėjau visai su kuo, nu nei bendruomenės nei ko. Nei kur tas jaunimas renkasi tikintis. Nei ko. Ir būdavo labai labai sunku.(Jurgita, 23 m.)

Taigi, ši jauna mergina prisijungė prie bendruomenės po piligriminės kelionės, kadangi buvo poreikis, nes neturėjo su kuo dalintis įspūdžiais, nebuvo piligriminėje kelionėje nesuprato apie ką ji kalba, jiems nebūdavo aktualu, o merginai norėjosi tęsti tokią veiklą, kuri jai suteikė džiaugsmą.

Bendravimas į bendruomenę išsirutulioja per *bendrystę*, t.y per tapatumą ir per įvairias jį įtakojančias veiklas. *Bendrystė* – piligrimų ir kitų religiškai užsiangažavusių žmonių dažnai naudojamas terminas, išreiškiantis troškimą tapatintis su bendraminčiais, užsiimant įvairia, jų įsitikinimus išreiškiančia arba tiesiog suartinančia veikla. Žinoma tai šiuo atveju prasideda nuo piligriminės kelionės, tačiau tęsiasi grįžus užsiimant įdomiais pokalbiais ar įgyvendinant kartu sugalvotus sumanymu.

Kaip gimsta toji bendrystė ir kokiais principais ji veikia daugiausia dalijosi trys informantai – Mantas, Jurgita ir Danguolė, kurie lyg susitarę bendruomenės kūrimo tąsos po piligriminės kelionės kontekste pabrėžė *Piligrimų centre* į savaitę tris kartus vykstančias pamaldėles ir po jų vykstantį arbatos gėrimą prie apvalaus stalo, kuris anot Danguolės sukuria „nuoširdų, meilės bendravimą“:

Yra bendravimas labai svarbus, tai prieš pamaldas ir po pamaldų geriam arbatą, dalinamės, bendraujame. (Mantas, 28 m.)

[...] labai svarbu ta bendrystė tokia, kai būna ten, arbata prieš – arbata po. Ar kartais ten visai nebūna nuotaikos sedėt ir gert arbatą, bet atrodo svarbu ir tą jauti, tą bendrystę. Tai, tai va. Ir ten nežinau, dalinimasis patirtim labai daug ir sužinai iš tikrųjų ten prie to stalo, aš dabar kai pagalvoju, per tuos metus, tai oooo kiek ten visko sužinai.(Jurgita, 23 m.)

Ir va čia vat nu toksai bendravimas, nu toks meilės bendravimas yra iš tikrųjų. Nu toks nuoširdus bendravimas.(Danguolė, 61 m.)

Taigi, bendravimas prasidėjęs piligriminėje kelionėje tęsiasi pirmiausia prie arbatos puodelio, tolimesniu intensyviu bendravimu žmogus nejučiom įsilieja į bendruomenę. Mano manymu, šiuo atveju tai yra bendraminčių grupė, padedanti asmeniui plačiau tapatintis su besiformuojančiais

įsitikinimais, nes juk jie priklausomai nuo aplinkybių visuomet įgauna vis naujų atspalvių. Taigi, pasak informantės Solveigos „bendruomenė padeda augti tikėjime“:

Labiausiai tai turbūt tas tikėjimo ieškojimas. Nes,... kai tu ieškai.. vieno ar kito dalyko tu atsistoji bažnyčioj ir jeigu pavyzdžiui nerandi bendruomenės, tu bandai eiti į tuos žygius ir bandai atrasti tas bendruomenes, vienas kitas. Bendruomenė padeda augti tikėjime. (Solveiga, 18 m.)

Taigi, piligrimystės kontekste bendruomenė vaidina nemažą vaidmenį. Anot informantės Jurgitos, ji kartais supainiojanti draugus su bendruomene, tai reiškia, jog šie dalykai jai tampa tapatūs. Žinoma, bendruomenė nėra labai paprastas darinys. Kaip matome iš mano tyrimo, jai kurtis svarbiausios sąlygos yra bendravimas ir *bendrystė* (tapatumas). Taigi, per bendravimą ir *bendrystę*, gimsta bendruomenė, kuri vėliau gali atlikti įvairiausias funkcijas, tokias kaip draugų rato plėtimo ar erdvės įsitikinimams stiprėti suteikimo.

3.3 Artimųjų (ne)palaikymas renkantis piligrimines keliones ir visuomenės reakcija į piligrimystę

Klausydama informantų pasakojimų apie jų artimųjų požiūrį į piligrimystę ir visuomenės reakciją į ją išgirdau įvairių patirčių ir nuomonių. Jas galima atskirti ir netgi grupuoti. Vienu informantų artimieji visiškai pritaria tokiai jų pasirinktai veiklai ir netgi tai skatina. Kiti nepritaria, tačiau, kadangi dažniausiai keliauja pilnamečiai, artimieji jiems leidžia rinktis. Tokio atvejo, kad artimieji draustų neišgirdau. Su visuomenės nuomone yra panašiai. Visuomenė arba skeptiškai žiūri arba labai tolerantiškai, suvokdami šį reiškinį kaip visuomenei priimtina mobilumo formą, įtakojamą religinio tapatumo. Remdamasi savo įžvalgomis ir informantų patirtimis bei nuomonėmis šiuos aspektus čia ir aptarsiu.

Dažniausia artimųjų „palaikymo“ ir netgi skatinimo keliauti į piligriminę kelionę priežastis yra ta, jog visai šeimai priimtinos tos pačios vertybės ir joje vyrauja toks pats pasaulio suvokimas. Tokia situacija yra informanto Arvydo (22m.) šeimoje. Šis jaunas žmogus tikina visuomet turėjęs palaikymą dėl savo pomėgio piligriminėms kelionėms. Tačiau, tikina žinantis atvejų kai artimieji nesupranta savo atžalos noro užsiimti piligrimyste. Tiesa, pačio Arvydo mama nuogastavo, jog sūnus dėl to neapleistų, nepamirštų šeimos, tačiau visuomet palaikė ir netgi pati ryžosi vykti į piligriminę kelionę:

[...] iš tikrųjų man lengva yra. Aš žinau, kad yra jaunimo kurių tėvai, šiaip prieštarauja. Sako ką tu čia taip davatiškai leidi laiką, nes gali ir įdomiau leisti laiką. Nes nesupranta, nes būna tėvai kurie nesupranta. Bet mano tėvai supranta, nes mano tėtis pats ištikrųjų skatina važiuoti ir jisai vienas iš tų iniciatyvų turėjo, kad va čia važiuok čia, mano močiutė paremė kelionę. O, iš pradžių

mama gal nesuprato, nes mamai atrodė, ką tu čia į vienuolyną važiuoji, sako Taizė tai yra vienolynas, tai čia, paskui dar vienuoliu patapsi, nu žodžiu mamai tai baisu buvo. Tai jinai gal, ne iš pradžių pritarė, bet paskui pamatė, kad tai yra gėris ir nėra dėl ko čia pergyventi. Dabar tai netgi pati, prieš du metus keliavo su mumis į Taizę.(Arvydas, 22 m.)

Labai panašios nuomonės apie artimųjų nepalaikymo priežastis yra informatas Kęstutis (35m.). Nors tokios asmeninės patirties neturi, jis tikina visiškai supranta artimųjų baime, tačiau mano, jog reikia patiems tėvams plačiau pasidomėti piligrimyste, kad žinotų kas tai per fenomenas ir tuomet apsispręsti ar prieštarauti, nepritarti vaiko norui vykti. Vyras mano, jog apskritai apie pačią Bažnyčią, viešojoje erdvėje sklando visokių neigiamų gandų, padedančių žmonėms susidaryti neigiamą nuomonę apie religingus žmones:

[...] jei aš būčiau pavyzdžiui tėvas, turėčiau vaikų, tai gal irgi su kokia sekta neleisčiau keliaut... Gal žmonės bažnyčių taip kartais laiko. Tai, kad ai čia davatka, kad nepasidarytų, dar kažką va tokias nesąmones prisigalvoja. Patys neturėdami va tokios patirties ir kitiem neleidžia.

Asmeniškai su artimųjų nepalaikymu susidūrė informantės Margarita (20m.), Solveiga (18m.) ir Jurgita (23m.). Kadangi, dvi iš jų dar yra pakankamai jauno amžiaus, tai artimieji dar tikrai gali turėti įtakos jų pasirinkimams ir gyvenimams. Tačiau, nors jie žiūri nepalankiai arba tiesiog ignoruoja tokį pasirinkimą, merginos vistiek į piligriminę kelionę vyksta, kadangi joms tai svarbu. Margarita (20m.) papasakojo, jog apie tai, kad žada vykti į piligriminę kelionę artimiesiems pasakė prieš pat išvykstant. Jiems tai buvo staigmena. Mergina tikino delsusi pranešti, kadangi žinojo nesulauksianti palaikymo, nors buvo tikra, jog iškeliauti pavyks:

Tai aš išvažiavau į šitą piligriminę kelionę (Strasbūras), likus savaitei gal pasakiau mamai, kad aš išvažiuoju, o tėčiui pasakiau....išvažiavau Kūčių vakarą į šitą kelionę, o tėčiui pasakiau per Kūčių pietus. Žodžiu, kad išvažiuoju į kelionę, bet ir tai nepasakiau, kad į piligriminę, nes šiuo atveju tėtis nelabai būtų mane supratęs. Tai realiai kai teko bendrauti su tikinčiais žmonėm iš mano draugų rato tai jų tėvai neprieštarauja. Mano irgi nėra, negaliu sakyti, kad labai prieštarautų ir taip toliau, bet, kad palaikymo kažkokio didelio turėčiau, tai irgi nėra.(Margarita, 20 m.)

Kita minėtoji informantė Solveiga (18m.) pasakodama apie savo artimųjų požiūrį į piligrimystę tikina taip pat nesulaukianti palaikymo, labiau jos pasirinkimo ignoravimą:

Jie nei priima, nei neigia to, nu tiesiog abėjingai žiūri į tai. Tai nėra blogai, bet ir nėra labai gerai.(Solveiga, 18 m.)

Jurgitos (23m.) tėvai, jos pačios manymu visiškai nesupranta dukters pasirinkimo užsiimti piligrimyste. Mergina neformalaus pokalbio metu yra minėjusi, jog mano, kad yra suaugusi, tad pati

renkasi ką daryti, tačiau jai skaudu, kai tėvai nesupranta. Formalaus pokalbio metu ji pasakojo, jog bandydama tėvus įtikinti savo pasirinkimo teisingumu, pasitelkia poilsinių kelionių pavyzdžius ir teigia, jog žmonės tiesiog važiuoja kur jiems gera ir jie turi tam teisę:

[...] mano pačios stėvai prieštarauja beveik kiekvienai kelionei, nes jiems labai sunku suprast ko ten važiuot. Nu gerai, ten per naujus, kai važiuoji į skirtingą miestą, tai dar supranta, kad važiuoji, bet kai ten į Taize važiuoji penktą kart iš eilės tai jiems labai sunku suprast... Ir aš kiekvieną kartą kovoju ir kaip tu pateiksi nu tą. Nu kažkaip turi nuoširdžiai sakyti, kad man tai rūpi, man tai patinka ir aš ten noriu važiuoti. Ai, kažkada sakiau, paklausk kodėl į Palangą kiekvienais metais važiuoja žmonės (juokiasi). Ne nu čia toks...Aišku čia yra toks žmogiškas, kad ten važiuoji ten kur gera. Tai čia apie tą Palangą...(Jurgita, 23 m.)

Informantas Tomas (23m.), nors pats nesusidūrė su artimųjų priešišku šioje srityje tačiau tikina, žinantis tokių atvejų kaip Jurgitos ir netgi įvardija galimas priežastis to, kad artimieji nesupranta ir juos reikia įtikinėti:

Yra ir tikrai žinau pavyzdžių kur tėvai nesupranta kodėl vaikai keliauja į piligrimines keliones. Kartais dar labiau nesupranta kodėl kiekvienais metais keliauja ten pat. Į tą patį kaimelį arba į tą patį žygį, kai galėtų tiesiog pakeliauti po Europą ir aplankyti visus populiariausius miestus. Tai tų pavyzdžių tikrai yra, kai nu nežinau dėl ko taip yra, galbūt dėl to, kad tėvai prisirišę prie vaikų ir bijo dėl to, bet... rūpestis vaiku, nerimas, galbūt nepasitikėjimas...(Tomas, 23 m.)

Šis vaikinaiš taip pat mano, jog nors jo artimųjų nuomonė pačiam yra svarbi, tačiau ji nesulaikytų, neatgrasytų nuo sumanytų idėjų įgyvendinimo:

[...] mano artimųjų nuomonė tikrai nesutrukdytų man keliauti į piligriminę kelionę. Aš esu man atrodo jau pakankamai savarankiškas nuspręsti už save, kur man geriau keliauti. Ir... palaikymas yra labai svarbu, labai svarbu, faina, kad mane palaiko ir man būtų daug sunkiau be palaikymo, bet aš nemanau, kad tai mane sustabdytų. (Tomas, 23 m.)

Aptariau nuomones apie artimųjų požiūrius į piligrimystę ir su tuo susijusias konkrečias patirtis. Tačiau, šiuolaikinės piligrimystės kontekste taip pat svarbu suprasti ir visuomenės reakcijas į piligrimystę kaip religinio tapatumo demonstravimą jaunimo tarpe. Šiuo klausimu sulaukiau įvairių atsiliėpimų. Juos toliau tekste ir aptarsiu.

Jaunieji piligrimai turėjo tiek teigiamo, tiek skeptiško, tiek visiškai neigiamo požiūrio į jų veiklą patirčių. Bendraamžiai arba visiškai tolerantiškai žiūri arba priešingai yra nusistatę neigiamai. Informantės Solveigos (18m.) patirtis rodo, jog bendraamžiai neidentifikuojantys savę su religine bendruomene yra atviri pasiūlymams ir naujiems iššūkiams ir piligrimystę priima kaip teigiamą, visuomenei dar daugiau spalvų suteikiantį fenomeną. Tokiu būdu parodo toleranciją kitaip

mąstančiam ir kažkuo išskirtine veikla užsiimančiam žmogui. Solveiga pasakoja, jog tokį teigiamą, tolerantišką žmonių įspūdį jai paliko grupiokės:

Dabar studijuojant, turiu labai fainas grupiokes kur po rugsėjo galvojau kad nu, ... ir dabar galvoju, kad jos yra žmonės kurie priima tave tokiu koku tu esi, nu nesvarbu ar tu turi, nu ar tu tiki velniu ar tu į Dievą. Bet jos visiškai tave priima nu, tokiu koku tu esi. Tai man buvo labai keista, nes nu.. tikrai bendraujant su krikščioniu man taip, nu.. taip pasimatė, kad žmonės krikščionys priima tave kaip, nu toks koks tu esi... kažkas per daug keista. Bet, fainai. Nes taip manau, kad kiekvieną žmogų mes turėtumėm taip priimti.(Solveiga, 18 m.)

Su visiškai priešinga nuomone susidūrė informantas Paulius(18m.). Kadangi pats paauglystėje protestavo prieš religiją kaip visuomenę veikiantį darinį ir prieš visas jos apraiškas, taip pat ir piligrimystę, tad jo draugų tarpe ir dabar yra tokių protestuojančių ir neigiančių religijos reikšmę žmogaus gyvenime. Taigi, žmonės neigiamai į piligrimystę gali žiūrėti dėl protesto nuotaikų. Paulius tikina, siūlęs draugams pabandyti nuvykti ar plačiau pasidomėti, o tik paskui spręsti ar tai iš tiesų yra taip neigiama:

[...] aš bandžiau jiems, ne tai kad įtikinti, kad va kodėl gi ne tokios kelionės, bet norėjau parodyti, kad jūs pabandykit pakeliauti ir tada sakykit kad tai yra š. O dabar tiesiog nieko nežinant ir sakyti tai, tai tiesiog biškį nefaina iš vienos pusės ir iš kitos...(Paulius, 18 m.)

Neigiamos ar skeptiškos reakcijos iš nebūtinai jaunų žmonių sulaukia ir kiti informantai. Jie tikina, jog žmonės dėl nežinojimo ir elementaraus nepasidomėjimo apie piligrimystę susidaro nepalankią nuomonę:

[...] skeptiški atsakymai iš žmonių ką čia veiki. Nematau tikslo. Geriau būtum pasirinkus kokią nors kitą kelionę, pažintinę ar panašiai...(Margarita, 20 m.)

[...] buvo tokių nesupratimų, nu kaip čia taip kažkaip, ką jūs ten veikiat, nu nesamonė, nu tikrai nesamonė.(Arvydas, 22 m.)

Taigi, kaip matome nors artimųjų ir kitų visuomenės narių reakcija į piligrimystę gali būti įvairiopa, tačiau informantės Margaritos (20m.) teigimu, kadangi į piligrimines keliones vyksta vis daugiau jaunų žmonių, tad situacija turėtų keistis ir visuomenės supratimas bei tolerancija tik didėti. Juk, kaip minėjo daugelis informatų reikia tik plačiau pasidomėti nerimą keliančiu fenomenu ir baimė ar nerimas dėl neigiamos įtakos, ar „smegenų plovimo“ gali mažėti. Ir nors skepticizmas šiuolaikiniam žmogui labai būdingas bruožas, tačiau platesnis požiūris, nepametant „savo kelio“ yra labai teigiamas ir sveikintinas.

4. Piligriminės kelionės užsienyje

Mano dabo kontekste verta atskirai aptarti piligrimines keliones ir į užsienį ir Lietuvoje. Tiesa, piligriminėms kelionėms į užsienį skirsiu daugiau dėmesio, kadangi mano tyrimo kontekste apie piligrimines keliones svetur buvo kalbama daugiau ir plačiau. Pirmiausia aptarsiu jau minėto *Taize* kaimelio fenomeną, atkreipdama dėmesį į tai, jog tai labai mėgiama jaunimo piligrimystės vieta. Toliau, remdamasi piligriminės kelionės, vadinamojo *Taize* žiemos susitikimo, kuriame pati kaip tyrėja dalyvavau patirtimi, aprašysiu jaunų žmonių išvalgas ir jausmus, dalyvaujant tokio, ne visai tradicinio piligriminio tipo kelionėje. Netradicinio tuo, jog kelionės tikslas nėra geografinė šventa vieta. Ši piligriminė kelionė netgi vadinasi specifiskai – *pasitikėjimo piligrimystė*. Paskutiniame šio skyriaus poskyryje aptarsiu kitas piligriminių kelionių į užsienį galimybes aptardama kelionės į geografinę šventą vietą kontekstą.

4.1 *Taize* kaimelio fenomenas

„*Taize* kaimelis ypatingas“ tikino mane daugelis tų su kuriais bendravau viso tyrimo metu. Deja tuo savo akimis negalėjau įsitikinti, kadangi į velykinį susitikimą man buvo per vėlu vykti, kadangi tyrimas jau turėjo būti baigtas. Tačiau, iš su manimi bendravusių jaunųjų piligrimų pasakojimų ir iš internetinėje erdvėje perskaitytų įvairių faktų ir minčių apie šią fenomenalią vietovę, susidariau įspūdį, jog iš tikrųjų ji kažkuo išskirtinė. O iš tiesų kuo gi?

Ji iš tiesų pažymėta troškimu padėti žmonėms ir kurti ryšius tarp jų. *Taize* bendruomenė oficialiai įkurta dar prieš antrąjį pasaulinį karą, 1940 metais. Tai padarė šveicaras vardu Roger. Prasidėjus karui jis troško padėti nuo jo nukentėjusiems ir toje vietoje kur dabar yra *Taize* vienuolynas, nupirko pastatus ir ten apgyvendino pabėgėlius bei jais rūpinosi. Jokios pamaldos ar kitos religinės praktikos tuo metu organizuojamos nebuvo. Brolis Roger, tam, kad netrikdytų netikinčiųjų meldavosi vienuoje. Po truputį ir daugiau jaunuolių atvykdavo ir prisijungdavo prie pirmųjų brolių grupės. O 1957 metais į *Taize* vienuolyną pradėjo vykti žmonės iš viso pasaulio, ieškodami ramybės ir nekasdieniško patirčių.

Taip pat *Taize* ne vieną žavi savo apylinkių grožiu. *Taize* bendruomenė įsikūrusi ant kalvos, todėl nuo jos galima gerėtis puikiais Prancūzijos regiono Burgundijos vaizdais. Ypatinga erdvė ant tos kalvos įvairiom tiek gamtine, tiek sakralia prasme yra vadinamasis *Tylos parkas*. Informantė Margarita (20m.), kuri *Taize* kaimelyje yra buvusi apie *Tylos parką* atsiliepia kaip apie susikaupimo vietą, kurioje gamtos grožis padeda atsipalaiduoti ir svarstyti apie tuo momentu svarbius dalykus:

Tylos parkas tai tiesiog susikaupimo vieta. Labai graži. Daug gražios gamtos, kurioje vaikšto tiesiog žmonės. Jie nekalba. Jie tiesiog būna tyliai. Apsvarstymai vyksta ir taip toliau. Toks grynai dvasinis susiliejimas kartu ir su gamta.(Margarita, 20 m.)

Tačiau, ne tik savo apylinkių grožiu *Taize* kaimelis taip masina jaunos žmones. Jie ten plūsta vedami įvairiausių tikslų. Dažniausiai ieško ramybės arba naujų patirčių, gyvenimo prasmės bei bando pabėgti nuo kasdienybės. Informantė Irma teigia, *Taize* kaimelyje atrandanti ramybę, ten gera sugrįžti ir tam, kad dar kartą sau patvirtintum nusistatytas vertybes ir įsitikinimus bei tam, kad pabėgtum nuo kasdienybės:

Į Taize patį, kaimelį kažkaip ten begalo visada norisi sugrįžti, nu toks, ir.. sakyčiau gal dėl pačios vietos, kad norisi sugrįžti ir atrodo patirti tą patį, ką jau esi tenais patyręs, nors kas kartą būna skirtingai. [...] Bet galbūt daugiau dėl to patyrimo toje vietoje ir dėl, dėl to kad išvykus iš čia iš Lietuvos, iš kasdienybės, tu tą laiką tarkim savaitę, tu atsiplėši nuo to kas vyksta čia ir tada gali labiau ieškoti santykio su Dievu, kelti klausimus kurie tau yra, nes pavyzdžiui čia tu iškeli klausimus kurie tau yra aktualūs, bet tu į juos nespėji atsakyti.(Irma, 23 m.)

Piligrimai ten patiria su tikėjimu/religingumu susijusias patirtis bei gali džiaugtis bendravimu. Informantė Danguolė (61m.) tikina, jog tame *Taize* kaimelyje, kai nuvyko pirmą kartą sutiko „daug nuoširdžių žmonių“ ir patyrė jos gyvenimą stipriai įtakojusius dalykus:

[...] aš išgirdau Dievą kalbant ant Taize kalvos. [...] Tokia pirma mano gyvenime piligriminė kelionė ir iš viso aš joje pamačiau tokius nuoširdžius žmones vienoje vietoje. Ir jų buvo ne vienas.(Danguolė, 61 m.)

Taize kaimelis ir jame įsikūrusi bendruomenė veikia ekumenizmo principu. Tai reiškia į jį gali atvykti visų krikščionybės atšakų išpažinėjai. Tačiau, dažnai atvyksta ne tik krikščionys į *Taize* keliauja ir labai skirtingų pasaulėžiūrų žmonių. Ten renkasi skirtingų rasių, kultūrų ir tikėjimų žmonės. Juos vienija tai, jog yra ištroškę naujų patirčių. Ten žmonės važiuoja susipažinti su kitais žmonėmis iš viso pasaulio, sužinoti daug naujo apie kitų šalių kultūras, tradicijas, gyvenimo būdą.

Apie *Taize* bendruomenės išskirtinumą ten lankęsi žmonės rašo ir internetinėje erdvėje. Ten pateikiamos mintis, jog „bendrumas“ pasireiškia ne tik paprastu žmogišku nuoširdžiu bendravimu, tačiau ir per giesmes, kurios yra itin svarbus ir ypatingas *Taize* bendruomenės atributas bei išskirtinis ženklas:

Taizė stiliaus ekumeniškumas (bendrumas) pasireiškia ir giesmėse, ir liturgijoje, ir bažnyčios apipavidalinime. Giesmės giedamos skirtingomis kalbomis ir tai kuria neįtikėtina stiprų Visuotinės

Bažnyčios jausmą. Jaunimas, dalyvaujantis susitikimuose iš Lietuvos kartu su kitais keliais tūkstančiais, būna maloniai nustebintas, išgirdęs kitų tautybių žmones giedant lietuviškai. Daugumai tai ženklas, kad čia, Taizė, yra iš tiesų gerbiama kiekviena tauta, kiekvienas žmogus, nes jis visų pirma yra ne lietuvis, rusas ar amerikietis, bet tos pačios Dievo tautos dalis. Giesmės - dar viena neatsiejama Taizė kasdienybės dalis. Jos giedamos visur ir visada – per pamaldas tris kartus per dieną. Taizė giesmė - dažniausiai paprasta įvairiomis pasaulio kalbomis kartojama kokia nors frazė. Tai padeda sukurti meditacinę aplinką ir visa širdimi panirti į maldos dvasią. [citata iš lrytas.lt]

Pateikta citata yra iš lietuviško internetinio portalo, tačiau mano informantai taip pat pabrėžia ekumeniškumo ir maldos giesmės forma reikšmę. Informatė Jurgita (23m.) teigia, kad „*taize* giedojimas yra labai sitprus“. Tai reiškia, jog jis turi įtaką ne tik žmonių savijautai, tačiau ir mąstymui. Padeda atsipalaiduoti bei galvoti apie savo patirtis, tikintis didesnio aiškumo gyvenime. Danguolė(61m.) įsitikinusi, kad giesmės giedamos skirtingomis kalbomis sukuria ypatingą atmosferą ir ryšį tarp iš pirmo žvilgsnio labai skirtingų žmonių:

Vat, kad tiek daug vienoj vietoj besimeldžiančių širdžių. Nu giesmėse, įvairiom kalbom. Įvairių konfesijų broliai yra. Nu tai tikrai nu negali nepaliesť žmogų. Tikrai nu visai kitaip vat ima atrodyti tas pasaulis ir tas taikos buvimas ir tie tie ryšiai vat tarp tų žmonių – kitakalbių, kitataučių.(Danguole, 61 m.)

Iš mano informantų pasakojimų susidaro įspūdis, jog iš Lietuvos į *Taize* kaimelį važiuoja tikrai nemažai jaunų žmonių. Ir juos ten veja skirtingos priežastys, kai kurie ieško kultūrinių ir dvasinių atradimų, tačiau kartais pasitaiko, kad vyksta tiktai pramogauti, išvyksta iš miestelio, nors turėtų dalyvauti programoje.

Į *Taize* bendruomenę atvykusių žmonių programa – dienotvarkė gana paprasta, bet neleidžianti nuobodžiauti. Ten besilankančių jaunuolių veiklas taip pat trumpai aprašytas radau internetinėje erdvėje. Dieną vyksta tam tikra programa, o vakaras skirtas tarpkultūriniam bendravimui ir poilsiui:

Dienomis jaunimas gali dalyvauti šalių pristatymuose, paskaitose įvairiomis socialinėmis temomis. Įeidami į bažnyčią, visi pasiima giesmynus, iš kurių, nesidrovėdami savo balso, klausos ar tarties, gieda įvairių tautų kalbomis. Pamaldose skiriamos kelios minutės tylai. Vakare [...] visi norintys groja savo šalies muziką, vaišინasi taure vyno, bokalu alaus (daugiau nei vienos taurės ar bokalo alkoholio čia neparduodama). Kiti iki vėlumos praleidžia laiką bažnyčioje, į kurią galima užėiti ir naktį. Bažnyčioje giesmės skamba iki vidurnakčio.[citatos iš lrytas.lt].

Taize vienuolynas – religinė bendruomenė įsikūrusi tokio pat pavadinimo Prancūzijos miestelyje. Ta vieta išskirtinė ne tik savo grožiu, o ir tuo, jog kiekvienais metais į ją vyksta daugybė jaunų žmonių iš viso pasaulio ieškodami ir ramybės ir bendraminčių. Ir viena ir kita gali būti

įgyvendinta, kadangi yra vieta kur nėra triukšmo vadinamasis *Tylos parkas*, ten žmogus gali pabūti su savo mintis, o ištroškusių bendravimo, tikrai nelaukia nusivylimas, kadangi į šią vietovę atvyksta žmonės iš viso pasaulio tai jie mielai pasakoja apie save ir apie savo kultūrą. Dar vienas svarbus ir išskirtinis *Taize* bendruomenės akcentas yra unikalios giesmės. Pasak mano informantų giesmės yra svarbi maldos dalis, o *Taize* giesmės dar ir išskirtinės savo trumpumu ir melodingumu. Nuvykus į *Taize*, laukia gana griežtai sudėliota dienotvarkė, kuri ne tik palaiko tvarką, tačiau ir neleidžia nuobodžiauti.

4.2 *Taize* žiemos susitikimai – „pasitikėjimo piligrimystė žemėje“ arba „būdas kitaip sutikti naujus metus“

Kiekvienais metais tuo pačiu metu, visada vienų metų pabaigoje ir kitų pradžioje – (gruodžio 28 d. – sausio 1 d.) broliai vienuoliai iš *Taize* bendruomenės kartu su pagalbininkais – savanoriais jaunimą iš viso pasaulio kviečia švęsti naujus metus vis kitame Europos mieste. Šis renginys sulaukia tikrai nemažo susidomėjimo. Kasmet į vadinamuosius *žiemos susitikimus* atvyksta daugiau kaip 30 tūkstančių jaunų žmonių (pernai į susitikimą vykusį Romoje atvyko net 45 tūkstančiai jaunuolių!). Žinoma, jie kalba skirtingomis kalbomis ir turi savas tradicijas. Todėl, galimybė susipažinti su kitais įdomiais žmonėmis, turinčiais kitokius papročius itin žavi bei masina jaunus, kosmopolitiškus žmones vyktis į šiuos susitikimus. O štai priimančiam miestui tokia galybė jaunuolių tampa savotišku iššūkiu, kadangi į šį susitikimą atvykę jauni žmonės užplūsta gatves trikdydami eismą bei užkimšdami viešąjį transportą, tačiau tuo pačiu žvelgiant iš kitos pusės, jie tampa ir ženklu, jog tokia galybė jaunų žmonių, atvykusi ieškoti iššūkių ir gal visai skirtingų dalykų tampa vieningi ir draugiški vietiniams bei vieni kitiems.

„Pasitikėjimo piligrimystės žemėje“ fenomenas ir tradicija organizuoti jaunimo susitikimus naujametiniu laikotarpiu atsirado 1970 metais, kai *Taize* bendruomenės įkūrėjas brolis Roger sugalvojo idėją sukviesti jaunimą susitikti ne tik *Taize* kaimelyje ir anot jo susitikimų metu bendromis jėgomis „ieškoti kelių į krikščionių susitaikinimą ir visuotinę taiką“. Taigi, oficialus šių piligriminių kelionių tikslas yra ekumenizmo (bendrumo tarp skirtingų krikščionių Bažnyčių) siekimas ir didelio masto labai jaunų žmonių susibūrimo kontekste, bandyti prisidėti prie idėjos įgyvendinti visuotinę taiką. „Pasitikėjimo piligrimystės žemėje“ idėjos skatinti jaunus žmones tapti „taikos piligrimais“ ne tik vykstant į *Taize* kaimelį, tačiau ir savo šalyse, kadangi kaip jau minėjau susitikimai kasmet vyksta vis kitur.

Tačiau, juk kaip ir ne kartą šiame darbe minėjau šiais laikais atsiranda jaunuolių keliaujančių į tokio pobūdžio kelionę vedini individualių, su oficialiais raginimais ir normomis nesusijusių tikslų. Iš tiesų, tokie žmonės jeigu nenusižengia viešajai tvarkai ir laikosi bendros tvarkos, kuri reikalinga

užtikrinti, jog neįsivyratų chaosas turi teisę nedalyvauti programoje ir tiesiog turistauti, tačiau anot daugelio mano informantų „jie daug praranda“. Informantų nuomone „jie jaučiasi pasimetę ir vėliau patys jaučiasi blogai, matydami, jog tiems, kurie dalyvauja programoje iš tiesų daug kas nauja ir įdomu, o jiems patiems jau atsibodo bastytis po miestą“. Tačiau, žinoma žmonės visuomet turi pasirinkimą ir nėra per prievartą verčiami dalyvauti programoje.

Pati „pasitikėjimo piligrimystės žemėje“ idėja turi jungti žmones per bendrą patirtį įskaitant ne tik dalyvius – atvykusius iš įvairių pasaulio kampelių, tačiau ir vietinius, ypač tuos, kurie priima piligrimus. Pats šių susitikimų pavadinimas nurodo, jog piligrimystė nėra poilsinė kelionė, kai žmogus rūpinasi tik pats savimi ir didesnio kiekio pinigų turėjimas jam užtikrina komfortiškesnę poilsį ar kokybiškiausias paslaugas. „Pasitikėjimo piligrimystės“ principas grįstas pasitikėjimu bendrakeleiviais, organizatoriais ir jiems padedančiais savanoriais bei vietiniais gyventojais. Tas pasitikėjimas turi pasireikšti pavyzdžiui per tokį dalyką kaip iki paskutinės minutės nežinojimą kur busi apgyvendintas. Manau šis pavadinimas tikrai iškalbingas. Juk apskritai jeigu nebūtų pasitikėjimo, vargu ar tokį renginį būtų įmanoma suorganizuoti. Šios piligriminės kelionės – renginio dalyviai, ypač ne pirmą kartą atvykę tikina, jog „tokia – pasitikėjimo vieni kitais patirtis yra labai vertinga“. Taigi, jauniems žmonėms svarbu kupiname individualizmo šiuolaikiniame pasaulyje per bendruomeniškumo patirtį suvokti pasitikėjimo kitais žmonėmis reikiamybę. Tai jų manymu ir suteikia „pasitikėjimo piligrimystės“ patirtis.

Šiais metais *Taize* žiemos susitikimas ypatingas tuo, jog vyko Prancūzijos ir Vokietijos pasienyje esančiame Strasbūro mieste, garsėjančiame jame įsikūrusiu „Europos žmogaus teisių teismu“. Miestas lyginant Europos mastu nėra didelis, tačiau labai tvarkingas ir patogus. Vietiniai tikrai nerodė nepasitenkinimo dėl tokios gausybės jaunų užsieniečių pasirodymo jų mieste. Šie tiesiog ramiai dirbo kasdienius darbus. Didesnis sąmyšis mieste jų netrikdė.

Taize bendruomenės prioras (vyresnysis) brolis Alois įžanginėje savo kalboje kreipdamasis į gausybę jaunų piligrimų pasakė „Į Strasbūrą mes atvykome kaip taikos ir pasitikėjimo piligrimai“. Šie žodžiai yra simboliniai, kadangi iš tiesų „pasitikėjimo piligrimystės“, idėja yra pasitelkiant jaunimą parodyti pasaulio tautoms, jog galima ir reikia gyventi taikiai.

Kodėl pasirinktas būtent Strasbūras? Pasak brolio Alois „juk būtent Strasbūre po kruvinių praėjusio šimtmečio karų buvo žengti pirmieji susitaikinimo žingsniai. Pirmiausia keli žmonės sugebėjo sutaukyti Vokietiją ir Prancūziją, o vėliau ir visa Europa pasuko atleidimo ir susitaikinimo keliu“. Taigi, labai simboliška, jog būtent šių šalių pasienyje vyko šiųmetis susitikimas.

Susitikimas buvo iš tiesų ramus. Aš pati tai jaučiau, o mano šią išvalgą patvirtino ir keli bendrakeleiviai – informantai, galintys lyginti keletą to paties pobūdžio piligriminių kelionių - renginių. Jie teigė, jog Strasbūras „jaukus“ miestas, jo apylinkėse gyvena šilti žmonės, o organizatoriai taip pat pasistengė sukurti šiltą atmosferą:

Strasbūras, nežinau... labai jaukus miestas, toks, atrodo nei didelis nei mažas, bet toks jaukus. Greitai perpratom visą tą Strasbūro sistemą.[...] pats Strasbūras, tai labai sužavėjo tuom, kad labai suorganizuota.[...] Tai tikrai, Taizė bendruomenės visi vienuoliai ir savanoriai labai gerai padirbėjo.(Paulius, 18 m.)

Taizė susitikimas Strasbūre buvo vienas iš jaukiausių, nes nebuvo per daug žmonių ir visi gyveno, ne visi, bet dauguma gyveno ne pačiam centre, bet kaimeliuose ir kaimuose. Ir kaimuose ir kaimeliuose žmonės yra, gal tokie šiltesni. Ir mes pamatėm tą kaimo gyvenimą. Tą tokį prancūziško kaimo, tokią šilumą, meilę žmonių, kurie yra tokie meilesni gal, atviresni. Tai toks buvo labai jaukus susitikimas, jis buvo tuo išskirtinis.(Mantas, 28 m.)

Tiems, kuriems šis jaunimo žiemos susitikimas buvo pirmas, kaip labiausiai įsiminusį dalyką pabrėžė ne tik Strasbūro mieste tvyrojusį jaukumą, tačiau jiems įstrigo ir platus veiklų pasirinkimo spektras. Žinoma, tokie dalykai kaip malda ir pietūs buvo reguliarūs ir nekintami, tačiau „naujokus“ labiausiai žavėjo labai gausus teminių susitikimų pasirinkimas. Šių veiklų vietos buvo išsibarščiusios po visą miestą, tad net ir ne laisvalaikio metu dalyvis turėjo galimybę labiau pažinti miestą. Žinoma, po ilgų, pilnų veiklos dienų (išvažiuodavome iš savo gyvenamosios vietos 8val., grįždavome apie 23val.) kai kurie žmonės taptavo irzlūs ir gana pikti, be to buvo pasitaikę paklydimų mieste, tačiau visi vargai ir nuotyčiai, keliaujant autobusu atgal į Lietuvą buvo prisimenami su šypsena.

Apskritai, *Taizė žiemos susitikimų* koncepcija atskleidžia organizatorių norą ne tik burti jaunus, tikinčius ar „ieškančius“ žmones į vieną krūvą dėl bendruomeniškumo patirties, tačiau suteikti tos patirties pilnatvę per bendrai švenčiamą visam pasauliui svarbią naujųjų metų šventę, kuri tampa šio jaunimo susitikimo kulminacija. Taigi, yra suteikiama galimybė už nedidelę kainą naujus metus sutikti išskirtinai ir įdomiai. Jeigu ir nėra suinteresuotas kitais organizatorių siūlomais dalykais ir gilesnėmis naujomis patirtimis, jaunas žmogus šia kelione gali susidomėti vien dėl galimybės naujus metus pigiai sutikti kitoje šalyje. Tokio noro vedama pirmą kartą į jaunimo žiemos susitikimą išvyko mano informantė Jurgita (23m):

Ten buvo skelbimas mūsų mokykloj pakabintas, kad važiuoja į Ženevą per naujus metus ir mes taip ten ir išvažiuavom.[...] Pigi kelionė ten buvo, 500, naujus metus sutikt Ženevoj, tai ten niekaip į Ženevą už 500 kitą kartą nenuvažiuosi.(Jurgita, 23 m.)

Aš naujus metus tame susitikime tyrimo metu švenčiau su dar dešimt lietuvių, vienoje iš renginiui skirtų uždarų erdvių. Mano grupė šventė ne pačiame Strasbūro mieste, tačiau apie dvylika kilometrų nuo jo nutolusiame Illkirch miestelyje. Toks piligriminės kelionės metu vykstantis vakarėlis, vadinamas „tautų švente“, tai yra pati šventė ir šalių pasirodymai organizuojami jau po

vidurnakčio, kadangi iki jos vyksta „Maldos vigilija už taiką, vienijantis su tautomis, kurios kenčia“. Taigi, šios pamaldos taip pat nurodo į taikos visam pasauliui troškimą ir norą vienyti bei justti tautų bendrystę. „Tautų šventės“ metu rodoma programa būna iš tiesų nuotaikinga, smagi ir įdomi. Visi šoka, dainuoja, demonstruoja tradicinius savo šalies pasirodymus. Nors alkoholis kaip įprasta sutinkant naujuosius metus, nebuvo negeriamas, tačiau netrūko tradicinių prancūziškų užkandžių bei nealkoholinių gėrimų. Pilni išpūdžių ir geros nuotaikos žmonės pradėjo skirstytis apie antrą valandą. Kitą dieną, jau vykstant į Lietuvą vienas bendrakeleivis dalijosi, jog tai buvęs geriausias jo naujųjų metų sutikimas:

Žinok man dar nebuvo geresnių nei Naujųjų metų sutikimo nei Taizė susitikime. Tai yra Naujų metų šventimas yra pats įdomiausias tenai. (Arvydas, 22 m.)

Taigi, *Taizė* bendruomenės organizuojamas kasmetinis jaunimo žiemos susitikimas dar kitaip vadinamas „pasitikėjimo piligrimyste žemėje“ yra tarpkultūrinis renginys, vienijantis daugybę skirtingų žmonių. Žinoma į šią piligriminę kelionę vykstama dėl skirtingų asmeninių intencijų, tačiau nepaisant to, daugeliui tokia nauja patirtis palieka didelį išpūdį ir šaunius prisiminimus.

Toliau plačiau aptarsiu jau minėtuosius iš empirinės medžiagos ryškiausiai atsiskleidusius jaunimo žiemos susitikimų aspektus – piligrimų priėmimo į šeimas fenomeną bei tarpkultūriškumo piligrimystės kontekste momentą.

4.2.1 Piligrimų priėmimas į šeimas: „tai žmonių meilės ženklas“

„Pasitikėjimo piligrimystės“ vienas iš išskirtinumų yra tas, jog piligrimai (tiesa ne visi, nes dažniausiai tiesiog nepakanka norinčių priimti) apgyvendinami vietinių gyventojų, nusprendusių priimti į savo namus šiame renginyje dalyvaujančius jaunos žmones, šeimose arba pavienių asmenų. Kalbinti piligrimai apie juos priėmusias šeimas atsiliepia labai šiltai ir su dideliu dėkingumu. Lietuvė Vilija (24m.) tikina, jog „apskritai visas susitikimas yra žmonių meilės vieni kitiems išraiška ir tokią didelę jų meilę ji patirianti tik čia – *Taizė*“. Merginą labai stebina ir džiugina faktas, jog nepažįstama šeima priima užsienietį ir besąlygiškai juo pasitiki:

Šeima, kuri manęs nepažįsta duoda man viską, užleidžia savo lovą, savo namus, pasitiki tiek, kad duoda raktus.[...] Nu man pirmiausia yra žmonių meilės ženklas (Vilija, 24 m.)

Kaip mane tikino daugelis ne pirmą kartą į žiemos susitikimą vykusių informantų, būtent šis, vykęs Strasbūre labiausiai iš kitų, buvusių kituos miestuose išsiskiria tuo, jog visi atvykę piligrimai

buvo „apgyvendinti šeimose arba mažose bendruomenėse“, nors įprastai tekdavo glaustis ir sporto salėse, mokyklose ar netgi ligoninėse. Informantas Arvydas (22m.) tvirtina negirdėjęs, jog kažkam iš dalyvių būtų tekę glaustis kažkur kitur, visi svečiavosi vietinių šeimose, vaikino nuomone dėl tokio jų svetingumo supranti, jog „tie žmonės yra labai draugiški“:

[...] bet Strasbūre buvo gera matyti, kad daug šeimų priima pas save. Ir bent jau negirdėjau kad būtų piligrimų kurie negyvena kur nors ne šeimoje, visi šeimoje atrodo gyvena ir.. ir tada supranti, kad tie žmonės yra labai draugiški kitoje šalyje.(Arvydas, 22 m.)

Mūsų grupės vadovė, kuri palaikė ryšį su organizatoriais tikino, jog šį kartą netgi „neužteko žmonių visiems norintiems priimti“. Taigi šiuo atveju nei vienam jaunajam piligrimui neteko glaustis sporto salėje su dar keletu žmonių ir miegoti miegmaišyje ant kilimėlio.

Dažniausiai skelbimai, jog organizuojamas toks renginys, ir jeigu yra noras galima priimti jame dalyvausiančius jaunas žmones paskelbiami parapijose. Būten savo parapijoje apie tokią galimybę išgirdo mane, dar vieną lietuvę ir tris vokiečius priėmusi prancūzų šeima. Gyvenome dviejuose kambariuose, „mūsų“ šeima su mumis mielai bendravo ir buvo svetingi. Bendrų veiklų metu susitikus kitus lietuvius šie arba labai girdavosi „savo“ šeimomis arba pasakodavo juokingus nutikimus ir nesupratimus susijusius su gyvenimu jose.

Kartais į savo namus piligrimus priima ir savęs religingomis ar tikinčiomis nelaikančios šeimos ar asmenys. Tokį apsisprendimą įtakodavo smalsumas ir noras pažinti kitokius – kitaip mąstančius žmones. Savo patirtimi tai patvirtina informantas Arvydas (22m.), tvirtindamas, jog pasitaiko atvejų, kai žmonės priėmę piligrimus smalsauja ar jie nuoširdžiai tiki tuo kuo tiki ir tuo ką daro:

Jie priima pas save ir gal bando, ištiria, nu klausia ar tikrai jūs čia meldžiatės ir taip toliau. Tai, nu mes pasakom ir jie tada galvoja ar mes meluojam ar ne aišku, tai, bet čia nu jiems gal nauda yra kad jie gali pamatyti, kad gali būti visaip.(Arvydas, 22 m.)

Informantė Jurgita (23m.) interviu metu papasakojo netgi du skirtingus apsisistojimo „šeimoje“ atvejus. Jie iliustruoja skirtingas vieno žmogaus patirtis „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste. Kai žiemos jaunimo susitikimas vyko Briuselyje ji su dar 11 piligrimų buvo apgyvendinti „senukų“ šeimoje. Šiuo atveju nepaisant tų žmonių geros valios, didžiausias iššūkis buvo susikalbėti, kadangi šie žmonės nemokėjo angliškai. Tačiau, Jurgitą tai gąsdino tik iš pirmo žvilgsnio, juk labai norint galima susikalbėti žvilgsniais ar gestais, taip pat ir tonacija gali atskleisti daugybę detalių. Informantės teigimu, „jie susikalbėjo širdimi“:

[...] mes gyvenom ten tokioj šeimoj. Belgų šeima priėmė, mūsų buvo dvylika, dvylika į vieną šeimą. Tokie senukai. Ir jie nemokėjo angliškai. O mes nei vienas nemokėjom prancūziškai. Tai

man, man ir šitas buvo mistika kažkokia kaip žmonės. Ten mes širdim susikalbėdavom, tikrai žinok. Ten visiškai. Jinai iš pradžių dar, kad ten visus techninius dalykus paaiškint, jinai pasikvietė kaimyną, ten jis mum paaiškino. Paskiau kalbėdavomės. Ir atsimenu sėdėdavom...Nu kaip Taize vyksta, kad vakare grįžti dažniausiai ir vakare bendrauji su šeima dažniausiai. Tai sėdim mes ten visi prie to vieno stalo ir šnekamės. Ir ten kažkas truputį, truputį prancūziškai mokėjo. Jinai ten biškį, biškį itališkai, kažkas ten dar irgi biškį... Ir ta aš sėdžiu ir galvoju kaip mes susišnekam. Ir galiausiai taip buvo, kad irgi aš vakare tenėjau iš dušo ir jinai man sako kažką prancūziškai ir aš suprantu viską ką jinai šneka. Ir aš atsakinėju jai lietuviškai ir jinai mane irgi suprato. Tai man buvo irgi wow...(Jurgita, 23 m.)

Susitikimo Helsinkyje metu Jurgita buvo apgyvendinta nereligingų menininkų šeimoje. Šie merginai paliko labai gilų įspūdį, kadangi jų gyvenimo būdas nėra įprastinis ir rutiniškas. Ši Jurgitos patirtis parodo, jog bendrumo jausmas ir noras pažinti kitokio mąstymo žmogų piligrimystės kontekste ne tik plečia akiratį, tačiau ir padeda pažinti kitas kultūras. Informantė susižavėjusi pasakojo kaip tie žmonės jai patiko, nes atrodė išskirtiniai ir gyvenantys įdomų gyvenimą. Jurgita tvirtino, jog „tokioj įdomioj šeimoj apsigyveno pirmą kartą“:

Pirmą kart tokioj įdomioj šeimoj gyvenau, gyvenau pas rašytoją, ne žurnalistę jinai, bet pasiėmus atostogas ir rašė knygą ir šoko baletą, o jos vyras nacionalinio teatro aktorius. Taip. Ir toks buvo. Ir negaliu sakau, kai aš dabar išvažiuosiu tiktai dvi dienas pagyvenus pas jus. Tai buvo labai gera. Toks tikrai. Nes buvo visą laik tos šeimos atrodo tokio wow. Ir buvo irgi toks labai įdomus dalykas, nes mus po vieną apgyvendino, niekada Taize nebūna, kad apgyvendina šeimoj vieną. O čia kažkaip taip suskirstė, kad aš gyvenau lietuviška viena ir buvo dar suomė viena tokia ir tik ne iš Helsinkio, o iš kitur.(Jurgita, 23 m.)

Apibendrinant, galima teigti, jog piligrimų ir organizatorių santykis su vietiniais „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste yra labai svarbus. Į svečių šalį atvykę užsieniečiai dažniausiai įvardijami kaip turistai arba emigrantai. Tačiau „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste santykis tarp vietinių ir ne vietinių tampa kitoks, kai pastarieji be atlygio apgyvendina piligrimus savo namuose. Taip sukuriama terpė tarptautiniam ir tarpkultūriniam bendravimui remiantis ne piniginiu atsidėkojimo forma, o kitokia – nematerialia nauda.

4.2.2 „Laudate omnes gentes“ arba skirtingų tautų ir kultūrų susidūrimas „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste

Praeitame poskyryje aptariau vietinių ir piligrimų santykius, taip pat vertėtų aptarti ir piligrimų iš skirtingų šalių besiklostančius tarptautinius ryšius. Kadangi, į „pasitikėjimo piligrimystės“ jaunimo sustikimą plūsta jaunuoliai iš viso pasaulio tai šiame kontekste kultūrų susidūrimas neišvegiamai vyksta. Tai netgi yra skatinama. Skaitinama pažinti „kitus“, nes tik per tai

gali pildyti *Taize* brolių puoselėjama „visuotinės taikos“ idėja.

„Laudate omnes gentes“ lotyniškai reiškia „giedokit visos tautos“. Ši populiarios *Taize* giesmės eilutė simboliškai nurodo į tarptautiškumo ir tuo pačiu tarpkultūriškumo siekimą krikščioniškoje perspektyvoje. Nors į *Taize* žiemos susitikimą atvyksta jauni žmonės iš viso pasaulio, tačiau jų kultūriniai ir rasiniai skirtumai būtent „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste tarsi išnyksta. Tarpkultūriškumas ten skleidžiasi krikščionybės kontekste, o tokiu atveju jauni žmonės labiau kreipia dėmesį į tai kas juos sieja, o ne kas skiria.

Informantas Arvydas (22m.) teigia, jog „nesvarbu, kad skirtingos tautybės, čia renkasi žmonės, kurie panašiai mąsto“. Jaunimas ten renkasi nepaisydamas politikos ir tarptautinių nesutarimų. Tai parodo, jog bendramintiškumas gali jungti dažnai priešinamus ir iš pirmo žvilgsnio labai skirtingus žmones, o jie savo panašumo šiame kontekste įkvėpti, gali paskatinti žvelgti į kitaip atrodantį, turintį kitokias tradicijas su pagarba, tačiau tokio pat požiūrio laikytis ir apie kitaip mąstantį. Santykyje su bet kuria prasme „kitokiais“, „kitais“ praplečiamas mūsų akiratis, o to pasekoje, nors „visuotinės taikos“ idėja ir nebus įgyvendinta, tačiau privers jaunus žmones susimąstyti, jog pasaulis labai marginalus ir daugialypis. Kaip išsireiškė Arvydas (22m.) „mes praturtėjame, vieni ir kiti“.

Daugelį informantų „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste žavi paprastumas – paprastas bendravimas. Stačiatikių vyskupas iš Ukrainos sakė, jog: „bendravimas iš širdies į širdį padeda geriau suprasti vienus kitiems, papročius, tradicijas“. Jis nutiesia tiltus tarp tautų, kurie padeda įgyvendinti taiką“. Šie žodžiai parodo, jog nuoširdus bendravimas suteikia galimybę pažinti kitą nesivadovaujant stereotipais. Informantas Paulius (18m.) teigia nustebęs, kad „žmonės tų jaunimo susitikimų metu labai greitai įsidėmi vieni kitų vardus, būna atidūs ir itin draugiški“.

Po šio jaunimo susitikimo dalyvių tarpusavio santykiai klostosi skirtingai. Kai kurie piligrimai susiranda draugų užsieniečių ir su jais bendrauja ir ateityje. Tačiau kiti, tiesiog džiaugiasi pažinę „kitokį“ žmogų, su kitais papročiais, tačiau jeigu yra įsitikinę, jog draugystės tęsti nepavyks, ji per atstumą bus sunkiai palaikoma į gilesnį santykį nesileidžia. Informantas Tomas (23m.) yra vienas iš tokių. Vaikinas tikina, jog nėra linkęs į staigų atsivėrimą, tačiau piligriminėse kelionėse su kitataučiais jam įdomu pakalbėti apie kultūrų skitumus:

Man geriau mažiau draugų, bet su jais turėt gilesnį ryšį. Tai aš toksai žmogus ir jeigu matau, kad žmogų turbūt matysiu daugiau negu kartą, tai tikrai nu stengiuos užmegzti ryšį. Žinoma kartais įdomu pabendraut pavyzdžiui su kitos tautybės žmogum. Pažiūrėt kaip bendrauja. Aš tai stengiuos daryt, bet aš toks žmogus, kuriam reikia laiko. Trupučiuką bent jau, kad galėčiau kalbėti apie tuos platesnius dalykus. Ir apie tuos labai buitiskus, tarkim su užsieniečiais kaip ten pas jus gyvenasi, kaip pas mus gyvenasi. (Tomas, 23 m.)

Kitas svarbus aspektas apibrėžiant tarptautiškumo kontekstą „pasitikėjimo piligrimystės“

metu yra užsienio kalbos mokėjimas. Dažniausiai kalbėta apie tarptautinę laikmą anglų kalbą. Tyrimo metu kalbinti informantai kalbos įgūdžių būtinybės nelaiko aktualiausiu dalyku piligriminėje kelionėje. Tačiau, sutartinai tvirtina, jog geresnis užsienio kalbos mokėjimas visose situacijose, taip pat ir „pasitikėjimo piligrimystės“ kontekste praplečia galimybes jaustis suprastam, priimtam bei suteikia galimybę giliau pažinti vieniems kitus:

Man atrodo kuo tu geriau moki kalbą, tuo tu daugiau gali pasiimti iš tikrųjų nu, aš esu tą patyrus per... grupelėse pavyzdžiui kaip būna po Biblijos įvado, pasidalijimai į grupes ir, jie vistiek nu veikia nors tu ir mažai ten, sunku tau kalbėti, bet vistiek tu kažkiek pasidalini, susipažįsti su tais žmonėmis. Bet kuo tu turi didesnę, ten turtingesnę žodyną užsienio kalbos tu galėtum tuo gilesnius dalykus pasakyti arba savijautą labiau išreikšti. Ir daugiau suprasti tuo pačiu, daugiau eiti su kitais į kontaktą, nu su kitais žmonėmis, kuo tu laisviau jautiesi kalboj, tu tuo daugiau gali daugiau kontaktų užmegzti ir daugiau pasikalbėti. (Irma, 23 m.)

Kalbos nemokėjimas sukelia diskomfortą, kai tu jauties, kad tu negali kažko pasakyti, bet manau, kad pagrindų užtenka tikrai, kad galėtum drąsiai važiuot į piligriminę kelionę. Tai jeigu tu nori pažint save tai tikrai drąsiai. Jeigu tu nori pabendraut su kitais ir tiesiog sužinot apie juos kuo daugiau tada galbūt reiktų tos kalbos daugiau. (Tomas, 23 m.)

[...] šiomet išvažiuodama į Strasbūrą gavau tokią kaip savanorės pareigą, tai būti animatore. Ir aš atsimenu, įeinu į tą salę, kur vyksta grupelių pokalbiai. Ir aš taip žiūriu, o čia vienoj grupelėj du lietuviai, kitoj grupelėj trys lietuviai, tai galvoju o kaip fainai bus, ir man reiškia grupelėj yra keli lietuviai įdėti. Ir aš ateinu, ir mano grupelėj...žiūriu aš viena lietuvė ir dar negana to animatorė. [...] ir ta anglų kalba iš tikrųjų labai praverčia, nes nu realiai lietuviškai susišnekėt tai gali tikrai su bendrakeleiviais, o visi kiti tiesiog....(Margarita, 20 m.)

Tačiau kaip tikina informatai, kalbos nemokėjimas arba tik keletos frazių mokėjimas negali būti priežastis nevykti į piligriminę kelionę. Juk žmogus gali surasti ir kitų išiečių, tai yra ir gestais parodyti, taip pat pasitelkti tautiečių pagalbą, tam, kad išverstų:

[...] bet jeigu ir nemoki kalbos, tai visiškai apsimoka nes, nes kažkaip irgi patirtis rodo kad susirenka grupelė kur atrodo neįmanoma susikalbėti nes kažkas moka prancūziškai, kažkas itališkai, kažkas angliškai, kažkas tik rusiškai, nu, bet įvyksta tas pasidalinimas ir viskas labai keista, bet įvyksta. (Irma, 23 m.)

[...] bet piligriminėj kelionėj visur tikrai užtenka pradmenų, svarbiausių frazių. Mandagių frazių. (Tomas, 23 m.)

Ten kalbą tokią tarkim taisyklingai mokėt, tai reikia kokiuose ten derybiniuose susitikimuose, bet šiaip tai, kai nuvažiuoji į užsienį, tai tau užtenka...nežinau...gestais viską parodyt. Mano mama labai gražiai visą laik, jinai pergyvena, kad jinai nemoka kalbos, bet jinai nuvažiavus ten taip viską

išrodo, kad jinai geriausiai už mus visus pašneka. Tai čia svarbiausia turbūt mokėt bendrauti, ne, kad kalbėti, bet bendrauti. Tai kai bendrauji, tai nereikia jokios kalbos iš tikrųjų. (Jurgita, 23 m.)

Kiekvienas jaunas žmogus atvykęs į jaunimo žiemos susitikimą nori savo šalį ir tautą pateikti kuo įdomiau ir įsimintiniau. Tačiau, kaip pasakojo mūsų grupės vadovė, nors savo kultūros rodymas yra priimatinas, tačiau iki tam tikro lygio. Iššaukianti tautinė atributika ir nuolatinis jos demonstravimas gatvėse ir nacionalistinių šūkių garsai jau keletą metų yra draudžiami, kadangi kaip ji pasakojo: „anot organizatorių, tai tik sukelia tam tikrą chaosą ir gali kilti tam tikri neramumai“. Taigi, varžymasis „kas keitesni“ nepriimtinas, pasak susitikimą organizuojančių *Taize* bendruomenės brolių „čia juk ne sporto varžybos“. Tačiau, demonstruoti savo šalies tradicijas, papročius ir kultūrą, šokant, dainuojant ir rengiant kitokius pasirodymus galimybė suteikiama jau minėtoje „Tautų šventėje“, vykstančioje naujųjų metų išvakarėse. Taigi, savo patriotiškumą ir meilę tėvynei piligrimai turi reikšti subtiliau, neužgoždami kitų šalių atstovų.

Apibendrinant verta pabrėžti, jog tarpkultūriškumas piligrimybės kontekste pačių piligrimų yra suvokiamas kaip reiškinys padedantis „nešti“ taikos idėją. Taip pat jaunieji piligrimai bendravime su kitataučiu įžvelgia abipusę vienas kito kultūros pažinimo naudą. Tarpkultūrinis bendradarbiavimas labai sveikintinas konkrečiai ir „pasitikėjimo piligrimybės“ kontekste. Šiame kontekste juntamas neformalus jo pobūdis džiugina jaunuosius piligrimus. Piligriminėse kelionėse pasak informantų „geras užsienio kalbos žinojimas nėra būtinas“, kadangi į tokias vietas keliauja atviri ir neužsisklendę žmonės.

4.3 Kitos jaunimo tarpe populiariausios piligrimybės vietos užsienyje

Aptartosios piligrimybės vietos – *Taize* kaimelis ir *Taize* žiemos susitikimai, vykstantys kasmet vis kitame Europos mieste yra jaunimo tarpe populiariausios ir mano tyrimo kontekste plačiausiai eskaluojamos piligriminės kelionės, tačiau jauni žmonės noriai keliauja ne tik į „pasitikėjimo piligrimybės“, tačiau nevengia ir geografinių tradicine prasme šventų piligriminių vietų bei vyksti į užsienyje esančius žymius vienuolynus. Šiame poskyryje ir aptarsiu dažniausiai mano informantų minėtas ir lankytas vietas ir piligrimines kryptis: Šv. Jokūbo kelią į Santiago de Compostela miestą (isp. Camino de Santiago) bei keliones į Šventąją žemę – Izraelį.

Taigi, piligriminė kelionė į Santiago de Compostela miestą vadinamuoju Šv. Jokūbo keliu jaunos žmonės tikrai masina. Kelias istoriškai driekiasi nuo Prancūzijos pasienio į Ispanijos šiaurės vakarus. Bet kuris kelias, kuriuo žmonės eina į Santiago de Compostela galėtų būti vadinamas Camino de Santiago, bet istoriškai susiklostė keletas maršrutų, kurie yra vadinami Camino de Santjago. Ši piligrimybės kryptis yra mėgiama ne tik krikščionių religijos išpažinėjų (einant jų Šventojo, Jokūbo numintu taku) ar dvasinių patirčių ieškotojų, tačiau ir tiesiog fiziškai save

norinčių išbandyti žmonių, nes atstumas nuo pradžios iki galo siekia 800km.! Tiesa, nebūtina jų visų įveikti, kiekvienas keliautojas atstumą gali pasirinkti pagal poreikius ir galimybes.

Apie kelionę į Santjago de Compostela patirtimi dalijosi du informantai. Vienas iš jų – Kęstutis (35m.) ėjo pėsčiomis su broliu, kitas – Arvydas, (22m.) vienas 200 km. važiavo dviračiu. Šių piligrimų (nors abu yra religingi bei laiko save tikinčiais ir vyko ne tik fiziškai savęs išbandyti) patirtys kelyje į Santjago de Compostela skiriasi.

Kęstutis ėjęs Šv. Jokūbo kelią prieš dvejus metus tikina, jog ši piligriminė kelionė yra viena iš įsimintiniausių jo gyvenime, kadangi pėsčiomis visus 800 km. ėjo mėnesį. Informantas pasakoja, jog šiam iššūkiui reikėjo nemažai ruoštis iš anksto. Kaip svarbiausius pasiruošimo elementus jis įvardijo tinkamos avalynės pasirinkimą ir optimalų pasiimamų daiktų kiekį:

Jokūbo keliui tai reikėjo pasiruošt, pasižiūrėt, pagalvojant apie avalynę apie tai ko neštis ko nesinešt, nes vistiek mėnesį pėsčiom eit, kad bet ko neprisiimtum. Nu vistiek galvoji... O su laiku atsiranda tam tikra patirtis ką imt, ko neimt, kad neapsikraut daiktais...(Kęstutis, 35 m.)

Informantas tikina, jog jo nuomone šia piligrimystės kryptimi geriausia eiti ne su didele kompanija, kadangi “skirtingas žmonių ėjimo tempas”, o su vienu ar keliais, geriausia artimais žmonėmis, bet jeigu nėra tokios galimybės, tai jis didelės problemos nematantis ir eiti vienas – “juk kelyje sutinkama daug žmonių”.

Kęstutis Šv. Jokūbo keliu ėjo vedamas tikėjimo ir jam labai svarbi šios piligriminės krypties istorija. Pasak vyro Šv. Jokūbo kelias yra labai svarbus visam krikščioniškajam pasauliui, o jam asmeniškai tai svarbi nauja patirtis tikėjimo kelyje:

Jokūbo kelias krikščionim svarbus, nes šis apaštalas eidamas į Santiago miestą skelbė gerąją naujieną. XII amžiuį miestas buvo paskelbtas šventu ir krikščionims įgavo dar didesnę vertę. Manau krikščionims, turiu omeny ir save tai tinkamas būdas pagilinti savo tikėjimą ir atsigręžti į krikščionybės istoriją, vat per tai, kur va Šv. Jokūbas ėjo. Eiti Šventojo keliu, tai bent patirtis... (Kęstutis, 35 m.)

Informantas Arvydas (22m.) pasakoja, kad dviračiu važiuoti dalį Šv. Jokūbo kelio nusprendė aplinkybėms susiklosčius taip, jog pradėjo studijuoti Porto mieste, per kurį ir eina šis piligrimų kelias. Vaikinas tikina ir anksčiau svarstęs apie šią kelionę, o pasitaikius puikiai progai nedvejodamas ją pasinaudojo:

Atėjo laikas kai atšilo orai, atostogos, nereikia į paskaitas. Aš kaip tik turėjau dviratį, ir galvojau reikia numinti iki Santiago de Kompostela. 200 km numyniau per 4 dienas. (Arvydas, 22 m.)

Informantas paprašytas plačiau papasakoti apie kelionę Šv. Jokūbo keliu pirmiausia pasidalino, jog tai populiarī kelionė, kurią gali rinktis kiekvienas žmogus, turintis pačius skirtingiausius įsitikinimus ir kelionės intencijas. Arvydas teigia, jog tuo keliu keliaujama ir dėl sportinio intereso ir išbandyti save fiziškai ar tokiu būdu padaryti gyvenimą įdomesnį:

Tai yra tokia populiarī kelionė gana. Nes ne tik piligrimai keliauja, bet ir daug daug netikinčių, turinčių ne tik maldos intencijas bet ir sporto intencijas ar šiaip pajvairinti gyvenimą, nebūtinai surišta kažkas su Dievu. Tai ten galima visada surasti daug žmonių keliaujančių. Tai keliauja iš iš visos Europos ar netgi iš kitų kontinentų atvyksta keliauti.(Arvydas, 22 m.)

Arvydui ši kelionė buvo ypatinga tuo, jog turėjo netikėtą galimybę daug laiko praleisti vienatvėje, kadangi taip susiklostė, jog sutiko mažai žmonių, tiesiog pirmiausia pasirinko ne patį populiariausią maršrutą, o antra – su žmonėmis jis tiesiog prasilenkdavo, netgi teko piligrimų namuose nakvoti vienam, o antrą naktį kiti piligrimų namai buvo perpildyti, tad teko vienam glaustis vietinių policininkų “suorganizuotoje” erdvėje – sporto salėje:

Ir aš galvoju, tikriausiai kad 200 km iki Santiago yra tikrai nedaug ir aš tikriausiai keliaudamas [...] matysiu daug daug žmonių. Bet taip gavosi, kad aš pasirinkau maršrutą, būtent tą kurio retai kas renkasi. Renkasi daugiau pro istorines vietas [...] O aš rinkausi palei vandenyną keliauti, tai pasirodo juo keliaujama mažiau...[...] Pirmą naktį tai aš, atvažiavau į tokį miestelį ir tame miestelyje yra piligrimų namai ir žiūriu jau užrakinti [...]tada paskambinau telefono numeriu [...] ir atsiliėpė vyrukas sako nesitikėjom šiandien, kad kas nors ateis, nes nu įprastai piligrimai ateina anksčiau juos įleidžia ir taip toliau. O tą dieną aš buvau vienintėlis atėjęs į tą miestelį. Reiškias, visam piligrimų ten tam pastate gyvensiu vienas [...] Tai buvo tokia vienatvė, tu ateini į kažkokį namą tau atrakina ir išvažiuoja tas žmogus, o tu tiesiog pasilieki ir viskas.[...] sekančią naktį aš atvažiavau į kitą miestelį ir tame miestelyje, buvo taip, kad jau kadangi yra dar arčiau Santiago de Kompostela, tai vienam miestelyje yra ne vieni piligrimų namai, o dveji. Tai aš atvažiavau į vienus piligrimų namus ir ten sako pas mus yra jau pilna, važiuokit į kitus piligrimų namus. Nuvaziavau į kitus piligrimų namus, ir tada sako ir gi čia pas mus per pilna ir nieko gero nepadarysi ir kaip ir nepasiūlė jokio kito varianto.[...] Tai tada, aš, nuvažiavau į policijos nuovadą, na ten taip įprasta, jeigu turi problemų tai nuvažiuoji į policijos nuovadą arba pas gaisrininkus, ir bus gerai tada [...] Policininkas išsiaiškino mano bėdą [...] tada grįžo ir sako tada einam kartu. Tai jis kažkur mane nusives, mes kartu išėjom. Einam, einam ir žiūrim kažkokie kaip būna sporto halė kažkas panašaus... [...] Mane užrakino ir aš pasilikau ten, žodžiu, prie tų sirgalių žiūrovų ten tų tokie, tribūnų miegoti. Tai buvo idomu, nes buvau vėl vienas. (Arvydas, 22 m.)

Vaikinas džiaugiasi, jog ši jo kelionė buvo pilna vienumos, tai anot informanto buvo jam “iššūkis, bet kartu ir nuotykis”. Arvydas mano “kad tik pabuvęs vienas, supranti, jog gyvenime esi ne vienas”.

Apie piligriminę kelionę į Šventąją žemę – Izraelį plačiausiai pasakojo informantė Irma (23m.). Merginai ir jos septyniems kolegoms ši kelionė buvo padovanota už darbą organizuojant

katalikiško jaunimo renginį Kaune. Informantė tikina, jog kelionė jai buvo netikėta ir paliko didžiulį įspūdį:

Ir aš prisimenu kai nuskridau tenai ir galvoju, Dieve, žmonės visą gyvenimą planuoja šitą kelionę ir nori nuvykti.[...] Tai ten man labai patiko ištikrujų.(Irma, 23 m.)

Šventoji žemė, tai yra Izraelis ir jo apylinkės yra svarbios ir judėjams ir visiems krikščionims. Ten prasidėjo visa krikščionybės istorija. Į tą vietą keliauti traukia ir Lietuvos jaunimą. Ir ne tik dėl kultūrinių ar gamtovaizdžio skirtumų, tačiau ir dėl noro atrasti ir pajauti savo išpažįstamo tikėjimo šaknis.

Informantė Irma pasakoja, jog jai ši kelionė buvo išskirtinė tuo, jog savo akimis pamatė tai apie ką rašoma Šventajame Rašte. Kaip dalinasi mergina, jai su grupe lankantis paskutinės vakarienės kambaryje, nors suprato, kad viskas nėra autentiška vistiek suvokė, kad “po tuo kultūriniu sluoksniu yra viskas kas siejasi su anais laikais, pačia krikščionybės pradžia”. Kaip pasakoja informantė būnant Galilėjoj net nereikėjo vaizduotės pasitelkti, juk “tas Galilėjos ežeras yra toks koks buvo anuomet”:

Gal didžiausias įspūdis Galilėjoj. [...] Galilėjos ežero ten atrodo kad niekas nenugriovė ir niekas nepastatė ten naujo pastato, nu vat tas ežeras yra tas ežeras kur Jėzus su mokiniais plaukiojo, kur ėjo vandeniui. Nu toksai (šypsosi) tai man tenais labiausiai gal patiko, atrodo kad galėčiau būti labai ilgai.(Irma, 23 m.)

Mergina taip pat džiaugėsi, jog tokioje “išskirtinėje” piligriminėje kelionėje galėjo geriau pažinti savo bendradarbius:

[...] nu vat mūsų visų tokia proga buvo bendradarbių, nes prieš jaunimo dienas buvo toks darbas, susitinkam, nu posėdžiai, o čia buvo toks pažinti buvo galima labiau ir tiek tikėjimo gilinime.(Irma, 23 m.)

Piligriminės kelionės jauni žmonės renkasi ir medaus mėnesiui atšvęsti. Taip padarė vienas iš mano pagrindinių informantų – Mantas (28m.). Jaunas vyras pasakoja, jog kai su žmona dviem savaitėm išvyko į Šventąją žemę, labai džiaugėsi, kad į piligriminę kelionę vyksta dviese, kadangi tai buvo nauja patirtis į piligriminę kelionę keliauti ne su grupe:

[...] labiausiai įsimintina tai mes medaus mėnesio keliavom su žmona į Šventą žemę, Izraelį. Ir ėjom pėsčiomis ir gyvenom palapinėj, gyvenom dykumoj. Tai tokia irgi kur asmeninė labai kelionė, kur du žmnės, nes visada būdavom su grupėm, Taize grupė, autobusas.ėėė...Pasaulio Jaunimo Dienos, grupė, lėktuvas šimtas žmonių, o tokia asmeninė, va dviejų žmonių

kelionė.(Mantas, 28 m.)

Taigi, jauni žmonės renkasi tokio pobūdžio tradicines piligrimines keliones, kurios būtų jiems iššūkis. Jaunieji piligrimai nori ne tik kontempliuoti šventųjų gyvenimus ir suprasti savo išpažįstamos religijos reikšmę jų gyvenimuose, tačiau ir trokšta naujų patirčių, yra atviri viskam ką piligriminė kelionė gali jiems duoti. Dalis jaunų žmonių ryžtasi keliauti vieni, kiti renkasi kelionę dviese – su artimu žmogumi. Piligriminės kelionės priežastys nebūtinai turi būti religinės. Nesvarbu su kokiomis intencijomis einama, kokį tikslą piligrimas sau įsivardija, ėjusieji Šv. Jokūbo keliu ir lankęsi Šventojoje žemėje tikina, jog tai įsirežiančios ir atmintį kelionės.

5. Jaunimo piligriminės kelionės/žygiai po Lietuvoje esančias šventas vietas bei išvykos į vienuolynus

Lietuvos jaunieji piligrimai mėgsta keliauti ne tik egzotiškesnėse piligriminėse kelionėse užsienyje, tačiau užsiima šia veikla ir mūsų šalyje, keliauja po Lietuvoje esančias šventas vietas. Tai daro dažniausiai ne pavieniui, o grupėmis. Tokia veikla užsiimama šiltuoju metų laiku – vasarą, kai būna švenčiamos ir organizuojamos įvairios katalikiškos šventės, atlaidai.

Lietuvoje populiariausia yra piligrimystė į Šiluvą. Tai nedidelis miestelis Raseinių raj., kuriame tikima, jog apsireiškė Švč. Mergelė Marija, kiekvienu vasaros laikotarpiu sutraukiantis tūkstančius įvairaus amžiaus ir socialinių sluoksnių piligrimų iš visos Lietuvos. Žmonės į Šiluvą vyksta ir kiekvieno mėnesio tryliką dieną, kuri yra laikoma Marijos diena. Tuomet aukojamos iškilmingos šv. Mišios. Žmonės atvyksta išreikšti savo pamaldumo Dievo motinai ir melstis dėl savo gerovės.

Man tyrimo metu su Piligrimų centro organizuojama piligrimų grupe autobusu teko ten nuvykti būtent mėnesio tryliką dieną. Mano pastebėjimu jaunimo buvo nedaug. Ir autobuse mes buvome tik dvi jaunos merginos ir Piligrimų centro bei vykusios grupės vadovas Mantas. Man nustebus, jog šiandien čia mažai jaunimo Mantas pradėjo pasakoti, jog „jaunimas į Šiluvą atvažiuoja savanoriauti per didžiuosius Marijos atlaidus“. Iš pokalbio su šiuo informantu padariau išvadą, jog jaunimas vasarą vyksta savanoriauti į Šiluvą, nes nori būti tarp bendraamžių bendraminčių ir ilgai ta vieta, kadangi patiria daug įspūdžių ir įdomių išgyvenimų, tampa jiems svarbi.

Nors kaip minėjau man lankantis Šiluvoje tuo metu daug jaunų žmonių nepastebėjau, tačiau informatė Solveiga (18m.) tikina į Šiluvą vykstanti tikrai dažnai. Mergina mano, jog tai plačiosios visuomenės akimis tikriausiai atrodo labai keistai, tačiau jai „ten patinka, ten gera“.

Į Šiluvą, dabar skaičiuoju kiek per šiuos metus buvau, per šiuos nepilnai tris mėnesius, man

rodos keturis kart jau buvau nuvažiauvus. Labai šiurpus skaičius (šypsosi) bet man ten patinka, ten gera.(Solveiga, 18 m.)

Paprašyta plačiau papasakoti kodėl jai ten patinka mergina tikina apie tai tiesiog giliau nesusimąstanti, tačiau jei žmogus nėra vykęs į piligriminę kelionę pataria pirmiausia pradėti nuo kelionės į Šiluvą.

Į Šiluvą jauni žmonės keliauja ne tik autobusais ir automobiliais. Kiekvienais metais ne vieną kartą, skirtingomis progomis įvairių katalikiškų organizacijų yra organizuojami piligriminiai žygiai į Šiluvą. Žygiuojama arba važiuojama dviračiais iš skirtingų Lietuvos kampelių. Kartais tokie žygiai trunka ir keletą dienų, tuomet pakeliui apsistojama kaimo vietovėse pas ten priimančius žmones. Jaunuoliai džiaugiasi tokio tipo piligriminėmis kelionėmis. Jiems tai būna ne tik fizinių jėgų išbandymas, tačiau ir tapatinimasis su tam tikrai bendraminčių grupe, juos vienija ir dar labiau suartina bendra patirtis.

Žinoma, pasitaiko ir tokių piligrimų, kurie smarkiai skatinami ar netgi priversti žygiuoja tokio pobūdžio kelionėse. Taip būna, dorinio ugdymo mokytojoms dėl asmeninės naudos pasiėmus keletą mokinių į trumpesnį žygį. Tokį atvejį mačiau savo akimis, kai teko žygiuoti aštuonis kilometrus. iš Žaiginio Raseinių raj. į Šiluvą. Tie nesuinteresuoti žygiu jauni žmonės, buvo neramūs bei blaškė ir piktino kitus piligrimus. Šis įvykis iliustruoja, jog piligriminiuose žygiuose gali dalyvauti visi norintieji, tačiau egzistuoja bendra tvarka, kuriai nusižengus žmogus bendrakeleivių bus laikomas tik keliautoju, o ne piligrimu.

Kitos informantų minėtos mėgiamos piligrimystės vietos Lietuvoje yra Kryžių kalnas Šiaulių raj. ir Žemaičių Kalvarijos miestelis. Kryžių kalnas yra žinomas visame pasaulyje ir yra lankomas ne tik piligrimų, tačiau ir turistų. O Žemaičių kalvarijoje vyksta garsūs atlydai, taip pat sutraukiantys daygybę įvairaus amžiaus žmonių iš visos Lietuvos. Jaunimas dažniausiai ten žygiuoja pėsčiomis taip ne tik išmėginti savo fizinės ištvermės, tačiau ir norėdami savo pamaldumą parodyti per piligrimystės konceptą.

Informantė Solveiga (18m.) pasakoja, jog dalyvavo piligriminiame žygyje iš Šiluvos į Kryžių kalną. Mergina dalinosi, jog šio žygio metu buvo labai prastos oro sąlygos, tačiau ji nepasidavė. Informantė tikina, jog visi piligriminiai žygiai, kuriuose ji dalyvavo kelia gerus prisiminimus, nors būta ir fizinių bei kitokių sunkumų:

Tai va, Kryžių kalne tai senai buvau, nu tikrai senai buvau prieš gal du metus,[...] žinau ir buvo labai sudėtingos oro sąlygos, tai yra beveik visą laiką lyjo. Buvo sunku, sunku buvo nepamiršti dėl ko tu eini, o ne, nu kad neini dėl savęs ir ne tu čia svarbiausias esi, nu kad tau čia šalta ar tau lija ar tu šlapias, nu kad visiems yra tas pats. Tai tokios sąlygos yra didžiausias iššūkis yra sau. Bet, ... tai va, taip į kryžių kalną turiu gerų atsiliepimų, nu apie visus turiu gerų atsiliepimų ir atsiminimų. Tai nėra taip kad čia kažkurį labai iškeikčiau, nes kad ir kaip pradžioje atsimintum

koks buvo lievas žygis ir panašiai, tai aš vistiek iš jo kažką pasiemi, nu.. kas vėliau nusigulėjo ir tu gali atsiminti jį ne kaip blogą žygį, bet būtent iš tą ką pasiemei, koks geras žygis buvo. (Solveiga, 18 m.)

Man su *Piligrimų centro* grupe grįžus iš piligriminės kelionės vadinamos „pasitikėjimo piligrimyste“ šiemet vykusios Strasbūre ir tęsiant tyrimą Lietuvoje, dalyvaujant *Taize pamaldėlėse*, po jų centro vadovas Mantas paskelbė, jog yra galimybė vykti į Paštuvos, Krikštėnų ir Tiberiados bendruomenės Baltriškėse vienuolynus. Atsirado nemažai norinčių. Taigi, išvykos į Lietuvoje esančius vienuolynus jaunimo tarpe taip pat paklausios. Kelionės į vienuolynus nėra vadinamos piligriminėmis, tačiau mano darbo kontekste jas verta paminėti, kadangi tokių išvykų organizavimas yra viena iš mano atvejo organizacijos veiklų ir taip pat susiję su jaunimo dvasingumu.

Paštuvoje yra įsikūręs kontempliatyvus *Basųjų karmeličių* vienuolynas. Ten organizuojamos vadinamosios *tylos rekolekcijos*, į kurias kviečiamos, norinčios pabūti vienumoje, apmąstyti svarbius dalykus jaunos merginos. *Rekolekcijos* (lot. recolection – persirinkti) tai susikaupimo ir religinių patirčių ieškojimo laikas. Čia kviečiamos vykti tos, kurios nori gilinti savo religines patirtis, nėra „naujokės“. Krikštėnuose, Ukmergės raj. seserys vienuolės tam tikru metu taip pat priima merginas, norinčias melstis grupėje ir ieškoti religinių patirčių.

Baltriškėse pas *Tiberiados bendruomenės* brolius pavasarį būna organizuojamos rekolekcijos vaikinams, tačiau bet kuriuo kitu metu ten gali atvykti visi norintys jauni žmonės.

Apie keliones į Baltriškes ir buvimą ten pasakoja informantė Irma, kuri tikina, jog ta vieta jai kaip piligrimei ir tikinčiajai yra labai svarbi. Pati kelionė ten jai svarbi, o dar svarbesnis buvimas tarp gerai pažįstamų ir gerbiamų vienuolių, prie kurių ji jaučiasi prisirišusi: Mergina tikina, jog jeigu leistų galimybės ten važiuotų dažnai ir būtų ilgai:

[...] nu jei nu žinai yra laiko, tai visada stengiuosi ten nuvažiuoti. Kažkaip ten, labai gera. O Baltriškėse su Tiberiados broliais yra labai daug kontaktų su jais asmeniškai.[...] Tai va mėgstu ten... Aš ten norėčiau važiuoti vos ne kiekvieną savaitgalį (šypsosi) nu dabar taip atrodo, (šypsosi) bet labai sunku tą laiką išskirti, nes visą laiką kažkaip atrodo, va galėčiau tą savaitgalį, bet ten atsiranda kažkoks ten va šeštadienis ar sekmadienis, kažkur turi būti tada.(Irma, 23 m.)

Apibendrinant galima teigti, jog jauniems žmonėms Lietuvoje piligriminių kelionių/žygių pasiūlymų netrūksta. Kiekvienas pagal norus ir poreikius gali rinktis keliauti automobiliu/autobusu ar pėsčiomis/dviračiais. Į žygius pėsčiomis arba dviračiais dažniausiai vykstama su grupe, susisiekus su organizatoriais ir prie jų prisidėjus. Juos dažniausiai organizuoja įvairios katalikiškos veiklos grupės. Piligrimystė Lietuvoje populiariausia tarp katalikų, kadangi yra daug su Marijos pasirodymu rišamų vietų. Lietuviškas piligrimystės tendencijas jaunimas prisitaiko sau, pridėdamas fizinės ištvermės aspektą (keliauja pėsčiomis/dviračiais). Vyresni žmonės tam ryžtasi rečiau.

IŠVADOS

Vis didėjantis mobilumas šiandieniniam žmogui suteikia išskirtines tapatumo raiškos galimybes. Tapatumas siejamas su socialinių normų prisiskyrimu ir saistymasi su tam tikra grupe. Kiekvienam keliautojui jo tapatumą padeda atskleisti propaguojama, mėgstama kelionių rūšis. Keliautojus socialinių mokslų atstovai šiais laikais grubiai skirsto į keturis tipus: klajūnus, autostopininkus turistus ir piligrimus. Toks suskirstymas padeda atsieti kelionių formas. Klajūnai yra vieniši keliautojai, besitapatinantys su savo patirtimi. Jie dėl savo gyvenimo būdo jaučiasi visuomenės atstumti, tačiau patogus gyvenimas jiems atrodo nuobodus ir nepriimtinas. Autostopininkai nori pajvairinti savo gyvenimus išskirtiniu keliavimo būdu. Turistai siekia pamatyti kuo daugiau naujų dalykų, patirti nepatirtų pojūčių ir yra suinteresuoti grįžti namo. Pilgrimai tapatinasi su tam tikra religine grupe, kurios vertybės ir normos jiems yra artimos ir priimtinos.

Tyrimo metu išsiaiškinta, kad jaunųjų piligrimų tapatumas reiškiasi per religingumo demonstravimą, santykį su kitais ir troškimą keliauti išpažįstamos religijos įkūrėjo ar šventojo keliais, bandant atrasti autentiškumą. Tuo pačiu patenkinamas troškimas keliauti. Pilgrimystės motyvai bendrame mobilumo kontekste pirmiausia siejasi su pabėgimu nuo kasdienybės ir išėjimu už savo įprastos erdvės. Šis aspektas jungia visų rūšių keliones. Kasdienybė – rutina gali kankinti bet kokių pažiūrų žmogų.

Pilgriminės kelionės masina jaunas žmones, nes jiems įprastos pramoginės – poilsinės kelionės jau tampa nuobodžiomis, nieko naujo nepasiūlančiomis. Pilgriminės kelionės traukia savo išskirtinumu ta prasme, jog suteikia galimybę gilintis į save, aplinką bei kitus žmogaus gyvenimo kokybę įtakančius veiksnius. Žinoma, ne visuomet į pilgriminės kelionės vyksta tik su religine grupe susitapatinę ir žinantys ką ten ras jauni žmonės. Pilgrimai vadinami „smalsuoliais“ vyksta į pilgriminės kelionės ne savo vertybinių ar religinių nuostatų išreikšti, o pramogauti, tačiau modernybės kontekste tai yra priimtina. Pilgrimystės fenomeną, tokį koks jis yra ir turėtų būti pilgrimai suvokia gana tradicine prasme ir supranta atvejus kai į pilgriminę kelionę vykstama tik dėl pramogos.

Dar vienas į pilgrimystę pastūmėjantis aspektas gali būti draugų, pažįstamų kvietimai ir raginimai. Vėliau tai gali įtakoti arba aktyvesnį, sąmoningą įsitraukimą į religinės grupės veiklą arba atvirkštinį procesą – atmetimą. Viskas priklauso nuo žmogaus atvirumo ir noro suprasti kas yra siūloma. Kokia pilgrimystės prasmė individualiai jauni žmonės susimąsto tik ne vieną kartą nukeliavę į pilgriminę kelionę.

„Naujokai“ pilgrimai skiriasi nuo seniai užsiimančių šia veikla tuo, jog dažnai būna pasimetę, nežino ko tikėtis ir ieško papildomų pramogų. Seniai keliaujantys į pilgriminės kelionės jaučiasi užtikrinti savo pasirinkimu ir mielai dalijasi patirtimis. Pirmoji pilgriminė kelionė visuomet gali

palikti dvejopą išpūdį. Ji gali įtakoti asmens sprendimą tapatintis su religine bendruomene arba atvirkščiai – paskatinti daugiau nevykti į tokio pobūdžio keliones. Tai vyksta priklausomai nuo to, kokius žmogus dalykus patyrė ir kaip jie pastarąjį paveikė. Tačiau, bet kuriuo atveju piligriminių kelionių specifiškumas turi įtakos žmogaus mąstymo kaitai. Piligrimas apskitai yra „ieškantysis“. Nebūtinai tikėjimo, tai gali būti tiesiog domėjimasis aplinka, išitraukimas į veiklą ir priėmimas tokių patirčių, kokios yra žmogui siūlomos piligriminės kelionės metu. Jos metu patiriamas nuovargis, paaštrina visus pojūčius, todėl žmogus tampa atviresnis.

Tarpasmeniniai santykiai tarp piligrimų labai svarbus aspektas. Jaunimo piligrimystės atveju piligrimus suartina bendri pasiruošimai piligriminei kelionei. Jie organizuojami būtent mano atveju organizacijos – *Jono Pauliaus II- ojo Piligrimų centro*. Nedalyvavę susitikimuose jaučiasi ne tokie pritapę. Pasiruošimai labiausiai naudingi dėl gilesnės pažinties su bendrakeiviais prieš kelionę. Jie taip pat padeda suvokti ko tikėtis iš piligriminės kelionės.

Piligriminės kelionės metu bendrakeiviai visuomet būnan šalia, užsiima ta pačiai veikla. Nuolatinių ryšių palaikymas ir bendros veiklos ne tik keliaujant jaunosius piligrimus daro bendruomene. Artimųjų požiūris į piligrimystę būna įvairiopus, nuo visiško palaikymo iki nesupratimo kodėl ir kam to reikia.

Piligrimystė nors taip pat yra savotiškas būdas pabėgti nuo kasdienybės, tačiau, vis dėl to tai yra specifinis reiškinys. Pirmiausia jo dėka įmanoma pagilinti savo įsitikinimus/tikėjimą. Bet nebūtinai piligrimystė siūlo ieškoti Dievo, tiesiog galima tobulėti atrandant naujus, neįprastus dalykus, tiesiog domėtis pasauliu – žvelgti plačiau ir giliau. Suvokiant piligriminės kelionės specifiškumą, arba reflektuojant ją, save arba aplinką piligrimystei gali būti suteikiamos ir egzistencinės prasmės. Nuolat užsiimti piligrimyste skatina: religinis užsiangažavimas, tapatinimasis su religine grupe, noras išreikšti savo religingumą bei patvirtinti tikėjimą.

Piligrimais įprasta vadinti lankančius geografines sakralias vietas. Tačiau šiuolaikinis jaunimas piligrimystę įsivaizduoja ir kitaip. Piligrimystės kontekste pabrėžiamas ekumeniškumas ir tarpkultūriškumas. „Pasitikėjimo piligrimystė žemėje“ pagrįsta pasitikėjimu bendrakeiviais, organizatoriais bei vietiniais gyventojais. Ši gana nauja ir jaunimo labai mylima piligrimystės forma skirta parodyti viso pasaulio tautoms, jog reikia siekti gyvenimo taikoje ir visokeriopame sutarime. Ji atspindi piligrimystės fenomeno kaitą. Jaunimą piligrimystė žavi bendravimo betarpiškumu, fiziniais iššūkiais bei galimybe „peržiūrėti“ savo religinius įsitikinimus ir juos suvokti naujai. Lietuvoje jauni žmonės keliauja į įprastas lietuviams piligrimystės vietas, tačiau jie ten atlieka tam tikras funkcijas, tarkim savanoriauja per atlaidus, arba į piligrimystės vietą keliauja pėščiomis taip susikurdami sau tam tikrą iššūkį.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Aiškinamasis turizmo terminų žodynas. (2009). Valstybinis turizmo departamentas prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos. Vilnius. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
2. Appadurai A. (1996). *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis, London. University of Minnesota Press.
3. Appadurai A. (2002). Disjuncture and difference in the global cultural economy. In *The Anthropology of Globalization* (eds J. X. Inda and R. Rosaldo), Oxford. Blackwell Publishing.
4. Asad T. (1993). *Genealogies of Religion*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
5. Barber R. (1991). *Pilgrimages*. Woodbridge, Suffolk. The Boydell Press.
6. Bauman Z. (1996). *Tourists and Vagabonds .Heroes and Victims of Postmodernity Reihe Politikwissenschaft / Political Science Series No. 30 March*.
7. Bauman Z. (2007). *Globalizacija: pasekmės žmogui*. Vilnius. Apostrofa.
8. Berger P.L., Luckmann T. (1999). *Socialinis tikrovės konstravimas*. Vilnius. Pradai.
9. Boorstin D. J. (1992). *The Image: A Guide to Pseudo-Events in America*.
10. Bruce S. (2006). *Secularization and the Impotence of Individualized Religion*. The Hedgehogreview/Spring and Summer.
11. Bruner E. M. (2001). *The Maasai and the Lion King: Authenticity, nationalism, and globalization in African tourism*. *American Ethnologist*.
12. Casanova J. (2007). *Rethinking Secularization: A Global Comparative Perspective*. In Beyer, P.: Beaman, L. (eds.). *Religion, Globalization, Culture* (p. 101 – 120). Leiden: Brill
13. Chambers E. (2000) *Native tours: the anthropology of travel and tourism*. Waveland Press, Inc.
14. Cohen, E. (1998). *Tourism and Religion: A Comparative Perspective*. *Pacific Tourism Review*, Issue 2.
15. Coleman S., Eade J.(eds.). (2004). *Reframing pilgrimage. Cultures in motion*. London and NewYork. Routledge.
16. Crang M., Franklin A. (2001). *The trouble with tourism and travel theory*. *Tourist Studies*.
17. Digance J. (2003). *Pilgrimage at contested sites*. *Annals of Tourism Research*, 30(1).
18. Doumont L. (2002). *Esė apie individualizmą. Modernioji ideologija antropologiniu požiūriu*. Vilnius. Baltos lankos.
19. Dubisch J. (1995). *In a Different Place: Pilgrimage, Gender, and Politics at a Greek Island Shrine*.
20. Durheim E. (1999). *Elementariosios religinio gyvenimo formos*. Vilnius. Vaga.

21. Eade J., Sallnow M. J. (eds.) (1991). *Contesting the Sacred The Anthropology of Christian Pilgrimage*. London. Routledge.
22. Frey N. L. (2004). *Pilgrim Stories: On and Off the Road to Santiago, Journeys Along an Ancient Way in Modern Spain*.
23. Graburn N. H. (1983). Introduction: The Anthropology of Tourism. *Annals of Tourism Research*, Issue 10 (1).
24. Hallahmi – Beit B. (1989). *Prolegomena to the Psychological Study of Religion*. Lewisburg Pa. Bucknell University Press.
25. Hannerz U. (2000). *Flows, Boundaries and Hybrids: Keywords in Transnational Anthropology*. Retrieved June 30, 2006. Paimta iš: www.transcomm.ox.ac.uk/working%20papers/hannerz.pdf.
26. Kaelber L.(2006). Place and pilgrimage: Real and imagined. In W.H. Swatos (Ed.), *On the Road to Being There: Studies in Pilgrimage and Tourism*. Leiden: Brill.
27. Krippendorf J. (1987). *The holiday makers: Understanding the impact of leisure and travel*. Heinemann. London
28. Kuznecovienė J., Ališauskienė M., Glodenis D., Schroder I. W. (2012). *Religija Lietuvoje. Tarp sekuliarizacijos ir (ar) kaitos*. VDU. Kaunas.
29. McCabe S. (2005). “Who is a tourist?” A critical review. *Tourist Studies*.
30. MacCannel D. (1992). *Empty meeting grounds; the tourist papers* Publication. London Routledge.
31. MacCannell D. (1999). *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*. New Epilogue by the Author ed. New York. Schocken Books.
32. Margry P. J. (2008). *Shrines and Pilgrimage in the Modern World: New Itineraries into the Sacred*. Amsterdam University press.
33. Mažeikis G. (2004). *Kelionių antropologija*. Šiaulių universiteto leidykla. Nekrašius J. Ekskursas į Piligrimystę, arba Maldininkų Kelionių Magija.
34. Morinis A. (1992). Introduction: The Territory of the Anthropology of Pilgrimage. In A. Morinis (ed.). *Sacred Journeys: The Anthropology of Pilgrimage*. Westport: Greenwood Press.
35. Nolan M. L, Nolan S. (1992). *Christian Pilgrimage in Modern Western Europe*. University of North Carolina Press.
36. Reader, I., Walter, T. (1993). *Pilgrimage in Popular Culture*. Basingstoke. Macmillan.
37. Schnell T., Pali S. (2013). *Pilgrimage today: The meaning-making potential of ritual*. *Mental Health, Religion and Culture*.
38. Sheller M. (2011). *Cosmopolitanism and mobilities*. In Nowicka M. and Rovisco M. (eds)

- The Ashgate Research Companion to Cosmopolitanism. Aldershot: Ashgate.
39. Sheller M. and Urry J. (2006) The new mobilities paradigm. Environment and Planning A.
  40. Stoddard R. (1997). Defining and Classifying Pilgrimages Geography faculty publications. University of Nebraska.
  41. Swatos, W. H., Tomasi, L. (2002). From Medieval Pilgrimage to Religious Tourism: The Social and Cultural Economics of Piety. Westport C.T. Praeger Publishers. Tomasi. „Homo viator: from pilgrimage to religious tourism via the journey“.
  42. Thurlow C., Jaworski A. (2010). Tourism discourse. Language and Global Mobility. Palgrave Macmillan.
  43. Tomlinson J. (2002). Globalizacija ir kultūra. ALK. Mintis.
  44. Teonnie F. (1974). Community and Association. Routledge and Kegan Paul. London.
  45. Urry J. (2000). Sociology beyond Society: Mobilities for the 21st Century. Routledge. London

Internetiniai puslapiai

1. www.taize.fr/lt
2. www.piligrimyste.lt
3. www.piligrimai.lt
4. www.lrytas.lt